

14

343
8-28

Հ. Ս. Ի. Հ.

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԷՐ!

ԴԵԿՐԵՏՆԵՐԻ ԵՒ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

191

1920 թ. Նոյեմբերի 29 — 1921 թ. Փետրվարի 18.

ԳԵՏԱՆԱՆ ՀՐԱՅՈՒՐԵԿՈՒԹՅՈՒՆ

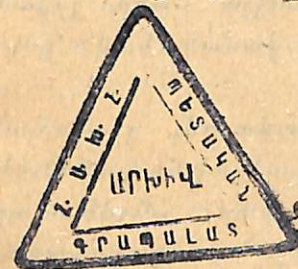
ԷԶՄԻԱՄԻՆ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՏՊԱՐԱՆ

1 9 2 1

Հ. Ս. Խ. Հ.

345 (47.925) ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԵՐԻ ԲՈՒՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՏԵՔ

ԴԵԿՐԵՏՆԵՐԻ ԵՒ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Պ Ր Ա Կ Ի

1920 թ. Նոյեմբերի 29—1921 թ. Փետրվարի 18.

ԳԵՐԵՆԵՆ ԿՐԵՐԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԷԶՍԻՆԵՐԻ

ԳԵՏԱԿԱՆ ԲՆԱՏԻՄՈՒՄԻ ՏԳՐԱՆ

1921

III-20969

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Յոյն հրատարակութեան առաջնակարգ անհրաժեշտութիւնը վաղուց էր դրացել և գեո նախ, քան փետրուարի 18 թ նախնական քայլեր էին արւած այդ ուղղութեամբ:

Քաղաքացիական կռի շրջանում, սակայն, հնարաւոր չեղաւ շարունակել սկսած աշխատանքը, իսկ երբ այդ հնարաւորութիւնը անեղծւեց՝ միաժամանակ պարզւեց գործի արտակարգ դժւարութիւնը:

Ընդհանուր լեզւական-խմբագրական թերութեան, օրէնսդրական տեխնիկայի անփութութեանը, մասնակի հրատարակութիւնների բացակայութեան, ազգային դժւարութիւններին աւելանում է և այն, որ քաղաքացիական կռի ընթացքում ոչնչացել են թէ հայեզկութի և թէ մի շարք կոմիտայականների դիւանն ու արխիւները, որով «Գեղեթեանների ու Հրամանների Ժողովածու»ի խմբագրութիւնը զրկւում է այն նախնական նիւթերից, որոնք անհրաժեշտ էին ներկայ հրատարակութեան բովանդակութեան հիմնական վերատուգման համար:

«Ժողովածու» այս պրակի համար հիմնական աղբիւր է ծառայել է «Կոմունիստ» պաշտօնական թերթը, որովհետեւ թէև ի պաշտօնէ չի յայտնադրւած, բայց լուրերայն ընդունւել է, որ գեղեթեանների ու հրամանների հրապարակման միջոց և պաշտօնական հրատարակութիւնը համարւում էր այդ թերթը, առաւել ևս, միաժամանակ, որ դա ամենից աւելի լրիւն է այս հրատարակութեան տեսակէտից:

Այս հիմնական աղբիւրը ստուգել ենք այն նախնական նիւթերով, որ ստացւել են առանձին կոմիտայականներից:

Խմբագրութիւնը աշխատել է, ըստ հնարաւորին, տալ մինչ այժմ հրապարակւած օրինադրութիւնների լրիւ ժողովածուն և միաժամանակ մնալ հարադատ պաշտօնական հրապարակման ու հրատարակման:

Ըստ կարելւոյն լրիւ ժողովածու տալու պահանջը ստիպել է տպագրել և այն դեկրետներն ու հրամանները, որոնցից շատերը ներկայումս գործող օրէնք չեն համարուած, սակայն անցեալում առաջացրել են իրաւական-քաղաքական էֆֆեկտ, առաւել ևս, որ նման հրատարակութիւնը բացի անմիջական գործնական արժէքից աւելի նաև քաղաքական-սլաւոմական նշանակութիւն ունի:

Չեն տպագրուած միայն այն մասնակի հրամանները, որոնք ազգակի թէ աննուղղակի, չեն արտայայտուած որևէ իրաւական գրութիւն: Կամ քաղաքական արժէք:

Չեն տպագրուած նաև այն դեկրետներն ու հրամանները, որոնք մինչ 1921 թ. փետրուարի 18-ը ոչ հրապարակուել են և ոչ էլ հրատարակուել օրինական կարգով, որովհետև նրանք նախագծային, բնոյթ են պահել և օրինական ոյժի մէջ չեն մտել:

Բնագրին կամ պաշտօնական հրատարակութեանը հարադատ մնալը՝ խմբագրութեան օրինական պարտականութիւնն է, ալլապէս խմբագրութիւնը կփոխարկուէր օրէնսդրի: Ահա թէ ինչու ընդհանուր առմամբ նախնական հրապարակման հաւատարմութիւն ենք մնացել, զգալով հանդերձ գրա թերութիւնները:

Դեկրետներն ու հրամանները պատահական ու թուուցիկ թւերով համարագրուած են եղել սոսկ և խմբագրութիւնն անհրաժեշտ է համարել ըստ բովանդակութեան նիւթի՝ պատշաճ վերնագիր տալ, առաւել ևս, որ թուուցիկ թւերով համարագրութիւնը ներկայ հրատարակութեան մէջ անթոյլատրելի է:

Ամեն մի դեկրետի ու հրամանի ներքին մէջ են ընկնում «կոմունիստ» համապատասխան թիւն ու համարը, եթէ գրք տպագրուած են եղել պաշտօնապէս և կամ նոյն իսկ դեկրետում եղել որպէս քրտնիկանի նիւթ:

Այս պրակն ընդգրկուած է 1921 թ. նոյեմբերի 29-ից մինչ 1921 թ. փետրուարի 18-ը հրապարակուած դեկրետներն ու հրամանները:

Առաջին պրակին յաջորդում է այն օրերս լոյս տեսնելի ելու հրոյզ պրակը, որտեղ տպագրուած են 1921 թ. Ապրիլի 2-ից մինչ Օգոստոսի 1-ը հաստատուած դեկրետները, որոշումներն ու հրամանները, իսկ Օգոստոսի 1-ից յետոյ հաստատուած դեկրետներն ու որոշումները լոյս են տեսնում պարբերաբար Դեկրետներին և որոշումներին ժողովածուի մէջ:

1921 թ. նոյեմբերի 29

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ (ԲՈՒՇԵՒԻԿԱԿԱՆ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Դ Ե Կ Լ Ա Ր Ա Ց Ի Ա

1. Հայաստանը Սօցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւն յայտարարելու մասին

Պրոկտարներ բոլոր երկրների միացեմ!

Հայաստանի աշխատաւորութեան

Ը Ն Կ Ե Ր Ն Ե Ր!

Հայաստանի ապստամբ աշխատաւոր ժողովրդի կամքով ու ցանկութեամբ՝ Հայաստանի Կոմունիստական (բոլշեւիկական) կուսակցութիւնը այսօրւանից Հայաստանը յայտարարում է Սօցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւն: Այսօրւանից Խորհրդային Հայաստանի կարմիր դրօշակը պաշտպանելու է նրա աշխատաւոր ժողովրդին ճնշողների դարաւոր լծից: Անսահման ծանր է այն թառանգութիւնը, որ մնում է յուսիսեւրոպէս անհետացող զաշնակցական կառավարութիւնից ազատագրուած Հայաստանում: Իր ոճրագործ քաղաքականութեամբ նա երեք տարւայ ընթացքում ոչ միայն անընդունակ գտնւեց երկիրը խաղաղ վիճակի հասցնելու, ոչ միայն ժողովրդին չազատեց աղքատութիւնից ու կորուստից, այլ դեռ ևս չարի քաղաքականութեան տառնակ հազարաւոր զոհերի թւին աւելացրեց անթեան հայերի անթիւ, անհամար զնգեր, որոնք յուսահատ գրութեան հառած՝ չորս դին մահ ու անէծք էին տարածում: Քաղաքները աւեր, շէները ամայի ու անմարդաբնակ, երկաթուղիները քարուքանդ կանգ առած, ժողովրդի լաւագոյն զաւակները սահմանափէճերի ու ազգամիջեան ընդհարումների արդիւնք անմիտ ու քմահաճ պատերազմներում սրախողխող, այն պատերազմներում, որոնցով սնում ու սնւում էր զաշնակցական կառավարութիւնը: Եղբ ու կական, աղի արցունքներ են, որ լուում ու հոսում են Հայաստանի մի ծայրից միւսը: Ու այժմ, իրեն խնամակալ Անտանտայից աչքաթող, երեսի ձգած Դաշնակցութիւնը, անարգ-վաղկոտութեամբ, համարեա առանց կուի, ամբողջ երկիրը յանձնելուց յետո, մի երկու խղճուկ էսէրների ու էսդէկների

միջոցով է ուզում փրկել իր օրհասական դրութիւնը: Նա պատրաստ է ինչ գնով էլ լինի հաշտութիւն կնքել, միայն իրեն կաշին ազատել կարողանա: Պարզ է, որ հաշտութիւնը ժողովրդի, երկրի շահերից չի բղխում: Դաշնակցութիւնն է, որ ուզում է վերապատ հայաստանում իր իշխանութեան առերևոյթ տեսքը սեփական ձեռքերում պահել: Բայց այդ իշխանութիւնն արդէն խլւած է Դաշնակցութիւնից ապստամբ ժողովրդի կամքով ու ցանկութեամբ և նրան վերագարձ չկայ: Անհամար է ժողովրդի, բանւորութեան ու դիւղացիութեան շահերի դէմ կատարած ոճիրների թիւը. սրպիսի թափով են նրանք վառել աշխատւորութեան բուրժուա-նացիոնալիստական բնագոյնները, որպիսի լպիրշ բնոյթ է կրել նրանց՝ Անգլանտի իմպերիալիստական ժազդներին աջակցելը: Որքան սրեր են ձօճել հարեանների հասցէին՝ ազգամիջեան կռիւներ առաջացնելով հայաստանի ժողովրդի արիւնք քամելու:

Եւ որքան աւանտիւրիստական է եղել դաշնակցական հայաստանի արտաքին քաղաքականութիւնը, այնքան խիստ է եղել նրա ներքին քաղաքականութիւնը՝ որը իր ապիկարութեամբ ու վայրենի արտայայտութիւնների շնորհիւ՝ երկիրը ամայացրել է, աւեր դարձրել:

Բոլոր ճնշւած ժողովրդների պաշտպանը՝ Ռուսաստանի Խորհրդային իշխանութիւնը շատ անգամ է ցանկացել ազգել դաշնակցական կուսակցութեանը վրայ, նրան խլել Անտանտայի դիշատիշներից և այդպիսով հնարաւորութիւն տալ բազմատանջ ու դաշնակցականներից դիւաճար հայաստանի աշխատւոր ժողովրդին ազատ շունչ քաշելու: Բայց փոխանակ ցանկալի հետեանքների հասնելու, մենք տեսել ենք կոմունիստների նկատմամբ գործ դրած խստութիւնների՝ կախաղանների ու գնդակահարութիւնների նորանոր քրքիշներ: Ժողովրդական ցամաքն բռնկումը՝ որ մայիսին ստացաւ համաժողովրդական ապստամբութեան բնաւորութիւն՝ խեղդւեց արեան այն հեղեղներում, որոնցից չէին կշտանում դադանացած մատղերիսները: Մեր այդ օրինակը շունեցող կուին, որ մենք վարում էինք՝ հայաստանի կառավարիչներն Անտանտային թելադրումով պատասխանեցին մի անասելի վակխանալիայով, որի դէմ

Խորհրդային Ռուսաստանը մինչև այժմ զգալի աջակցութիւն չկարողացաւ ցոյց տալ, որովհետև զբաղւած էր քաղաքացիական կուի կարևոր ճակատներում. նրանք կլանում էին նրա բոլոր ոյժերը: Լեհաստանի հետ կնքած հաշտութիւնը և ցարական վերջին գեներալ Վրանգելի անմահ պարտութիւնը, այժմ ազատում են Վարմիր Բանակը: Խորհրդային Ռուսաստանը այժմ ապստամբ ժողովրդի հրաւերով հնարաւորութիւն ունի եղբայրական օգնութիւն ցոյց տալու նրան ու հայաստանը Անտանտայի գործակալների—դաշնակցական կառավարութիւնից փրկելու:

Նա այժմ հնարաւորութիւն ունի երկրի առողջ ոյժերը հաւաքելու, վերակենդանացնելու և Խորհրդային Հայաստանի խաղաղ աշխատանքի հիմքը դնելու: Ազատ Խորհրդային Հայաստանի կարմիր դրօշակը յուսահատութեան ու դառնութիւնների անդունդից դուրս կըքերէ նրա աշխատւոր դաւակներին: Յաղթական Ինտերնացիոնալի առաջին հնչիւնների հետ ընդմիշտ կանհետանա հայաստանում գոյութիւն ունեցող ցեղական ու ազգային պառակտումների ուրւականք և տեղի կտա ժողովրդների եղբայրութեան նրանց առօրեայ կեանքում: Հայաստանի դիւղացիութիւնը իր ձեռքը կառնի ամբողջ հողը, որ պատկանում էր մեկիքներին՝ ու ինչպէս և վանքապատկան, եկեղեցապատկան ու մզկիթների սեփականութիւն համարւող հողերը: Ժողովրդի ձեռքը կանցնեն անտառների հարստութիւնը, ջրերը, լճերն ու հանքերը — հայաստանի աշխատւոր ազգաբնակչութեան կարիքները բաւարարելու համար: Նոյն նպատակով հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան սեփականութիւն կը յայտարարեն աւել կամ պակաս ծաւալի գործարաններ, որոնց ստեղծող բանւորները կը տիրանան ազատ աշխատանքի: Մագուի պակասութեան պատճառով կանգ առած հայաստանի երկաթուղիները նորից կըգործեն: Ազրբեջանի Խորհրդային իշխանութեան օգնութեամբ և կրկին կըվերականգնուի ազատագրւած Հայաստանի ընդհատւած կապը:

Խորհրդային Ռուսաստանը մեզ եղբայրական օգնութիւն ցոյց կը տալ, հնարաւոր չափով հաց ու ձկնեղէն հասցնելով: Աշխատա-

և որ ինտելիգենցիան Խորհրդային Հայաստանին, նրա շինարարական գործին իր փորձով, մտաւոր ունակութիւններով աջակցութիւն, մասնակցութիւն ցոյց տալու կատարեալ հնարաւորութիւն կստանայ: Անյապաղ ի չիք կը յայտարարին Հայաստանի բոլոր պետական պարտքերը Անտանտային (մասնաւորապէս Ամերիկային) պարտքերը, որ դաշնակցական կառավարութիւնը ուղղում էր քամել Հայաստանի բանւորից ու գիւղացուց:

Խորհրդային Հայաստանի Յեղափոխական Կոմիտէն ապահոված է եղբայրական Խորհրդային Ազրբէջանի երաշխիքով և խորապէս հաւատում է, որ Հայաստանում Խորհրդային իշխանութիւն հաստատուելով, ընդմիջա վերանայու են այն վիճելի հարցերը, որոնք պատճառ են դարձել երկու երկրների բանւորների ու գիւղացիների արեան հեղեղներ թափելուն: Այս համոզումով մենք մեր յեղափոխական ողջոյնն ենք ուղարկում Ազրբէջանի աշխատաւոր ժողովրդին, Բագի պրուետարիատին, իբր Անդրկովկասի Սօցիալիստական Յեղափոխական Առաջապահ գնդի, ողջոյններ ենք ուղարկում նաև Ազրբէջանի Յեղափոխական Կոմիտէին:

Հայաստանի Յեղափոխական Կոմիտէն լի է հաւատով, որ նա վայելում է նաև Տաճկաստանի աշխատաւորութեան համակրանքը, այն ժողովրդի, որն արդէն հասկացել է Անտանտայի դարաւոր լծից ազատուելու անհրաժեշտութիւնը և որը կոչւած է Արևելքի յեղափոխականացման մէջ խոշոր դեր կատարելու: Հաւատում ենք, որ իմպերիալիստական լծից ազատագրող ժողովրդական Տաճկաստանը մեզ ևս իր հետ Սևրի դաշնագրի հակառակորդ համարելով, մեզ եղբայրական ձեռք է մեկնելու այժմ, երբ մենք տապալեցինք մեր թշնամուն և նրա հետ միասին կռիւ ենք մղում Անտանտայի գիշատիչների դէմ: Մենք համոզւած ենք նաև, որ ոչ թէ յաղթողի սուրն է թելադրելու Խորհրդային Հայաստանի ու աշխատաւորական Տաճկաստանի միջև կայանալիք հաշտութեան պայմանները, այլ Խորհրդային Հայաստանի ու աշխատաւորական Տաճկաստանի ազատ ժողովրդների եղբայրական համերաշխութիւնն ու համաձայնութիւնը:

Ներկա ծանր պայմաններում ու լուրջ ըռպէին ընդունելով իշխանութեան տմբողջ պատասխանատուութիւնը, մենք Հայաստանի ժողովրդական ոյժերին կոչ ենք անում մեզ աջակցել բանւորագիւղացիական իշխանութեան թշնամիների դէմ կռուելու և կանչում խորհրդային անդուլ, ստեղծագործական աշխատանքի:

Կեցցէ Հայաստանի Սօցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը:

Կեցցէ Խորհրդային Ռուսաստանի հերոս Կարմիր Բանակը:

Կեցցէ եղբայրական Խորհրդային Ազրբէջանը:

Կեցցէ Ռուսաստանի Սօցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութիւնը:

Կեցցէ Կոմունիստական Երրորդ Ինտերնացիոնալը:

Հայաստանի Սօցիալիստական Խորհրդային

Հանրապետութեան Յեղափոխական Կոմիտէի

Նախագահ՝ Ս. Կասեան

Անդամներ

Ա լ ի ս

Բէկզադեան Աղէքսանդր

Դովլաթեան Իսահակ

Մուսեան Ասքանազ

Տէր-Գաբրիէլեան Իսահակ

1920 թ. Նոյեմբերի 29

Ղազար-Քարվանսարա

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

2 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Յայտարարելով Հայաստանի Բանակի վերակազմութեան հիմունքները, հրամայում եմ այս հրամանը ստանալուն պէս անյապաղ իրագործել:

Ամբողջ հրամանատարական կազմը մնում է իրենց տեղերում: Յիշեցնում ենք, որ Կարմիր Բանակը կազմակերպւած է բոլոր

կանոնաւոր բանակների նման՝ դրւած լինելով խիստ զինւորական կարգապահութեան հիմունքների վրայ:

Հայաստանի Յեղափոխական Բանակի Տնօրէնները

1. Այսուհետեւ Բանակը կոչւում է Խորհրդային Հայաստանի Կարմիր Բանակ:

2. Զօրքի բաժանումը սպաների, ենթասպաների և սուսկականների՝ վերացւում է: (Աստիճանները ոչնչացւում են): Արգելւում է կրել քաջութեան կամ տարբերական շքանշաններ, բացի Կարմիր Դրօշակի շքանշանից:

Իւրաքանչիւր անձ կոչւում է իր պաշտօնի անունով:

3. Հրամանատարական կազմ նշանակելիս ոչ մի ընտրողական սկզբունք չէ թույլատրւում:

Զօրամասերում ոչ մի տեսակ կոմիտէներ չպիտի լինեն:

4. Բոլոր Կարմիր բանակաւորները մարտիկից մինչև հրամանատարը ներառեալ, պարտաւոր են Կարմիր Բանակում պահպանել խիստ յեղափոխական կարգապահութիւն, իւրաքանչիւրից պահանջելով իր պարտքի գիտակից և անձնագործ կատարումը:

5. Զօրամասերում նշանակւում են քաղաքական կոմիտեաներ, որոնց պարտականութիւնն է զօրամասի քաղաքական տեսակէտով ղեկավարելը:

Զօրամասերի պետերի հրամանները պիտի վաւերացւած լինեն քաղաքական կոմիտեայի ստորագրութեամբ, առանց որի հրամանները չպիտի կատարւեն: Մինչև նշանակւած կոմիտեաների տեղ հասնելը, զօրամասի հրամանատարների կարգադրութիւնները պիտի արւեն միայն պետերի ստորագրութեամբ:

6. Բոլոր զօրամասերը մնում են իրենց տեղերում:

Առանց համապատասխան կարգադրութեան՝ չէ թույլատրւում կատարել ինքնազուխ տեղաշարժութիւններ, կամ թէ թողնել իրենց տեղանքները:

7. Հրամանատարական կազմից և Կարմիր բանակաւորներից ոչ ոք իրաւունք չունի թողնել իրենց զօրամասը:

8. Ժողովրդական պոչքի փշացնելը, կորցնելը կամ յափշտակելը, պատժւում է ռազմա-յեղափոխական օրէնքների ամենամեծ խտրութեամբ:

9. Ձէնքի ինքնազուխ թողնելու, փախուելու, յափշտակելու կամ դիտաւորեալ փշացնելու համար՝ զործադրում է պատժի ամենաուժանը չափը:

Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան սմբողջ բանակի հրամանատար՝ ԴԲՕ

Ռ. Մ. Ֆ. Խ. Հ. Կոմիտար ՍԻԼԻՆ

1920 թ. դեկտ. 2

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկ. 2 № 1

Դ Ե Կ Բ Ե Տ

3 ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶԻԻ ՄԱՍԻՆ

Հանրապետութեան սահմաններում պետական լեզուն ճանաչւում հայերէնը: Իսկ մուսուլմանաբանակ վայրերում հայերէնին կից նաեւ թուրքերէնը:

Հ. Մ. Խ. Հ. Յեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

1920 թ. դեկ. 9

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկ. 6 № 3

Հ Բ Ա Մ Ա Ն

4. Նախկին կառավարութեան դիւանագիտական ներկայացուցիչներին եւ միսսիաների վերացման մասին:

Բոլոր զիսկոմատիկական ներկայացուցչութիւններն ու արտասահմանեան միսսիաները, հիմնւած դաշնակիների նախկին կառավարութեան օրով, ս. թ. նոյեմբերի 29-ից, Հայաստանը Անկախ Սոցիալիստական Հանրապետութիւն հռչակելու մոմենտից կորցնում են իրենց լիազօրութիւնները:

Մինչև Խորհրդային Հայաստանի լիազօրներ ընդունելը, միսսիաների բոլոր գոյքերի պահպանութեան պատասխանատւութիւնը առանձնապէս ընկնում է մինչև այժմ միսսիաների գլուխ կանգնած անձնաւորութիւնների վրայ:

Սոյն հրամանը չկատարողները Յեղափոխական Տրիբունալի կողմից պատասխանատւութեան կենթարկւեն:

Խորհրդային Հանրապետութիւններում հայկական միսսիաների լիկւիդացիան կատարւելու է Խորհրդային միսսիաների անմիջական հսկողութեամբ:

Հ. Մ. Խ. Հ. Յեղկոմի Նախագահ Ս. Կասեան

1921 թ. Դեկտ. 6 ին

Հրատ. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 6 № 4

Դ Ե Կ Բ Ե Տ

5. Արտակարգ Յանձնաժողով հիմնելու մասին

Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան սահմաններում հակայեղափոխութեան, շահագէտութեան (սպեկուլիացիայի) և ի պաշտօնէ յանցագործութեան դէմ մաքսաւելու համար հիմնւում է Արտակարգ Յանձնաժողով՝ նախագահութեամբ ընկ. Այվազեանի, որին փոխանորդ է նշանակւում ընկ. Սամատունին:

Արտակարգ Յանձնաժողովին կից հաստատւում է Յատուկ Բաժին

Կարմիր Բանակում կատարուող հակադեպոնտական յանցանքների դէմ մաքառելու համար:

Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

1920 թ. Դեկ. 6

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկ. 9 № 4

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

6 Պարենաւորման մթերքների եւ այլ նիւթերի յայտնաբերութեան մասին.

Յայտնուում է ի գիտութիւն բոլոր պետական եւ հասարակական հիմնարկութիւնների, նոյնպէս եւ մասնաւոր անձանց, որ նրանք ըստ մատակարարման կառավարչի՝ ընկ. Լոմիձէի եւ նոյն մասի կոմիսարի պահանջի՝ պարտաւոր են տեղեկութիւններ տալ իրենց մօտ գտնուած պարենաւորման մթերքների, նոյնպէս եւ վառելիքի եւ լուսաւորութեան վերաբերեալ նիւթերի մասին:

Յիշեալ մթերքները թաղցնողները եւ նրանց մասին սխալ տեղեկութիւններ տուողները գատի կկանչուեն Յեղարիբունալի կողմից:

Նախնայեղկոմի Ս. Կասեան

Ի. տ. Ռազմժողկոմի՝ Սիլին

1920 թ. Դեկտ. 8

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 10 № 5

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

7 Ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարիատի իրաւասութեան մասին.

Մինչև Հ. Ս. Խ. Հ. Սահմանադրութեան մշակումը՝ հաստատել հետեւեալ կանոնները ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարիատի իրաւասութեան վերաբերմամբ:

1) Ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարիատը հանդիսանում է Հ. Ս. Խ. Հ. բարձրագոյն վարչական մարմինը, որի միջոցով Հայկեղկոմը կառավարում է երկիրը:

2) Ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարիատի պարտականութիւններն են:

ա) Իշխանութեան կազմակերպումը տեղերում,

բ) Երկրի ամբողջ վարչական կազմի կենտրոնացումը, — գ) Բոլոր տեղական վարչական հաստատութիւնների վրայ վարչական հսկողութիւն:

3). Երկրի վարչական կառավարման դրոժում՝ ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարիատին են ենթարկուում Հ. Ս. Խ. Հ. բոլոր տեղական, գաւառական եւ քաղաքային Յեղկոմները (նոյնպէս եւ Երեւան քաղաքում):

4). Այսուհետեւ Յեղկոմների երկրի ներքին վարչակարգի վերաբերեալ հրատարակելիք բոլոր հրամաններն ու որոշումները, բացի նրանցից, որոնք բղխում են կենտրոնական իշխանութեան հրամաններից, պիտի հաստատուեն ներքին Գործերի Կոմիսարիատի կողմից:

5). Մինչև Հ. Ս. Խ. Հ. Խորհրդների ընտրութիւնները՝ ներքին Գործերի Ժողովրդական Կոմիսարիատը Հայկեղկոմի համաձայնութեամբ իրաւունք ունի հեռացնել եւ նշանակել տեղական Յեղկոմների բոլոր անդամներին:

Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

1920 թ. Դեկտեմբերի 14-ին

Հր. Կոմ. 20 թ. № 6

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

8 Դրամատների ազգայնացման մասին.

Ժողովրդական տնտեսութիւնը կանոնաւոր կազմակերպելու, բանկային շահատուութիւնն արմատախիլ տնելու եւ համայն բանաւորութեան, գիւղացիութեան եւ բանկային կապիտալի շահագործումից տուժող աշխատաւորութեան ազատագրման համար եւ Հ. Ս. Խ. Հ. հանրապետութեան ժողովրդին ու շքուոր դասին իսկապէս ծառայող միտցեալ պետական բանկ ստեղծելու նպատակով Հայաստանի Յեղկոմը որոշեց:

1. Բանկային դրոժը յայտարարում է պետական մենաշնորհ:

Հ. Ս. Խ. Հ. տերիտորիայի վրա գոյութիւն ունեցող Ռուսաստանի Պետական Բանկը, մասնաւոր առևտրական բանկերի վարչութիւններն ու բաժանմունքները, փոխադարձ վարկի ընկերութիւնը միացուում են Հայաստանի Պետական Բանկի հետ:

2. Լիկւիդացիայի ենթարկուող ձեռնարկութիւնների աւտիւն ու պատիւը ընդունում է Պետական Բանկը:

3. Մասնաւոր բանկերի գործերի ժամանակաւոր վարումը յանձնւում է յատուկ նշանակած կոմիտէի, որի կազմն ու կոնստրուկցիան որոշում է Հայաստանի Ֆինանսական նախարարը:

4. Մանր աւանդադրամներ ունեցողների շահերը կաշառւապան են համաձայն յատուկ հրահանգի:

5. Մասնաւոր բանկերի միաձուլումը Պետական Բանկի հետ որոշւում է Ֆինանսական նախարարի յատուկ հրահանգով:

Նախագայեղկոմի Կասեան
Փֆինանսական ներքինական

1920 թ. Դեկտ. 10

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 22 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

9 Երկաթուղիներ-գործական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին

Ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ երկաթուղային երթևեկութիւնը գտնւում է քայքայւած դրութեան մէջ և անհրաժեշտ է այն վերականգնել, Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան երկաթուղիները յայտարարւում են զինւորական դրութեան մէջ, բոլոր ծառայողները ու բանւորները յայտարարւում են զինակոչի ենթարկւած և երկաթուղիների աշխատանքները տարւում են զինւորական ձևով:

Երկաթուղու բոլոր ծառայողները, որ հիմնարկութեան մէջ էլ նրանք ծառայելիս լինեն, պարտաւոր են յետ դառնալ իրենց տեղերը:

Նախագայեղկոմի Ս. Կասեան

1920 թ. Դեկտ. 12

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 14 № 8

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

10 Հ. Ս. Խ. Հ. Կարմիր Բանակին կից Քաղվարչութիւն հիմնելու մասին.

Յայտարարւում եմ ի զեկապարութիւն, որ սոյն թւից հիմնւում է Հ. Ս. Խ. Հ. Կարմիր Բանակի Քաղաքական Վարչութիւն: Քաղաքական Վարչութեան վարիչ նշանակւում է ընկեր Լազեանը:

Քաղաքական բոլոր կոմիտայիները թէ զինւորական մասերում

և թէ հիմնարկութիւններում՝ նշանակւում են քաղվարչի կողմից, որին և պէտք է դիմել բոլոր ինքիւրների վերաբերմամբ:

Բոլոր կոմիտայիները պէտք է ունենան պատշաճ մանդատներ քաղվարչի ստորագրութեամբ:

Ռազմադրութիւն Ա ի ի Ս

1920 թ. Դեկտ. 12

Հրատ. 20 թ. Կոմ. Դեկտ 18 № 11

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

11 Հին վարչական հիմնարկութիւնների և պաշտօնեաների իկիդացիայի մասին

Սոյն հրամանը հրատարակւելու օրւանից վերացւում են հետեւեալ հիմնարկութիւններն ու պաշտօնները՝ նահանգապետութիւնները, քաղաքային ինքնավարութիւնները, գաւառական կոմիտայիները, նախկին Ներքին Գործոց Նախարարութեան արտակարգ լիազօրները, միլիցիայի տեսուչները, նահանգական ատեանները, Հանրապետութեան միլիցիայի պահեստը, բոլոր նրանց մօտ գտնւած գրասենեակներով և շատաներով:

Վերոյիշեալ հիմնարկութիւնների բոլոր պաշտօնեաները համարւում են անօրինական, բոլոր պաշտօնեաներին հրահանգւում է մնալ իրենց տեղերում գործերը յանձնելու համար: Արտարտեան նահանգապետութիւնը, Երևանի քաղաքային ու գաւառային ինքնավարութիւններն յանձնւում են գործերը Արարատեան Յեղկոմիտի Բոլոր մնացած հիմնարկութիւններն և հաստատութիւնները գործերը, կահ-կարասիքը, շնչաւոր և անշունչ ինվենտարը և այլն՝ յանձնւում են տեղական յեղկոմիտիին, որոնք և պարտաւոր են կազմել իրենց միջից նահանգապետութիւններ այդ գործերը, ինվենտարը և այլն ընդունելու համար: Նախկին պաշտօնեաների ծառայութեան ընդունելութիւնը նոր հիմնարկութիւններում և նրանց դատաւորութիւնը ըստ բաժինների կատարւում են Յեղկոմիտիին: Իսկ այն ծառայողները, որոնք մնում են շատաւից դուրս կատարման համապատասխան տեղական յեղկոմիտիից ոտնիկ մինչև փաստական ծառայութեան օրը և լիկւիդացիոն՝ կէս ամսւայ ոտնիկի չափով:

Ներգործութիւն Ի. Դովլաթեան

1920 թ. Դեկտ. 13

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 14 № 8

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

12 Ջորական ասեանների փոխանցման մասին.

Նախկին ներքին գործերի Մինիստրութեան զինուորական գործերի գեղարտամենար, Երևանի, Էջմիածնի, Նոր-Բայազէզի և Դիլիջանի գաւառական զինուորական ատեանները յանձնուած են Ռազմական Գործերի Ժողովրդական Կոմիտարիատին, ուստի և վերոյիշեալ ատեաններին հրահանգուած է կարճ ժամանակուով բոլոր գործերը պատրաստել յանձնելու համար:

Նախկին զինուորական գործերի գեղարտամենար և Երևանի զինուորական ատեանը յանձնուած են իրենց գործերը անմիջականօրէն Հ. Ս. Խ. Հ. Ռազմական Գործերի Ժողովրդական Կոմիտարիատին. Հանրապետութեան բոլոր մնացած վայրերում եղած զինուորական ատեանները յանձնուած են իրենց գործերը տեղական յեղկոմներին:

Ներքեզործողիւմ Ի. Դովլաթեան

1920 թ. Դեկտ. 14

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 15 № 9

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

13 Կարմիր բանակի համար փոխադրական միջոցներ տրամադրելու մասին.

Գաւառային Յեղկոմների պահանջի դէպքում՝ տղաբնակութիւնը պարտաւորուած է հայթայթման պետի տրամադրութեան տակ անյապաղ գնել փոխադրական միջոցներ՝ Հ. Ս. Խ. Հ. Կարմիր Բանակի կարիքների համար:

Սոյն հրամանը չկատարուելու մէջ մեղադրուողները կ'պատժուեն յեղափոխական ժամանակի օրէնքների համաձայն:

Ռազմօրդիւմ Ա լ ի ս

1920 թ. դեկտ. 14

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 18 № 17

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

14 Խնացած կաքը «մանկանց սննդի» ժոնդին յանձնելու մասին

Հայաստանի պահեստներում գտնուող ամբողջ խտացրած կաթը

յանձնել ,,Մանկանց սննդի" ֆոնդին: Յրդեւում է այսուհետեւ խտացրած կաթը բաժանելու ոչ երեխաներին:

Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

Սօցալօրդիւմ Հ. Կոստանեան

1920 թ. Դեկ. 16

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկ. 16 № 11

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

15 Ֆելդշերների եւ գթութեան ֆոյերի մասնակի զօրացման մասին.

Ի նկատի ունենալով մասնակի զօրացումը՝ վերացուած է նախկին կառավարութեան ս. թ. օգոս. 13-ի օրէնքը՝ ֆելդշերներին և գթութեան քայրերի մինչև 45 տարեկան զօրահաւաքի մասին:

Ֆելդշերները, սակայն, պէտք է մնան իսկական զինուորական ծառայութեան մէջ նոյն հասակներում, ինչպէս և մնացած կարմիր բանակայինները, այսինքն մինչև 32 տարեկան հասակը բաց առեալ:

Նախնայեղիւմի՝ Ս. Կասեան

Ռազմօրդիւմ. Ա լ ի ս

1920 թ. դեկտ. 16

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 18 № 11

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

16 Ասօ-սրամապարսք զօրական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին

Ի նկատի ունենալով, որ Հ. Ս. Խ. Հ. աւտօ—տրանսպորտի տնտեսութիւնը քայքայուած վիճակի մէջ է և անհրաժեշտ է վերանորոգել այն, Հ. Ս. Խ. Հ. աւտօ—տրանսպորտը յայտարարուած է զինուորական գրութեան մէջ և նրա բոլոր բանուորներն ու պաշտօնեաները յայտարարուած են մօրիլիդացիայի ենթարկուած, իսկ աշխատանքները պէտք է կատարեն ռազմական կարգով:

Նախնայեղիւմի՝ Ս. Կասեան

Փոստ-հեռագրական Ժողիւմ Ոսկանեան

1920 թ. Դեկտ 16

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկ. 21 № 13

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

17 Ուսուցիչներին, աշակերտներին և ուսանողներին զինուորական ծառայությունից ազատելու մասին

Այն ուսուցիչներին, որոնք զորաժողովի ժամանակ վարել են հաստատուն պաշտոններ և միջին, դպրոցների աշակերտներին մինչև 22 տարեկան հասակը, իսկ բարձրագույն դպրոցների ուսանողներին մինչև 27 տարեկան հասակը արձակել՝ զորամասերից Բանակի պահեստ, վերցնելով նրանց մաս դառնալով բոլոր ժողովրդական հագուստեղէնը:

Արձակելու համար՝ ուսուցիչները պետք է ներկայացնեն համապատասխան իշխանութիւնից վկայական ծառայութեան մէջ գտնւելու մասին, իսկ աշակերտները՝ դպրոցում գտնւելու մասին՝

Ռազմաժողովում Ա Ռ Ռ Ս

1920 թ. Դեկ. 16

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 21 № 13.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

18 ԿՅԻՖՆԵՐ և դրամներ պատրաստելու մասին.

Հանրապետութեան մէջ իշխանութեան փոփոխութեան հետևանքով անհրաժեշտութիւն է զգացւում փոխարինել գոյութիւն ունեցող կնիքները և դրոշմները նորերով: Այս առթիւ յայտարարւում էմ ի վիտութիւն բոլոր ժողովրդական կոմիտեաների, բաժանմունքների կառավարիչներին և Հանրապետութեան Խորհրդային բոլոր այլ հիմնարկութիւններին երեք օրւայ ժամանակամիջոցում ներկայացնելու Արարատեան նահանգական Յեղկոմի վարչական բաժանմունքին ցուցակները պահանջող կնիքների և դրոշմների, (ինչպէս կնքամուր, նոյնպէս և մասաիկական) մանրամասն նկարագրելով և նկարելով իւրաքանչիւր կնիքի ձևը: Կնիքների ցուցակները պետք է վաւերացւած լինին հիմնարկութեան ղեկավարների կողմից և Արարատեան նահանգական Յեղկոմի հաստատումից յետոյ պետք է տրւեն պատրաստուելու անյապազ: Վերոյիշեալ կնիքներ պատրաստող արհեստանոցները և անձինք կարող են այլախի կնիքների պատուէրներ ընդունել բացառապէս Արարատեան նահանգական Յեղկոմի վարչական մասի թոյլտուութեամբ, հակառակ դէպքում, կենթարկւեն դատաստանական պատասխանատուութեան: Բոլոր հիմնարկութիւններն իրենց պետք եղած այլ և այլ կնիքները (շտեմպել) պատուիրում են հիմնարկութեան ղեկավարների գիտու-

թեամբ, առանց Արարատեան նահանգական Յեղկոմի վարչական մասի թոյլտուութեան: Նոր կնիքները պատրաստելուց յետոյ Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան բոլոր հիմնարկութիւններն անյապազ ոչնչացնում են հին կնիքները և այլ մասին կազմւած արձանագրութիւնը ներկայացնում են նահանգական Յեղկոմի վարչական բաժանմունքին:

Ներքոյործժողովում Դ ու Վ ա թ ե ա ն

1920 թ. Դեկտ. 16

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 22 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

19 Սոցիալական ապահովութեան սեղական բաժիններ հիմնելու մասին.

Բոլոր աշխատատեղերի, նրանց ընտանիքների, աշխատանքի անընդունակների, հաշմանդամների, հակայեղափոխութեան և տարրերային շարիքներից անխնամ մնացած մանուկների սոցիալական ապահովութեան գործը կանոնաւոր հիմքերի վրայ դնելու, ինչպէս նաև հակայեղափոխութիւնից հալածւածներին համահաւասար օգնութիւն հասցնելու համար՝ երեանի և բոլոր քաղաքային և գաւառական յեղկոմներին կից հիմնուում են սոցիալական ապահովութեան բաժիններ, որոնք անմիջապէս ենթարկւում են տեղական յեղկոմներին և ստանում են Սոցիալական Ապահովութեան Ժողովրդական Կոմիտեաներից հրահանգներ և յանձնարարութիւններ:

Սոցալաժողովում Կոտտանեան

1920 թիւ Դեկտ. 16

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 21 № 13

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

20 Զինուորական համազգեստների յանձնման մասին

Առաջարկւում է Հայաստանի բոլոր Յեղկոմներին խել մասնաւոր անհատներից զինուորական համազգեստները և յանձնել Համբարակային վարչութեան:

Նախհայեղկոմի Ս. Կասեան

Ռազմաժողովում Ա լ ի ս

1920 դեկտ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 21 № 13

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

21 Հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող կուլտուր-կրթական հիմնարկութիւնների պետական օգնման մասին

Հ. Ս. Խ. Հ. գտնւած բոլոր ազգութեանց հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող կուլտուր-կրթական հիմնարկութիւնները (դպրոցները, հնագիտական և ազգագրական թանգարանները, մատենադարաններն ու տպարանները) իրենց ամբողջ շարժական և անշարժ գոյքով համարւում են պետական սեփականութիւն և փոխանցւում են Լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիտէի անօրինութեան:

Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի Նախագահ Ս. Կասեան

Լուսժողկոմ Ա. Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկ. 18 № 11

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

22 Հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող կուլտուր-կրթական հիմնարկութիւնների պետական օգնման մասին

1. Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի 17-ին Դեկտեմբերի հրատարակած Դեկրետի համաձայն՝ Հանրապետութեան մէջ գտնւած հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող բոլոր կուլտուր-կրթական հիմնարկութիւնները և նրանց ամբողջ գոյքը ենթարկւում են պետականացման:

2. Առաջարկւում է մեղերում կազմակերպւած Յեղկոմների Լուսաւորութեան բաժանմունքներին անմիջապէս ստանալ հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող հիմնարկութիւնների գործերն ու գոյքը և գործադրել բանւորա-գիւղացիական մագլանների կրթական կարիքների համար:

Ծանօթութիւն. Էջմիածնի վանական ձեռնարանը, հնագիտական և ազգագրական թանգարանները, մատենադարանն ու տպարանը՝ որպէս ընդհանուր պետական նշանակութիւն ունեցող հիմնարկութիւններ Հայաստանի աշխատաւոր ժողովրդների սեփականութիւն դառնալով, ենթարկւում են անմիջապէս Լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիտէի անօրինութեան և վերակազմւում վերջինիս կողմից նշանակւելիք կոմիտէի ղեկավարութեամբ:

Լուսժողկոմ Ա. Յովնանիսեան

20 թ. Դեկտ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 19 № 12

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

23 Կուլտուր-կրթական գործերի վերակազմութեան մասին.

1. Առաջարկւում է մի սոյն հրամանը հրատարակելուց մի շաբաթեայ ընթացքում Հանրապետութեան մէջ գտնւած բոլոր գեմատւային և քաղաքային կրթական բաժիններին՝ անմիջապէս լիկւիդացիայի ենթարկել իրենց գործունէութիւնը և յանձնել իրանց բոլոր գոյքն ու գործերը տեղական Յեղկոմների համապատասխան բաժանմունքներին:

2. Կուլտուր-կրթական բոլոր մասնաւոր հաստատութիւններին, դպրոցներին, մանկապարտէզներին, գրադարան ընթերցարաններին, թատրոններին, կինեմատոգրաֆներին, ախումբներին և այլ միութիւններին (դպրոցական, գրական-գիտական, հրատարակչական, թատրոնական, երաժշտական և այլն) ու ձեռնարկութիւններին (տպարաններին, գրականութիւններին, կիտոքներին), առաջարկւում է մեղերում ընթացքում տեղական Յեղկոմների Լուսաւորութեան բաժանմունքներում:

3. Տեղական Յեղկոմների վրա պարտականութիւն է դրւում անյապաղ լիկւիդացիայի ենթարկել բոլոր այն մասնաւոր կուլտուր-կրթական հաստատութիւնները, միութիւններն ու ձեռնարկութիւնները, որ հետապնդում են ազգայնական, կղերական և առհասարակ հակադեմոկրատիական նպատակներ:

Ծանօթութիւն 1. Հոգեւոր հաստատութիւններին պատկանող կուլտուր-կրթական հիմնարկութիւնները պետականացւում են համաձայն Հ. Ս. Խ. Յեղկոմի 17-ին դեկտ. հրատարակած Դեկրետի և Լուսժողկոմի յատուկ հրամանի:

2. Մերձաւոր Արեւելքի օգնութեան կոմիտէին ենթակայ բոլոր կուլտուր-կրթական հաստատութիւնները չեն ենթարկուում սոյն հրամանին Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի 14 դեկտեմբերի որոշման համաձայն լիկւիդացիայի ենթարկւած հաստատութիւնների, միութիւնների ու ձեռնարկութիւնների գոյքը գրաււում է և փոխանցւում տեղական Յեղկոմների Լուսաւորութեան բաժանմունքների անօրինութեան:

Լուսժողկոմ Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկտ. 17.

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 19 № 12

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

24 Երեսանի Համալսարանի վերակազմութեան մասին

1. Երևանի Համալսարանը վերակազմում է և վերակոչում Երևանի Ժողովրդական Համալսարան:

2. Նախկին Համալսարանի ֆակուլտետները փակում են և հիմնում է երկու բաժանմունք՝ բնագիտական և հասարակագիտական:

3. Նախկին Համալսարանի բոլոր պրոֆեսորները, դոցենտները, պրիւստ դոցենտները, դասատուները և ասիստենտները համարում են արձակած:

4. Նախկին Համալսարանի գոյքի պահպանութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը մինչև Համալսարանի լիակատար վերակազմութիւնը ընկնում է հին վարչութեան վրայ:

5. Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատին կից կազմակերպւում է Համալսարանի վերակազմութեան յանձնաժողով, որի վրա պարտականութիւն է դրւում սոյն հրամանը հրատարակելու օրից մի շաբաթւայ ընթացքում ներկայացնել Կոմիսարիատին հաստատութեան նոր Համալսարանի կազմակերպութեան հիմունքները, ծրագիրը, դասախօսների կազմը ու շտատները:

6. Յանձնաժողովի նախագահ է նշանակւում ընկ Կոզբէտեան, անդամներ՝ ընկ. ընկ. Զուբարեան, Պիճիկեան և ուսանողութեան երկու ներկայացուցիչներ:

Կուսժողկոմ Յովհաննիսեան

1920 թ. Դեկտ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 19 № 12

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

25 Նախկին Շուսուփի էլեկտրակայանի փոխանցման մասին.

Համաձայն Հայաստանի Յեզկոմի կարգադրութեան՝ նախկին Շուսուփի էլեկտրակայանն անցնում է փոստ հեռագրական կոմիսարիատի իրաւունքին:

Փոստ հեռագրական Ժողովրդական կոմիսար Հ. Ոսկանեան

1920 թ. Դեկտ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 19 № 12

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

26 Ռադիօ կայաններ զօրական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին.

Ուժեղ-Ռադիօ կայանի քայքայւած տնտեսութիւնը վերա-

ֆունգնելու և վերաշինելու համար ուժեղ Ռադիօ-կայանը յայտարարւում է զինւորական դրութեան մէջ. նրա բոլոր բանւորները ու պաշտօնեաները յայտարարւում են մոբիլիզացիայի ենթարկւած. աշխատանքները պիտի տարւեն ռազմական կարգով:

Նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

1920 թիւ Դեկտ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 21 № 13

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

27 Փոստ-հեռագիրք եւ հեռախօսը զօրական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին.

Հ. Ս. Խ. Հ. փոստը, հեռագիրք և հեռախօսը գտնւում են քայքայւած դրութեան մէջ:

Ժողովրդական հաղորդակցութեան միջոցների գործնէութիւնը կանոնաւորելու և աշխատանքի արդիւնաւէտութեան բարձրացման համար, փոստը, հեռագիրք և հեռախօսը յայտարարւում են զօրական կացութեան մէջ և նրանց բոլոր բանւորները և պաշտօնեաները յայտարարւում են մոբիլիզացիայի ենթարկւած. աշխատանքները պիտի տարւեն ռազմական կարգով:

Նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

Փոստ-հեռագրական Ժողկոմ Ոսկանեան

1920 թիւ Դեկտ. 17

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 21 № 13

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

28 Պարենաւորման գործերի կանոնաւորման մասին.

Այսու յայտարարւում է ի գիտութիւն բոլորի, որ.—

1. Պարենաւորման միջոցների բաշխման նորմաների մշակում և որոշումը, ինչպէս և բանագրուման, տեղափոխութեան պատգաման և արտահանման իրաւունքը պատկանում է միայն Պարժողկոմին, առանց որի թոյլտուութեան ոչ մի պետական հիմարկութիւն, ինչպէս և մասնաւոր հաստատութիւն և անհատ փրակունք չունի այդ ուղղութեամբ որեւէ գործ անելու:

2. Ընդհանուր սպառման պարենային միջոցների բաշխումը ազգաբնաչութեան կառարւում է միայն Պարժողկոմի և իր տեղական հաստատութիւնների ու կօօպերատիւների միջոցով:

3. Իւրաքանչիւր անջատ ձեռնարկութիւն այս ուղղութեամբ անպայման արգելուած է:

4. Հրամանը չկատարողները կենթարկուին դատի - զինուորային դատական ժամանակի օրէնքներով:

Պարտողովմ' Ա. Բէկզադեան

1920 թ. Դեկտ. 18

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 18 № 11

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

29 Դպրոցական կանոնաւոր պարապմունքներ վերսկսելու մասին

1. Որովհետեւ համաձայն Ռազմաօդկոմի ս թ. դեկտ. 16-ին № 22 Հրամանի զօրաօդովի ենթարկուած ուսուցիչներն ու աշակերտներն արձակուած են զօրամասերից Բանակի պահեստ, առաջարկուած եմ դպրոցների վարչական մարմիններին միջոցներ ձեռք առնել անյապազ դպրոցական կանոնաւոր պարապմունքները վերսկսելու համար:

2. Առաջարկուած եմ տեղական Յեղկոմների լուստուրութեան բաժանմունքներին՝ ուսուցիչների զօրացումից յետոյ պարզել դպրոցական աշխատակողների կարիքը տեղում և յայտնել այդ մասին Լուստուրութեան ժող. Կոմիսարիատին:

Լուստուրովմ. Ա. Յովսէփյան

1920 թ. Դեկտ. 18

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 21 № 13

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

30 Հին Դատարանների լուծման մասին.

1. Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան սահմաններում գոյութիւն ունեցող բոլոր դատական հիմարկութիւնները համարել լուծուած:

2. Դատական ամբողջ պաշտօնէութիւնը, բացի քննիչներից ու դիւանական ծառայողներից, դեկտեմբերի 15-ից համարել տրւած:

3. Դատական բոլոր գործերը յանձնել ժողովրդական դատարաններին ու յեղափոխական տրիբունալին՝ ըստ պատշաճ ընդգրկումների:

4. Համաձայն սոյն հրամանի արձակուած պաշտօնէութեանը հատուցանել երկշաբաթեա ուժիկի չափով լիկւիդացիան:

5. Դատական պաշտօնէութիւնը մնում է իր տեղում մինչև գործերի վերջնական ու փաստական յանձնումը նոր դատարաններին:

6. Սոյն հրամանի գանցառուները կենթարկուին խիստ պատասխանատուութեան, համաձայն յեղափոխական ժամանակաօրէնքների:

Արդժողկոմ Ս. Բաղդատեան

1920 թ. Դեկտ. 18

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 22 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

31 Հարկերի եւ ինքնապաշտպան. միանազ տուրքի գումարան մասին

Առաջարկուած եմ շտապ և անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի պետական ինքնապաշտպանութեան միանազ տուրքը և պետութեան հասանելիք ուրիշ տուրքերի գումարները ժողովուրդի մօտեցեն համապատասխան գանձարանները:

Նախհայեցկովմ' Ս. Կապտան

Հրատ. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 18-ին № 11

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

32 Պետութեան հաստատելիք գումարների հաւաքման մասին

Առաջարկուած եմ շտապ և անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել՝ հաւաքելու բոլոր գաւառային և գաւառակային կոմիսարներից պետութեան հասանելիք գումարները և մօտեցնել գանձարան, համաձայն հարկային թերթերի:

Նախհայեցկովմ' Ս. Կապտան

1920 թիւ Դեկտ. 18

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 21 № 11

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

33 Հայրենակցական միութիւնների կանոնադրութիւնների մասին

Հրամայում եմ բոլոր հայրենակցական կազմակերպութիւններին, որոնք գործում են Խորհրդային Հայաստանում ներկայա-

ցնել իրանց կանոնադրութիւնները և նրանց յետագայ գոյութեան վերաբերեալ տեսակէտները տեղական Յեղկոմներին: Ներկայացնելու ժամանակամիջոցն է մինչև 1921 լունարի 1-ը: Տեղական Յեղկոմներին ուղարկել յիշեալ կանոնադրութիւնները ներգործ-ժողկոմի վարչական բաժնին:

Ժանտնտեսական երկան քաղաքում գտնուած հայրենակցական կազմակերպութիւնները պարտաւոր են ներկայացնել յիշեալ կանոնադրութիւնները ներգործ-ժողկոմի վարչական բաժնին:

Ներգործ-ժողկոմի Ի. Դովլաթեան

Հր. Կոմ. 20 թ.

Դեկտ. 26 № 18

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

34 Ռ.Ս.Ֆ.Խ. Հ. դրամանիւնների պատեսաղիր շոջանառութեան մասին

1. Սոյն դեկրետի յայտարարման օրից Հ. Ս. Խ. Հ. տերիտորիայի վրա Հ. Ս. Խ. Հ. չեկերի հետ միասին, յայտարարուած են պարտադիր շրջանառութեան համար և Ռ. Ս. Ֆ. Հ. Հ. դրամանիւնները:

2. Վերջին դրամանիւնների կուրսի շրջանառումը որոշելայապէս՝ Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Ռ-ի 1 բուրլու դրամանիւնի տրոճէքը հաւասար է նախկին դաշնակցական կառավարութեան չեկերի հինգ բուրլուն:

3. Հ. Ս. Խ. Հ. կառավարութեան նոր ձևի բաց թողնելիք դրամանիւնները Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. դրամանիւնների հետ միևնույն կուրսը կունենան:

4. Բոլոր քաղաքացիներն, ինչպէս և պետական ու հասարակական հիմնարկութիւնները միմիանց հետ հաշւետւութեան ժամանակ պարտաւոր են ճշտութեամբ առաջնորդել սոյն դեկրետով:

5. Ռ. Ս. Խ. Հ. դրամանիւնները չընդունելու մէջ յանցաւորները, ինչպէս և սոյն դեկրետի 2-րդ պարագրաֆում որոշուած նորմայից ցածր կամ բարձր գնահատողները՝ կպատժւեն ամենայն խստութեամբ յեղափոխական ժամանակի օրէնքներով:

6. Սոյն դեկրետի մասնէլ գործադրութեան մէջ հետագրով:

Նախնայեղկոմի Ս. Կասեան

Ժ. Ֆինժոդկոմ Ե. Նրզնկեան

1920 թ. Դեկ. 20

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկ. 22 № 14

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

35 Ներման մասին.

Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան Ռազմայեղափոխական կոմիտէն, իր ձեռքը վերցնելով երկրի գերագոյն իշխանութիւնը, և կամենալով վերջ տալ հին կառավարութեան օրով կառարւած անարդարութիւններին, որոշեց. —

1. Ներուսն շնորհել և ազատ արձակել բոլոր այն կալանաւորներին, որոնք մինչև Հայաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւն յայտարարելը դատական իշխանութեան որոշմամբ և կամ վարչական ճանապարհով բանտարկուած են եղել: —

Ա. Որպէս գասալիքներ և գասալիքների թագցնողներ ու օժանդակողներ, զինուորական ծառայութիւնից ազատելու նպատակով խեղանդամւողներին և ընդհանրապէս զօրական յանցագործութիւններով դատապարտուածներին, եթէ նրանք պետական գոյքեր և ուղմամթերք չեն վասնել:

Բ. Բոլոր վարչական կարգով կալանաւորուածներին, բացի չարաշահներէ:

Գ. Մինչև 17 տ. անչափահասներին:

2. Մեղմել բոլոր քրէական բանտարկեալներին պատիժը, կըճատելով որոշուած պատժի մնացած ժամանակը երկու երրորդ տոկոսով:

3. Յոյժ շտապ կարգով վերաքննել նախնական քննութեան բոլոր գործերը, եթէ մեղադրեալները բանտարկուած են:

4. Ներկա հրամանի ոյժը չի տարածուած այն բոլոր յանցագործութիւնների ու բանտարկութիւնների վրա, որոնք տեղի են ունեցել Հայաստանի Հանրապետութիւնը Խորհրդային յայտարարելուց յետոյ:

5. Վաղակէտ արձակմամբ ազատուող բանտարկեալների մասին կհրատարակւի յատուկ հրաման:

6. Սոյն հրամանի անմիջական գործադրութիւնը վերապահուած է Արդարադատութեան և Ռազմական Ժողովրդական կոմիտարներին:

Նախնայեղկոմի՝ Կասեան

Արգթոդկոմ՝ Ս. Բաղդասարեան

1920 թ. Դեկտ. 20

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 24 № 16

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

36 Սահմանային բաժնի փոխանցման մասին

Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի ղեկավարների 16-ի 1920 թ. որոշման համաձայն՝ Ֆինանսների ժողովրդական կոմիտեի անդամները կից եղած սահմանային պահակային բաժինն անցնում է Հ. Ս. Խ. Հ. Զորական ժողովրդական կոմիտեի անդամներին:

Ժ. Ֆինանսական ներքին

1920 թ. Դեկտ. 20

Հր. կոմ. 20 թ. Դեկ. 22 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

37 Առևտրա-արդյունաբերական բաժնի փոխանցման մասին

Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի ղեկավարների 14-ի 1920 թ. որոշման համաձայն:

1) Ֆինանսների ժողովրդական կոմիտեի անդամները կից եղած Առևտրա-արդյունաբերական բաժինն իր ենթակայ բոլոր ապրանքային ու մթերքային պահեստներով յանձնում է Պարենալոման կոմիտեի անդամներին:

2) Ցանձման գործը կազմակերպելու և այն 'ի կատարածելու համար Ֆինանսների ժողովրդական կոմիտեի անդամները կոչվեց նշանակում են ընկերներ Խաչատրյան և Տեր-Յովհաննիսյան:

Ժ. Ֆինանսական ներքին

1920 թ. Դեկտ. 20

Հր. կոմ. 20 թ. Դեկտ. 22 № 14

Դ Ե Կ Բ Ե Տ

38 Քաղաքացիական ակտերի գրանցման մասին

1 Քաղաքացիական դրույթների ակտերի (մեղադրանք) գրանցման գործը վերցնել հոգևոր իշխանության իրավասություններից:

2 Յոգ. 1-ում յիշատակված ակտերի վաւերացումը յանձնել Յեղկոմների համապատասխան բաժիններին:

3 Ներքին Գործերի ժողովրդական կոմիտեի անդամները կից կազմակերպել քաղաքացիական ակտերի վաւերացման կենտրոնական բաժին, իսկ Յեղկոմներին կից տեղական բաժանմունքներ:

ԾԱՆՈԹ.- Սոյն բաժանմունքներում ժամանակաւորապէս նախագահում են տեղական ժողովրդական դատաւորները:

4 Հոգևոր հաստատութիւնները պարտական են հաւաքեցնել մատենները և յարակից բոլոր տւեալները անմիջապէս յանձնել Յեղկոմներին:

5 Ներկայ հրամանը ղանցաւոր հաստատութիւնները, պաշտօնեաները և քաղաքացիները կենթարկեն խիստ պատասխանատւութեան՝ համաձայն յեղափոխական ժամանակում գործող օրէնքների:

6 Արդարադատութեան և Ներքին Գործերի ժողովրդական կոմիտեի անդամները լիազօրւում են մշակել մանրամասն հրահանգների գործադրութիւն սոյն հրամանի:

Նախագահող Ս. Կասեան

Արդ. ժող. Ս. Բաղդասար

Ներքին ժող. Ի. Դովլաթեան

Հրատ. կոմ. 20. Դեկտ. 23 № 15

Դ Ե Կ Բ Ե Տ

39 «ՀԱՅԿԻՔ-ՕՐԻՆԱՅՐ»-Ի ՎԵՐԱՏՄԱՆ ԵՒ Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. ԴԵԿՐԵՏՆԵՐԻ ՊԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններում վերանում է «Ռուսական Կայսրութեան Հաւաք Օրինացը» այն բոլոր փոփոխութիւններով հանդերձ, որ մտցրել էին ժամանակաւոր Կառավարութիւնը, Անդրկովկասեան Սէյմը և Հայաստանի Խորհուրդը, Պարլամենտն ու Կառավարութիւնը:

2. Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան սահմաններում գործող օրէնքներ համարւում են Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութեան օրէնքները, այն փոփոխութիւններով ու լրացումներով, որ կ'մտցնի Հայաստանի Յեղկոմն և այլ իրաւասու իշխանութիւններ:

Նախագահող Ս. Կասեան

Արդ. ժող. Ս. Բաղդասար

1920 թ. Դեկտ. 21

Հր. կոմ. 20 թ. Դեկտ. 23 № 15

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

40 Որբանոցները լուսավորվածին յանձնելու մասին.

Հայաստանի Յեղիովի որոշման համաձայն, Սոցիալական Ապահովութեան Կոմիտեի Կոմիտեի հսկողութեան ներքո գտնուած բոլոր որբանոցներն անցնում են Ժողովրդական Լուսավորութեան Կոմիտեի անդամական դատարանի կողմից բաժանմունքին:

Սոցիալական Ապահովութեան որբանոցային բաժանմունքին հրամայւում է անմիջապէս պատրաստել յանձնելու բոլոր գործերը Ժողովրդական Լուսավորութեան Կոմիտեի Կոմիտեի:

Ժանիթովի.— Այն որբանոցները, ուր խնամւում են մինչև երեք տարեկան հասակի որբերը, մնում են Սոցիալական Ապահովութեան Կոմիտեի հսկողութեան ներքո:

Սոցալովորդական Կոմիտեի

1920 թ. Դեկտ. 21

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 24 № 16

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

41 Նեցուկների մասին

Այն անձիք, որոնք ներկայումս կոչւում են զինուորական ծառայութեան և հանդիսանում են իբրև ընտանիքի միակ նեցուկները այդ ընտանիքի ապրուստը ապահովելու համար, իրենց նեցուկութեան մասին պատշաճ վկայական ներկայացնելուց յետո անմիջապէս արձակել զինուորական իսկական ծառայութիւնից, առնելով նրանց մօտ եղած բոլոր ժողովրդական հագուստները:

Ազատուողներին յանձնել ի հաշիւ հաշւառու հիմնարկութիւններին, իսկ նրանց թւի մասին յայտնել Գլխավոր Շտաբ:

Նախագլխավոր Ս. Կասեան

Ռազմավորում Ա լ ի ս

1920 թ. Դեկ. 22

Հր. Կոմ. 24 թ. Դեկ. 9 № 4

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

42 Ժողովրդական Առողջապահութեան Կոմիտեի կազմակերպչություն մասին

1 Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան Ռազմա-Յեղափոխական Կոմիտեի որոշմամբ կազմակերպւում է Ժողովրդական Առողջապահութեան Կոմիտեի:

2 Նախկին Խնամատարութեան Նախարարութեան Գլխավոր Բժշկա-սանիտարական Վարչութիւնը և Գլխավոր Զորա-սանիտարական վարչութիւնը, և Հ. Ս. Խ. Հ. բոլոր բժշկա-սանիտարական հիմնարկութիւնները, ինչպէս քաղաքային ու հասարակական, նոյնպէս և մասնավոր, ամբողջովին ենթարկւում է Առօրեկոմի իրաւասութեան:

3 Վերոյիշեալ բոլոր հաստատութիւնները պարտական են անյապաղ յանձնել իրենց գոյքերը, գործերը, հաշիւները և այլն Առօրեկոմին:

4 Առողջապահութեան Ժողովրդական Կոմիտեի տեղակալ Նշանակւում է ընկ. բժիշկ ԳՐՕՆ

5 Ներկա հրամանը զանցառող պաշտօնէութիւնն ու քաղաքացիները կենթարկեն Յէղափոխական:

Նախագլխավոր Ս. Կասեան

1920 թ. Դեկտ. 22

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 26 № 18

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

43 Ժողովրդական դատարանների մասին

Համաձայն Հրաման № 2-ի վերացւած դատական հիմնարկութիւնների փոխարէն՝ Հ. Ս. Խ. Հանրապետութեան սահմաններում հաստատւում են Ժողովրդական դատարաններ:

Ժողովրդական դատարանների գործը արագացնելու համար արաջարկւում է.—

1. Նահանգական, գաւառական և քաղաքային Յեղիովներին յոյժ շտապ կարգով ներկայացնել Արդարադատութեան Կոմիտեի Ժողովրդական դատարանի թեկնածուների ցուցակը:

2. Բոլոր արհեստակցական միութիւններին ամենակարճ ժամանակամիջոցում կազմել և ուղարկել Արդարադատութեան Կոմիտեի Ժողովրդական դատարանի թեկնածուների ցանկը՝ միութիւնների անդամների 5 հոգուն մի ատենակալի հաշուով:

3. Ժողովրդական դատարան և ատենակալ կարող են լինել միայն աշխատաւորները և ոչ երբեք շահագործողները:

4. Ժողովրդական դատարանի թեկնածուն ընդունակ է լինելու արտայայտիչ հանդիսանալ ու գործադրել Սոցիալիստական Խորհրդային իշխանութեան գաղափարները:

Արգթովոր Ս. Բաղդասար

1920 թ. Դեկտ. 22

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 22 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

44 Նախնական ֆինուքեան գործերի վերաֆնման մասին.

1. Յոյժ շտապ կարգով վերաքննել նախնական քննութեան բոլոր դործերը, երբ մեղադրեալները բանտարկւած են:
2. Վերաքննութեան արագացման համար նախնական քննութեան գործերը բաժանել դատական պաշտօնեաների մէջ:
3. Ազատել բանտարկութիւնից այն մեղադրեալներին, որոնց վերադրուող յանցանքի նւազագոյն չափն երկու երեք տոկոսով կրճատելով 3 ամսից պակաս է մնում, նախապէս հանելով նոյնպէս մինչև կրճատումը եղած-նախնական բանտարկութիւնը:
4. Սոյն հրամանով նախատեսուած գործերի վերաքննութիւնը դեկավարելու և վերահսկելու համար կազմուած է յատուկ քննիչ յանձնաժողով:
5. Յատուկ քննիչ յանձնաժողովի նախագահ նշանակուած է ընկ. Հ. Մկրտչեան և անդամներ— ընկ. ընկ. Պ. Պետրոսեան, Ա. Տէր-Յակոբեան և եղբայրեան:

Արդժողովոմ Ս. Բաղդասրեան

1920 թ. Դեկտ. 22

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 22 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

45 Դժբախտ զէպիների նաղորդագրման մասին

Այսու պարտադրուած է Առևտրա-արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների մասնաւոր տէրերին և օգտորի աշխատանքով (տնային ծառաների և այլն) օգտուող անձերին՝ անյապաղ հաղորդել Աշխատանքի կոմիտարիատին իւրաքանչիւր դժբաղդ զէպի մասին ոչ ուշ-քան երեք օրւայ ընթացքում զժբաղդ զէպի օրից:

Իւր ժամանակին յիշեալ տեղեկութիւնները չհաղորդող անձինք կենթարկւեն Յեղափոխական տրիբունալին:

Աշխժողովոմ Կոստանեան

1920 թ. Դեկ. 22

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 24 № 15.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

46 Նախանգնների ու օրջանների վերացման մասին

- 1 Համաձայն Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղիոմի ա. թ. դեկտեմբերի 19-ի որոշման, վերացուած է երկրի բաժանումը Նահանգների և Շրջանների:
- 2 Արարատեան Յեղիոմը անւանուած է Երևանի Գաւյեղիոմ:
- 2 Բոլոր գաւառական Յեղիոմներն և Արարատեան Նահանգի Յեղիոմի մինչև այսօր ենթակա հիմնարկութիւններն այսուհետեւ ենթարկուած են անմիջականօրէն Հ. Ս. Խ. Հ. կենտրոնական իշխանութեան:

Ներգործողովոմ Ի Դովլաթեան

Հր. Կոմ. 20 թ.

Դեկտ. 26 № 18

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

47 Պանանջագրերի ստորագրութիւնների մասին

Բոլոր պահանջագրերը, որով զրամ են ստացուած պետական գանձարանից՝ պէտք է ստորագրուած լինեն ժողովրդական կոմիտարիների կողմից կամ այլ հիմնարկութիւնների կառավարիչների կողմից:

Պահանջագրերը ստորագրելու իրաւունք ունեցող վերոյիշեալ պատասխանատու անձինք պարտաւոր են իրենց ստորագրութիւնների նմուշները մի մի օրինակ ուղարկելու պետական գանձարանին և պետական բանկին ի գիտութիւն:

Ժ. Ֆինժողովոմ Եղնիկեան

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 31 № 22

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

48 Պեսական բանկը ժողովրդական տնտեսելու մասին

Սոյն հրամանը հրատարակելու օրից Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային հանրապետութեան պետական բանկն անւանել Հ. Ս. Խ. Հանրապետութեան Ժողովրդական բանկ:

1920 թ. Դեկտ. 20

Ժ. Ֆինժողովոմ Ե Եղնիկեան

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 31 № 32

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

49 Մասնաւոր բանկերը Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական բանկի նկատմամբ մի անուշխու մասին

Համաձայն բանկերի պետականացնելու մասին ս. թ. դեկտ. 20-ի հրամարակած դեկրետի յօդ. 6-ի, սրանով հրամայում եմ.

1 Նախկին մասնաւոր բանկերին և փոխադարձ վարկի ընկերութեանը առաջիկա 1921 թ. յունւարի 1-ից զազարեցնել բոլոր գործողութիւնները և կազմել առ նոյն թիւը հաշվեկշիռ իւրաքանչիւր յօդւածի ստորաբաժանումներով:

2 Առաջիկա 1921 թ. յունւարի 2-ից Պետական Բանկը պարտաւոր է ընդունել նախկին մասնաւոր բանկերին հասանելիք վճարումները ի հաշիւ համապատասխան բանկերի հաշիւներին:

3 Նախկին մասնաւոր բանկերի ընթացիկ և այլ հաշիւներից Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկը պարտաւոր է տուչութիւններ կատարել համապատասխան բանկերի ակտիւք և պասիւք ընդունելու օրից յետո:

4 Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկի վարչութիւնը պարտաւոր է կազմել մի յանձնաժողով պետական վերահսկողութեան ներկայացուցչի մասնակցութեամբ, մասնաւոր և փոխադարձ վարկի ընկերութեան բանկերի ակտիւք և պասիւք ընդունելու համար:

5 1920 թ. յունւարի 1-ից նախկին մասնաւոր և փոխադարձ վարկի ընկերութեան բանկերը պարտաւոր են յանձնել, իսկ Պետական Բանկի յանձնաժողովը ընդունել վերոյիշեալ վարկային հիմնարկութիւնների գոյքը և բաշխումը:

6 Յանձնաժողովը պարտաւոր է պետականացրած վարկային հիմնարկութիւնների ընդունելութիւնը վերջացնել ոչ ուշ, քան 1921 թ. փետրւարի 1-ը:

7 Պետական վարկային հիմնարկութիւնների պաշտօնեաները պարտաւոր են մնալ իրենց տեղերում, որպէս Պետական Բանկի պաշտօնեաներ, մինչև Ֆինստոյկոմի առանձին կարկազրութիւնը:

Ժ. Ֆինստոյկոմ Ե. Երզնկեան

1920 թ. Դեկտ. 28

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 31 № 22

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

50 Հոդերի Պետականացման մասին

1 Բանւորա-Գիւղացիական ազգաբնակչութեան հողագործի և սակաւահող մասը հողաբաժիններով ապահովելու և գիւղատնտեսութեամբ զբաղելու ցանկացողներին հողեր բաշխելու նպատակով, այլ և Հանրապետութեան բոլոր կարիքները բաւարարելու համար, արքունական, նաղելի, եկեղեցական, վանքային, վակուֆային, մեչետային, իրաւաբանական անձերի և մասնաւոր հողերը գտնուում են Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան սեփականութիւն:

2 Սոյն դեկրետի 1 յօդւածում յիշեալ հողերը յանձնուում են Գիւղատնտեսութեան Կոմիսարիատին ենթակայ Պետական հողային ֆոնդին:

3 Գիւղատնտեսութեան Կոմիսարիատին պարտադրուում է կատարել Պետական հողային ֆոնդը մանող բոլոր հողերի կանաւաւոր բաշխումը:

Հայեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

Հոգժողկոմի փոխ.՝ Ս. Կամսարական

1920 թ. Դեկտեմբերի 28-ին:

Հր. Կոմ. 20 թ. № 2

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

51 Կաւմիք բանակայինների բռնագրաւումների մասին

Վերջին օրերը կարմիր բանակայինները ինչպէս Երևանում, նոյնպէս և զաւառներում կատարում են ազգաբնակչութիւնից պարենային մթերքների բռնագրաւումներ, առանց ունենալու պատշաճ իշխանութիւնից համապատասխան թոյլտուութիւն,

Հրամայում եմ բոլոր հիմնարկութիւններին և գործառններին բռնագրաւումներն կատարել միայն տեղական Յեղկոմների միջոցով, իսկ Երևանում-գաւլեղկոմի միջոցով:

Սոյն հրամանը զանցառողները կպատժեն յեղափոխական Ժամանակի խառագոյն օրենքներով:

Ռազմժողկոմ Ա Ռ Ռ Ս

1920 թ. Դեկտ. 28

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 28 № 18

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

52 Բանկային գործառնությունների կանոնադրման մասին

1. Պետական բանկում ընթացիկ հաշիւներ և աւանդադրամներ ունեցողներին տալ իւրաքանչիւր ամիս ոչ աւել քան 8000 ուրլի Սորհրդային Ռուսաստանի գրամանիշներով կամ 40000 ո. գոյութիւն ունեցող չեկերով:

Ծանոթութիւն. 1 Բացառիկ դէպքերում որչաժ 8000 ո. աւելի կարող են տալ ֆինանսական և Բանկային զբաղման տեսչութեանը փոխադարձ համաձայնութեամբ, սակայն իւրաքանչիւր առանձին դէպքում ոչ աւել և կամ 50000 ուրլի Սորհրդային Ռուսաստանի գրամանիշներով 250000 ո. գոյութիւն ունեցող գրամանիշներով:

Ծանոթութիւն. 2. Ընթացիկ հաշիւով մուծւած գումարները և աւանդադրամները, որոնք մուծւած են պետական բանկը օտար վալիւտայով որպիսիք շրջանառութեան մէջ չեն Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ, ժամանակաւորապէս, մինչև նոր կարգադրութիւնը, չեն վերադարձւում:

2. Նոր ընթացիկ հաշիւներով և աւանդադրամներով մուծւած գումարները տալ տէրերին առանց գումարի սահմանափակումների:

3. Այն վալիւտային ապրանքները, օտար վալիւտան և առաջին հերթի մթերքները, որոնք գրաւ են եղել գրւած նախկին մասնաւոր բանկերում և Ռուսական պետական բանկի Երևանի բաժանմունքում, ժամանակաւորապէս մինչև նոր կարգադրութիւնը չվերադարձնել տէրերին:

Ժ. Ֆինանսական Ե Երգնկան

1920 թ. դեկտ. 28

Հր. Կոմ. 20 թ. դեկտ. 31 № 22

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

53 Որբանոցները ընդունելու մասին

Սօցիալական Ապահովութեան Ժող. Կոմիտէի Կոմիտէի հսկողութեան ներքո գտնւած որբանոցներն ընդունելու մասին.—

Պորձադրութեան առնելով Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկոմի որոշումը, առաջարկում եմ բոլոր գաւառային և շրջանային Յեղկոմների Ժողովրդական Լուսաւորութեան բաժանմունքներին յաջորդ տարւա յունւարի 1-ից իրանց հսկողութեան տակ առնել իրանց անմիջա-

կան իրաւասութեան շրջանում գտնւած այն բոլոր որբանոցները, որ մինչև այժմ գտնւում էին Սօցիալական Ապահովութեան Ժողովրդական Կոմիտէի Կոմիտէի տակ:

Ծանոթութիւն.— Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմ. տեղային Կոմիտէի Կոմիտէի հսկողութեան տակ է առնում 3—16 տարեկան որբերին, թողնելով մանկահասակներին Ապահովութեան Ժողովմի խնամքին, իսկ չափահասներին բանկային ոյժի ցուցակագրման և բաշխման բաժանմունքի անօրինութեանը:

Լուսավորում Լ. Յովհաննիսեան

1920 թ. Դեկտ. 24

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 28 № 19

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

54 Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկի կազմակերպութեան մասին

1 Ռուսական Պետական Բանկի նախկին բաժանմունքն անւանել Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկ:

2 Նախկին ռուսական բանկի Երևանի բաժանմունքի ամբողջ գոյքը և առ սոյն թիւ գեղանմանքի 30-ն բաղաձայն էլ եղած աւտիւ և պատիւը յանձնել Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկին:

3 Հ. Ս. Խ. Պետական Բանկի վարչութիւնը պարտաւոր է պետական կոնտրոլի ներկայացուցչի հետ միասին անմիջապէս ընդունել նախկին ռուսական Պետական Բանկի Երևանի բաժանմունքի ամբողջ աւտիւը և պատիւը:

4 Նախ քան Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկի կանոնադրութեան հրատարակութիւնը՝ Բանկի վարչութիւնը պարտաւոր է իր գործողութիւնները ժամանակ առաջնորդել ֆինանսական Կոմիտէի հրահանգներով:

Ժ. Ֆինանսական Ե Երգնկան

1920 թ. Դեկտ. 28.

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 31 № 22

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

55 Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմիտէի կից Ժողովրդական Լուսաւորութեան կոլեգիա հիմնելու մասին. Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմիտէի Կոմիտէի կից հիմնում

է ժողովրդական Լուսաւորութեան կոլեգիա, որ գործելու է որպէս խորհրդակցական օրգան Լուսաւորութեան ժողովրդական Կոմիտարի նախագահութեամբ:

Կոլեգիայի անդամ են նշանակուած ընկ. ընկ. Գուրգարեան, Քէչէկեղեան, Յովսէփեան, Աւետեան և Զարեհ:

Լուսժողովո՞ւ Ա. Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկտ. 28

Հր. Կոմ. 20 թ. Դեկտ. 30 № 21

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

56 Երեսնի ժողովրդական Համալսարանի կազմակերպութեան մասին.

1. Երեսնի Համալսարանի վերակազմութեան յանձնաժողովի աշխատանքները համարել աւարտուած և յանձնաժողովը լուծուած: Ժանթովութիւն.— Մինչև Համալսարանի Խորհրդի կազմակերպութիւնը յանձնաժողովի նախագահը մնում է իր պաշտօնում:

2. Ժողովրդական Համալսարանի սոյն հրամանին կցւած Ժամանակաւոր կանոնադրութիւնը հաստատել:

3. Ժողովրդական Համալսարանի Խորհրդին վերապահել մշակել Համալսարանի կեանքի ներքին կանոնադրութիւնը և յարակից մանրամասն հրահանգներ:

4. Հաստատել Ժողովրդական Համալսարանի անձնական կազմի շտապները:

Ա. 20 պրոֆեսոր

Բ. 30 դասատու

Գ. 7 լեզուների դասախօս

Ե. 10 տեխնիքական և գրասենեակային պաշտօնեաներ:

5. Հաստատել.—

Ա. Հասարակագիտական ֆակուլտետում դասաւանդողներ՝ ընկ. ընկ. Աբեղեան Մ., Աղբալեան Ն., Տէրտէրեան Ա., Ղափանցեան Գր., Աբրահամեան, Լիսիցեան Լ., Մանանդեան Յ., Մելիք-Ալլահվերդեան Գ., Պիճիկեան Գ., Տիգրանեան Ա., Էդիկեան Գ., Թորոմանեան Ա., Զուբարեան Գ. և Խոնդկարեան Ա.:

Բ. Բնագիտական ֆակուլտետում ընկ. ընկ. Յակոբեան Ա., Նալբանդեան Տ., Վարդապետեան Ա., Տէր-Պողոսեան Ա., Զաւրեան Գ., Գուրգէնեան Գ., Ղափարեան Ա., Սավիչ-Զաբլոցկի Կ. և Կողբէտեան Ե.:

6. Երեսնի Համալսարանի շարժական և անշարժ գույքի բոլոր գործերը, հաշիւներն և այլն փոխանցել ժողովրդական Համալսարանին:

7. Ներկայ հրամանի գործադրութեան և ժողովրդական Համալսարանի Խորհրդի առաջին նիստի հրաւիրման պարտականութիւններն ընկնում են Երեսնի Համալսարանի վերակազմութեան յանձնաժողովի նախագահի վրա:

8. Ժողովրդական Համալսարանի Խորհուրդն սկսում է իր գործունէութիւնը քաղաքում գտնուած անդամների կէսից ոչ պակաս կազմով:

Լուսժողովո՞ւ Ա. Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկտ. 28

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 4 № 24

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

57 Երեսնի ժողովրդական Համալսարանի ժամանակաւոր կանոնադրութեան մասին

Ա. Համալսարանի նպատակն ու անելիքը.

1 Երեսնի ժողովրդական Համալսարանը բանւոր-գիւղացիական ազատ դպրոց է, որ մասնաների սեփականութիւն է դարձնում բնական և սոցիալական գիտութիւններն ու նրանց ուսումնասիրութեան մեղծութիւնը, նպատակւով կեանքի գիտակցական վերաշինութեանը կոմունիստական աշխարհայեացքի հիմունքներով:

2 Վերոյիշեալ նպատակներին հասնելու համար ժողովրդական Համալսարանը կազմակերպում է սիստեմական դասընթացներ և հաստատական դասախօսութիւններ, գործնական, լաբորատորական և սեմինարական աշխատանքներ, հրատարակում է ամեն տեսակ աշխատութիւններ և օժանդակիչ ձեռնարկներ, կազմակերպում է գրադարան, ընթերցարան, թանգարան և այլն:

Բ. Գիտական ուսումնական մասը.

3 Ժողովրդական Համալսարանն ունի երկու ֆակուլտետ՝ բնագիտական և հասարակագիտական:

4 Ֆակուլտետը մշակում է առանձին առարկաների ծրագիրներ, որոշում է սեմինարական և լաբորատորական աշխատանքների պլանը, վճռում է ընդհանուր և ընթացիկ ուսումնական հարցեր: Ֆակուլտետի որոշումները յայտնուած են Խորհրդին ի գիտութիւն:

Խորհուրդը կարող է բեկանել ֆակուլտետի որոշումները:

Մանթովիլին 1.— Դասախօսութիւնների և գործնական պարապմունքների ծրագիրը մշակելիս պէտք է ի նկատի ունենալ, որ համալսարանը ծառայում է մասնաւոր ընդհանուր կրթական պահանջներին և պէտք է յարմարի լսարանի պարապմունքներին անհատական աստիճանին:

Մանթովիլին 2.— Համալսարանի պարապմունքները պէտք է առաջ տարին լաբորատորական մեթոդով և ըստ կարելւոյն քիչ ժամեր պէտք է յատկացի դասախօսութիւններին:

5 Յատուկ մասնագիտական պատրաստութիւն պահանջող դասախօսութիւններ և պարապմունքներ կազմակերպւում են, եթէ նախապէս առաջարկութիւն է արւած այդ մասին 10-ից ոչ պակաս ունկնդիրների կողմից:

6 Գործնական, լաբորատորական և սեմինարական աշխատանքներին ունկնդիրները մասնակցում են աշխատանքները դեկլարող դասաւանդի համաձայնութեամբ:

7 Պակաս պատրաստութիւն ունեցող ունկնդիրների համար Խորհրդի թոյլտւութեամբ կազմակերպւում են խմբական հրատապ պարապմունքներ, այնպէս որ այդ պարապմունքները չօտանան սխառեմատիք, նախապատրաստական դասընթացների կերպարանք, որպիսին կազմակերպւում է երկրորդ աստիճանի դպրոցը:

8 Համալսարանի սխառեմական դասընթացներն ու պարապմունքներն ընդգրկում են կիսամեայ կամ տարեկան շրջան:

9 Համալսարանի պարապմունքները տեղի են ունենում երեկոյան ժամերին. ցերեկայ պարապմունքները կազմակերպւում են ունկնդիրների յատուկ համաձայնութեամբ:

10 Ունկնդիրներն ընդունւում են առանց քննութեան 16 տարին լրացած անձինք մինչև Խորհրդի կողմից որոշած թւի լրացումը:

Մանթովիլին.— Առաջին հերթին ընդունւում են բանւորներն ու չքաւոր զիւղացիներն և ապա միւս քաղաքացիները:

11 Ուսումը համալսարանում ձրի է:

Գ. Ուսումնական կազմը:

12 Համալսարանի դասատուները բաժանւում են երկու կարգի՝ պրոֆեսորների և դասատուների: Համալսարանի պրոֆեսոր կարգի է ընդունւել նա, ով ունի այդ կոչման համար անհրաժեշտ գիտական աշխատութիւններ և արժանիքներ:

13 Համալսարանի պրոֆեսորներին ու դասատուներին ֆակուլտետի առաջարկութեամբ ընտրւում է Խորհուրդը երկու տարով և հաստատւում Լուսաւորութեան ժողովրդական Կոմիտեի և Երկու

տարուց յետոյ նրանք ենթարկւում են վերընտրութեան:

14 Ֆակուլտետի առաջարկով Խորհուրդը կարող է հրաւիրել շտապից դուրս ևս դասախօսներ մասնագիտական դասընթացների կամ հատաժական դասախօսութիւնների համար, այլ և որ և է գիտական պարապմունքներ, էքսկուրսիաներ և այլն՝ դեկլարելու:

15 Պրոֆեսորների և դասախօսների համար աշխատանքների պարտադիր ժամաչափը Համալսարանում որոշւում է շաբաթական վից ժամ: Արտաժամեայ աշխատանքի ժամերը վճարւում են առանձին՝ ժողովրդական Աշխատանքի Կոմիտեի և Խորհրդի կողմից և Լուսաւորութեան ժողովրդական Կոմիտեի համաձայնութեամբ:

Գ. Համալսարանի Կառավարութիւնը:

16 Համալսարանի բարձրագոյն մարմինը Համալսարանի Խորհուրդն է:

17 Խորհրդի մէջ մտնում են ֆակուլտետների երկու վարիչները, երեք ներկայացուցիչ՝ դասախօսներից, հինգ-ուսկնդիրներից և հինգ ներկայացուցիչ մի միական՝ ժողովրդական Լուսաւորութեան Կոմիտեի և Խորհրդի կողմից, պրոֆեսորներից, Խորհրդային կուլտուրական կրթական կազմակերպութիւններից, Պրոլետ-կուլտից և Կոմունիստական կուսակցութիւնից:

18 Խորհրդի իրաւասութեան է ենթարկւում ֆակուլտետների կողմից առաջարկւած նոր դասախօսների ընտրութիւնն և Համալսարանի ամբողջ վարչութիւնը:

Խորհուրդն է կազմւում համալսարանի նախահաշիւը և կատարւում ծախսերը:

19. Խորհուրդն ընտրւում է մի տարով ժողովրդական Համալսարանի վարիչ և նրա փոխանորդ՝ ժողովրդական Համալսարանի ամբողջ ուսումնական կազմի դասախօսներից, և քարտուղար՝ Խորհրդի անդամներից: Ֆակուլտետների վարիչների հետ նրանք կազմւում են Խորհրդի նախագահութիւնը:

20 Ժողովրդական Համալսարանի վարիչը Խորհրդի և Համալսարանի անմիջական և պատասխանատու ներկայացուցիչն է ինչպէս ներսը, նոյնպէս և դուրսը:

21 Ընթացիկ աշխատանքներն առաջ տանելու համար Խորհրդի նախագահութիւնը հրաւիրւում է գրադարանապետ, դիւանապետ, հաշւապահ, գանձապահ, տնտեսական մասի վարիչ և տեխնիքական պաշտօնեաներ:

22 Լուսաւորութեան ժողովրդական Կոմիտեի և Երկու

ցուցիչն ունի վեաօի իրաւունք Խորհրդի բոլոր որոշումների նկատմամբ: Վիճելի խնդիրների վճռող բարձր ինստանցիան Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմիտարիատն է:

23 Ֆակուլտետն ընտրում է մի տարով իր նախագահութիւնը, Ֆակուլտետի վարիչին, նրա փոխանորդին և քարտուղարին:

24 Համալսարանի և Ֆակուլտետների վարիչներին, նրանց փոխանորդներին, նաև Խորհրդի և Ֆակուլտետների քարտուղարներին աշխատանքը վճարւում է առանձին:

Ե. Համալսարանի գործադարութիւնը.

25 Խորհրդի և Ֆակուլտետների նիստերը լինելու են ամսական առնւազն մի անգամ:

Նիստերի օրինականութեան համար պահանջւում է բոլոր անդամների մի երրորդի մասնակցութիւնը, իսկ նոր դասախօսներ ընտրելու և հին դասախօսներ վերընտրելու համար՝ երկու երրորդի ներկայութիւնը:

26 Խորհրդի նիստերը հրաւիրւում է Համալսարանի վարիչը անմիջապէս և կամ թէ անդամներից առնւազն հինգ հոգու գրաւոր յայտարարութեամբ: Այս վերջին դէպքում Համալսարանի վարիչը պարտական է մի շարքի վրա ընթացքում Խորհրդի նիստը գումարել:

27 Խորհրդի նախագահութեան նիստերն ևս հրաւիրւում է Ժողովրդական Համալսարանի վարիչը անմիջապէս և կամ անդամների երեքի առաջարկութեամբ:

28 Խորհրդի և նրա նախագահութեան նիստերում հարցերը որոշւում են ձայների հասարակ մեծամասնութեամբ, հաւասարութեան դէպքում թոյլատրելով կրկնաքվէարկութիւն:

Ծանօթութիւն.— Բացականների ձայնի փոխադրութիւնը ուրիշներին չի թոյլատրւում:

29 Հարցերը լուծւում են բաց ձայնատուութեամբ, եթէ նիստին ներկայ եղողների քառորդը չպահանջի դադարի քվէարկութիւն:

Ծանօթութիւն.— Համալսարանի նախագահութեան և դասախօսների ընտրութիւնները կատարւում են անպայման գաղտնի քվէարկութեամբ:

Զ. Իրաւական դրութիւն.

30 Համալսարանը պետական հիմնարկութիւն է և նրա պաշտօնէութիւնն օգտւում է պետական պաշտօնէութեան ընդհանուր իրաւունքներով, եթէ միայն մասնակի գրութիւններ չեն սահմանւած:

31. Համալսարանն ինքնուրոյն իրաւագէտ է և ունի իր յատուկ կնիքը:

32. Սոյն Ժամանակաւոր կանոնադրութիւնը լրացնելու և փոփոխելու իրաւունքը պատկանում է Համալսարանի Խորհրդին, որի կազմած նախագիծը հաստատւում է Լուսաւորութեան Ժողովրդական Կոմիտարը:

Լուսժողովո՞ւ Ա. Յովհաննիսեան

1920 թ. Դեկտ. 28

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

58 Կարմիր Զօրքի բոլոր տեսակի բաւարարումների հաւասարման մասին

Սոյն հրամանը հրատարակելուց սկսած Հայաստանի կարմիր զօրքերի բոլոր տեսակի բաւարարութիւնները հաւասարեցւում են առանց բացառութեան Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. 11-րդ բանակի համար որոշւած նորմաներին ու տախտակներին, ուստի Հայաստանի նախկին կառավարութեան այս նկատմամբ բոլոր կարգադրութիւններն և օրէնքները վերացւում են:

Մինչև այժմ կրկնակի և եռակի, ձրի և վճարովի տրւելիք օրապահիկները, որ հաստատել է նախկին կառավարութիւնը, այսուհետև դադարեցւում են:

Ամեն մի զօրական ծառայող իրաւունք ունի պաշտաճաւոր բաւարարման հիմնարկութիւնից օրապահիկ ստանալ միայն իւր համար:

Ռազմժողովո՞ւ Ա լ ի ս

1920 թ. Դեկտ. 29

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 6 № 25

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

59 Պաշտօնական կից Ռազմական բաժնի կազմակերպման մասի

1 Խորհրդային Հայաստանի զօրքերին կանոնաւոր և սխտեմատիկ կերպով պարեն հայթայթելու համար Հ. Ս. Ֆ. Ժողովրդական Պարենաւորման Կոմիտարիատին կից կազմակերպւում է Ռազմական բաժին, բացառաբար վարելու Խորհրդային Հայաստանի զօրքերի պարենաւորման գործը:

2 Յիշեալ բաժնի հայեցողութեամբ զնգեքւում և նրանց հաւասար

գործամասերում Ռազմաբաժինը կազմակերպում է գնդերի յատուկ պարենաւորման յանձնախումբ:

Ծանօթութիւն.— Գնդերի յանձնախմբերի պարտականութիւններն և իրաւունքները նոյնն են, ինչ որ հրատարակւած է Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. Պարթոկլոմի № 412 հրամանում զօրքերին պարեն հայթայթելու գլխաւոր տեղական մօրմինների կանոնադրութիւնների մէջ:

3 Պարթոկլոմի Ռազմաբաժին իրաւունք է արւում բոլոր հիմնարկութիւններից, ինչպէս ռազմական, նոյնպէս և քաղաքացիական, պահանջել ամեն տեսակի տեղեկանքներ և տեղեկութիւններ կարմիր բանակի զօրքերի պարենի հայթայթման վերաբերեալ:

4 Խորհրդային Ռուսաստանի կամ օրէէ պարենաւորման կազմակերպութիւնների մէջ ծառայած բոլոր ծառայողներին և այն անձերին, որոնք լաւ ծանօթ են երկրի տնտեսական զբաղման հետ, անմիջապէս գործի ուղղել Պարթոկլոմի Ռազմաբաժնի անօրինութեան տակ:

5 Պարթոկլոմի Ռազմաբաժնի պետի ժամանակաւոր պաշտօնակատար է նշանակւում ընկեր Առնաւատովը:

Ռազմօգնական՝ Ա. Լ. Ի. Ս.

1920 թ. դեկտ. 29

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 6 № 25

Դ Ե Կ Բ Ե Տ

60 Ինճապատեպանօրեան միանալ սուրբի վերացման մասին.

Նախկին դաշնակների կառավարութեան որոշած միանալ ինճապատեպանութեան տուրքը համարւում է վերացւած սոյն դեկրետի հրատարակելու օրից, իսկ մինչև դեկրետի հրատարակւելը այդ տուրքի հաշին մտցրած գումարները մնում են յօդուա դանձարանի:

Նախհայեցելովի՝ Ս. Կասեան

Ժ. Ֆինժակով՝ Ե. Երզնկեան

1920 թ. Դեկտ. 30

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 1 № 23

Հ Բ Ա Մ Ա Ն

61 Բանկային բնոյթ կրող գործառնութիւնների դադարման մասին.

Ի նկատի ունենալով, որ մասնաւոր բանկերի պետականաց-

մամբ բոլոր բանկային օպերացիաները կենտրոնանում են Հ. Ս. Խ. Հ. Պետական Բանկում, սրանով առաջարկւում եմ Երևանի Պետական Գանձարանին 1921 թ. յունւարի 1-ից դադարեցնել բոլոր բանկային բնոյթ կրող գործառնութիւնները և գանձարանում գտնւած բոլոր ընթացիկ հաշիւները և աւանդադրամներն իրենց մնացորդներով առ 31-ն դեկտեմբերի 1920 թիւը յանձնել Պետական Բանկին, նրանց վերաբերող բոլոր դրքերի, բանկների, չեկային և այլ դրքայինների հետ միասին:

Ժ. Ֆինժակով՝ Ե. Երզնկեան

1920 թ. դեկտ. 30

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 1 № 23

Դ Ե Կ Բ Ե Տ

62 Հնդկա-կուրպական հեռագրալարի պետականացման մասին:

Խորհրդային Հայաստանի տերիտորիայում գտնւող Հնդ-Եւրոպական բոլոր հեռագրալարերը դառնում են Հայաստանի Հանրապետութեան սեփականութիւն:

Վերոյիշեալ լարերի շահագործումը, ինչպէս նաև նրանց խնամքը յանձնւում է Փստ-Հեռագրական Ժողովրդական Կոմիտէին: Հնդ-Եւրոպական հեռագրալարերի վերհանդ կայարաններում գտնւող ամբողջ գոյքը հսկիչների կողմից պէտք է անմիջապէս դրաի Փստօգնութիւնի արամադրութեան տակ փոստ-հեռագրական համապատասխան հիմնարկութիւնների միջոցով:

Նախհայեցելովի՝ Ս. Կասեան

Փստ-հեռագր. Ժողովով՝ Ոսկանեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 1 № 23

Հ Բ Ա Մ Ա Ն

63 Տեխնիկ մասնագէտների գրանցման մասին.

Խորհրդային Հայաստանի բոլոր թէ պաշտօնավարող և թէ ազատ տեխնիկական ուժերը, նաև ամեն տեսակի մասնագէտ ինժեներները, այս հրամանը յայտարարելուց յետոյ պէտք է երեք օրւա

ընթացքում արձանագրւեն Հանրապետութեան տեխնիքական դեփերը հաշի առնող յանձնաժողովում, որ կազմւած է Ռազմաօդկուժի, Հազ-
ժողկոմի և Փոստաօդկոմի ներկայացուցիչներից, և գտնուում է
Փոստաօդկոմի շէնքում: Չարձանագրւողները կհամարւեն աշխա-
տանքի ճակատի դասալիքներ և այդպիսիները կենթարկւեն
ամենախիստ պատասխանատուութեան:

Նախնայեցեղումի՝ Ս. Կապան

Հազժողկոմ՝ Ոսկանեան

20 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 1 № 23

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

64 Վերանսկիչ սեսուչների, գաւառային (օրջանային) և քաղաքա-
ֆային դպրոցների սեսուչների պաշտօնների վերացման մասին.

1. Վերանսկիչ Տեսուչների, գաւառային (օրջանային) և քա-
ղաքային դպրոցների տեսուչների պաշտօնները վերացուում են:

2. Բոլոր պաշտօնական գործերն ու պետական գոյքը յանձ-
նւում է տեղական Յեզկոմներին կից գործող Լուսաւորութեան
բաժանմունքներին:

Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 4 № 24

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

65 Միջնակարգ և բարձրագույն դպրոցների վերասեսուչների, սեսուչ-
ների, աւագ ուսուցիչների, վերակադուների, դասաւանակաւ
դասիարակների պաշտօնների և կրթական հոգաբարձութիւնների
ու ծնողական խորհուրդների վերացման մասին.

1. Միջնակարգ և տարրական դպրոցների վերասեսուչների
տեսուչների, աւագ ուսուցիչների, վերակադուների, դասաւանա-
կան դաստիարակների պաշտօնները և այդ դպրոցներին կից գտնուող
կրթական հոգաբարձութիւններն ու ծնողական խորհուրդները
վերացուում են:

2. Մինչև դպրոցների մշտական խորհուրդների կազմակեր-
պումը դպրոցական ինքնավարութեան պատասխանատու մարմինն
է հանգիստում դպրոցական ժամանակաւոր խորհուրդը, որի կազ-
մի մէջ մտնում են՝ ա) բոլոր դպրոցական աշխատաւորները,
բ) սովորողների ներկայացուցիչները, որոնց թիւը դպրո-
ցական աշխատաւորների քառորդն է կազմում, գ) ժողովրդա-
կան Լուսաւորութեան Բաժանմունքի մի ներկայացուցիչ:

Ծանոթութիւն. — Առաջին աստիճանի դպրոցներում աշակերտական
ներկայացուցիչների ընտրութեան մասնակցում են վերջին երկու
խմբերի դասաւանակների աշակերտ-աշակերտուհիները, իսկ եր-
կրորդ աստիճանի դպրոցներում բոլորը:

3. Դպրոցական Խորհրդի Գործադիր մարմինը նախագահու-
թիւնն է, որի մէջ մտնել չեն կարող 1920—21 թ. ուսում. տա-
րում վերատեսչի, տեսչի և աւագ ուսուցչի պաշտօն վարող անձինք:

Ծանոթութիւն. — Բացառիկ դէպքում յեղկոմների լուսաւորութեան
բաժանմունքները կարող են թոյլ տալ վերոյիշեալ անձանց նա-
խագահութեան անդամի պաշտօն ստանձնելու, եթէ միայն դպրո-
ցական խորհուրդները պատճառաբանւած դիմում անեն այդ մասին:
Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 4 № 24

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

66 Դպրոցներում կրօնական առարկա դասաւանդելու արգելի
մասին.

Պետական, հասարակական, ինչպէս և մասնաւոր դպրոցական
հաստատութիւնների մէջ արգելւում է որեւէ կրօնական առարկա
դասաւանդել և կրօնական դաւանանքի ծէս կատարել:
Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովնանիսեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 4 № 24

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

67 Սովորողների գիտութեան չափը բացահայտելու արժանա-
կարգի վերացման մասին.

Սովորողների գիտութիւնն ու վարքը գնահատելու համար

գործադրող թւանշանային սխառմը վերացւում է գալրոցական կեանքի բոլոր դէպքերում անխտիր:

Լուստողկում՝ Ա. Յովհաննիսեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 6, № 25

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

68 Հոգեւոր դասին պատկանող անձանց դպրոցներում պատշտական կարգի առկայութեան մասին:

1. Հոգեւոր դասին պատկանող անձանց արդելում է որեւէ պաշտօն վարել գալրոցներում եւ այլ կուլտուր-կրթական հաստատութիւններում:

2. Հոգեւոր դասին պատկանող անձինք կարգաթող լինելուց յետոյ կարող են ստանձնել վերեւ յիշած պաշտօնները, ամեն մի դէպքում յատուկ թոյլտուութիւն ստանալով Լուստողկեան Ժողովրդական Կոմիտէի անունով:

3. Այս արգելքը խախտողները ենթակայ են յետադիմական տրիբունալի դատին:

1920 թ. Դեկտ. 31

Լուստողկում՝ Ա. Յովհաննիսեան

Հրատ. Կոմ. Յուն. 6, № 25

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

69 Զինուորական ծառայութիւնից ազատւած դպրոցական աշխատողների մասին:

Այն բոլոր դպրոցական աշխատողները, որոնք ազատել են զինուորական ծառայութիւնից Ռազմաթողիմի № 22 հրամանի համաձայն իրեն ուսուցիչներ՝ հրաւիրւում են անմիջապէս ներկայանալ եւ գնել իրենց Լուստողկեան Ժողովրդական Կոմիտէի տրամադրութեան տակ:

Զանցառուները կենթարկւեն պատասխանատուութեան յետադիմական ժամանակի օրէնքների խախտութեամբ:

Լուստողկում՝ Ա. Յովհաննիսեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 7 № 26

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

70 Երաժշտական գործիքների ցուցակագրման, հաւաքի եւ բռնագրքաման մասին:

1. Գաւառում գտնուող բոլոր երաժշտական գործիքներն առանց բացառութեան, պէտք է ենթարկւեն ցուցակագրման, որի համար գաւառական յեղկոմների լուստողկեան բաժանմունքներին կից կազմւում են յատուկ կոմիտէներ: Ցուցակագրութիւնը կատարւում է ցուցակագրման յատուկ թերթիկների միջոցով:

2. Բոլոր ցուցակագրւած գործիքները գաւառական յեղկոմների լուստողկեան բաժանմունքների կողմից հաշւի են առնւում: Այդ նպատակով գործիքների տէրերին տրւում են յատուկ վկայագրեր, որոնք պէտք է վեց ամիսը մէկ տնգամ նորոգման ենթարկւեն:

3. Հաշւի առնւած երաժշտական գործիքները կարիք եղած դէպքում կարող են բռնագրաւել տեղական յեղկոմների լուստողկեան բաժինների թոյլտուութեամբ:

4. Երաժշտական գործիքները բռնագրաււում են բացառապէս հիմնարկութիւնների ու միութիւնների կարիքների համար:

5. Երաժշտական գործիքները բռնագրաււում են յատուկ ցուցակով, որ կազմւում է տեղական յեղկոմների լուստողկեան բաժանմունքներին կից յատուկ կոմիտէին հետեւադրելով:

ա. Առաջին հերթին բռնագրաււում են այն գործիքները, որոնց տէրերը չեն օգտուում նրանցից:

բ. Երկրորդ հերթին—այն երաժշտական գործիքները, որոնց տէրերը զբաղւում են երաժշտութեամբ, որպէս սոսկ սիրողներ:

ժամօթով թիւն. — Պրոֆեսիոնալների եւ երաժշտութեան ուսուցիչների գործիքները չեն բռնագրաււում:

Լուստողկում՝ Ա. Յովհաննիսեան

1920 թ. Դեկտ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 7 № 26

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

71 Դատախազական դէմ կուլտու մասին

Այսու յայտարարւում է Ժողովրդական Ռազմական Կոմիտէի մասին № 5 հրամանը Դեկտեմբերի 29-ից 1920 թ.

«Ամբողջ Հայաստանում դասալքութեան դէմ պայքարելու համար Ռազմական փողովրդական Կոմսարիատին կից հիմնուած է դասալքութեան դէմ պայքարելու Դաշտային Յանձնաժողով (սոյն հրամանին կցւած յաւելածում յիշւած շտաբով), որը դասալքութեան դէմ պայքարելու վերաբերմամբ պարտադիր որոշումներ մշակող և հրատարակող տեղական կոմիտէների ղործունէութեան ուղղութիւն տուող բարձրագոյն հաստատութիւնն է: Տեղական Յանձնաժողովները հիմնուած են Ռազմական-գաւառական կոմիսարիատներին կից՝ Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. կոմիսարիատի 1918 թ. 338 հրամանում յիշւած շտաբով:

«Տեղական բոլոր Յանձնաժողովները հաստատուած են դասալքութեան դէմ պայքարող դաշտային յանձնաժողովի կողմից:

«Ինչպէս դաշտային, նոյնպէս և տեղական յանձնաժողովների մէջ կարող են հրաւիրւել ուրիշ հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ խորհրդակցական ձայնով:

«Դասալքութեան դէմ պայքարող բոլոր յանձնաժողովների վրա դրւում է նաև արքունական դոյքի (զինւորական զգեստի զէնքի և այլն) սպեկուլեացիայի դէմ պայքարելու պարտականութիւն և նրա հաւաքումն ու բռնագրաւումը:

«Բոլոր ղորամասերը, ռազմական կոմիսարիատները, յեղկոմները, Հայաստանի Կոմունիստական կուսակցութեան կազմակերպութիւնները և բոլոր Խորհրդային հիմնարկութիւնները ամեն կերպ պիտի աջակցեն դասալքների դէմ կուտող յանձնաժողովներին: Դասալքութեան դէմ կուտող դաշտային յանձնաժողովի նախագահը պէտքէ շտապ կէրպով մշակի դասալքութեան դէմ պայքարելու անհրաժեշտ հրահանգներն ըստ Ռ. Ս. Ֆ. Հանրապետութեան մէջ գոյութիւն ունեցող ձեռնարկների»:

Նախագահադատի՝ Արշալանով

1921 թ. Յունւ. 1

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 11 № 29

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

72 Զրադացներն ու ղինգերը Պարթոկոմիս փոխանցելու մասին

1. Երևանում գտնւած բոլոր Զրադացները և ղինգերն անցնում

են Պարթոկոմիս անմիջական հսկողութեան տակ մինչև նոր կարգադրութիւն:

2. Զրադացների և ղինգերի բոլոր ծառայողները, բանւորներն և միւս աշխատողները համարւում են պետական ծառայողներ:

3. Զրադացների և ղինգերի վերաբերեալ բոլոր գործերով ղինգի Պարթոկոմիս արգիւնարեւական բաժնին:

4. Բոլոր Զրադացների և ղինգերի տէրերն ու կապալառուները պարտաւոր են ներկայանալ Պարթոկոմիս արգիւնարեւական բաժնին յունւարի 5-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին:

5. Սոյն հրամանն իր ոյժի մէջ է մտնում հրատարակման օրից:

Պարթոկոմիս՝ Ա. Բէկզադեան

1921 թ. Յունւ. 3

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 6, № 25

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

73 Բանւորական ոյժերի հաշուառութեան և բաշխման բաժնի կազմակերպութեան մասին.

1. Առանց բացառութեան, ամեն տեսակի թէ մասնաւոր և թէ հասարակական ու պետական հիմնարկութիւնների և ձեռնարկութիւնների մէջ տեղ գտնելու գարծը պիտի կատարւի միմիայն Բանւորական Ոյժերի Հաշուառութեան և Բաշխման բաժնի միջոցով: Բոլոր նրանք, որոնք անկախ այս բաժնից գործի կմանեն, անմիջապէս զրկւում են իրենց պաշտօններից:

2. Այն անգործ բանւորը, որը ցուցակագրւած է Բանւորական Ոյժերի Հաշուառութեան և Բաշխման բաժնում, իրաւունք չունի հրաժարւելու իր մասնագիտութեան վերաբերող իրեն առաջարկւած աշխատանքից, նաև սև աշխատանքից, եթէ պակասում են սև աշխատանքով զբաղող բանւորներ:

3. Անգործ բանւորն իրաւունք չունի հրաժարւելու ժամանակաւոր աշխատանքից... Երկու շաբաթից ոչ աւել տևող ժամանակաւոր աշխատանքի ուղարկւած անգործ բանւորը չի կորցնում իր հերթը:

4. Որոշւած ժամանակամիջոցում ղիտողութեան համար Բանւորական Ոյժերի Հաշուառութեան և Բաշխման բաժնին չներկայաւորական Ոյժերի Հաշուառութեան և Բաշխման բաժնին անցնում ցող անգործ բանւորը համարւում է ցուցակից դուրս և կորցնում

է իւր հերթը և նորից դիմելու դէպքում նա ստանում է հերթական վերջին համարը:

5. Սոցիալիստական Ազատութեան Կոմիտարիատից նպաստով օգտուող անգործ բանուորը, եթէ չի ներկայանում դիտողութեան համար սահմանված ժամանակին, զրկւում է նպաստ ստանալու իրաւունքից: Այդպիսիներէն նպաստ տալու իրաւունքը վերականգնում է միայն որոշ ժամանակից յետոյ, որի որոշումը կախւած է Սոցիալական Ազատութեան Կոմիտարիատից:

6. Անգործը, եթէ մանում է պաշտօնի՝ երեք օրւայ ընթացքում պարտաւոր է այդ մասին տեղեկացնելու Բանուորական Ոյժերի Հաշւառութեան և Բաշխման բաժնին՝ վերադարձնելով աշխատանքի ուղարկելու ժամանակ իրեն տրւած կատարողական թերթիկը լրացրած ձևով:

7. Առաջին անգամ 2-րդ յօդւածի նկատմամբ զանցառու եղող անգործ բանուորը, անգործների ազատվագրութեան օրէնքների համաձայն, զրկւում է 3 ամիս ժամանակով նպաստ ստանալու իրաւունքից և ստանում է աշխատանքի ուղարկելու հերթական վերջին համարը, իսկ երկրորդ անգամ թերանալու դէպքում՝ զրկւում է Բանուորական Ուժերի Հաշւառութեան և Բաշխման բաժնում ցուցակագրւելու իրաւունքից, և նրա մասին, որպէս որոշ գրադմունք չունեցող՝ Բանուորական Ոյժերի Հաշւառութեան և Բաշխման բաժնին ի դիտութիւն յայտնում է համապատասխան իշխանութիւններին:

8. Մասնաւոր անհատներից նրոնք, որոնք անկախ Բանուորական Ոյժերի Հաշւառութեան և Բաշխման բաժնից, զործի կկոչեն Բանուորներին կամ ծառայողներին, այդպիսիները՝ Բանուորական Ոյժերի Հաշւառութեան և Բաշխման բաժնի կոլեգիայի կողմից կենթարկւեն ոչ պակաս քան 10,000 ռ. տուգանքի կամ մի շաբաթից ոչ պակաս բերդարդելութեան:

Խորհրդային հիմնարկութիւններն ու պաշտօնական անձինք, որոնք կխախտարեն այս սահմանւած կարգը, պատասխանատու են որպէս յանցապարանք:

Անգործները բացի տօնական օրերից՝ ամեն երկու օրից յետոյ պարտաւոր են ցուցակագրւելու:

Աշխտողիւմ՝ Հ. Կոստանեան

1921 թ. Յունւ. 3

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 6 № 25

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

74 Նամակների ու հեռագրների վնասի վերացման մասին.

1921 թ. յունւորի մէկից վերանում է հասարակ նամակների վնասը բոլոր քաղաքացիների համար:

Նոյն այդ թւից վերանում է բոլոր տեսակի հեռագիրների վնասը Հ. Ս. Խ. Հ. բոլոր հիմնարկութիւնների և անձանց համար, որոնք լիազօրւած են յատուկ մանդատով:

Յեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունւ. 4

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 7 № 26

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

75 Միակ նեցուկների ազատման մասին

Ի լրումն Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան 1920 թ. դեկտեմբերի 22-ի № 19 հրամանի՝ միակ նեցուկների մասին՝ հրամայում եմ նման կարմիր բանակային նեցուկների մասին հետևակ զորամասերում, իսկ ների ազատումն կատարել միայն հետևակ զորքերում և հեծելազօրում, հրետազօրում, ճարտարագիտական զորքերում և յատուկ նշանակման խմբերում միակ նեցուկների ազատումը չկատարել:

Ռազմադիւմ՝ Ա լ ի Ս

1921 թ. Յունւ. 4

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

76 Պեսական վերահսկողութիւն Հ. Ս. Խ. Հ. Բանուոր-Գիւղացիական Տեսչութեան վերակազմելու մասին.

Հանրապետութեան կենտրոնական իշխանութեան՝ տնտեսական կեանքի ու պետական կառավարութեան վերաբերեալ գեղերանների որոշումների արդ ու նպատակայարմար կատարածումն հսկելու և վերստուգելու նպատակով և անհրաժեշտ զանեղով պետական վերահսկողութեան գործին մասնակից դարձնելու աշխատանքների լայն մասսաները Հ. Ս. Խ. Հ. Ռազմայեղափոխական Կոմիտէն որոշում է.

1. Գոյութիւն ունեցող Պետական վերահսկողութիւնը, թէ

կենտրոնում և թէ տեղերում, վերակազմել Սոցիալիստական Վերահսկողութեան միութեան օրգանի, հիմք ունենալով Պետական Վերահսկողութեան օրգաններին բանւորների և գիւղացիների մասնակցութիւնն, և տալ նրան «Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութիւն» անունը:

2. Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեանը վերադասւում են Ժողովրդական կոմիսարիատի բոլոր իրաւունքներն ու պարտականութիւնները: Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեան գլուխ է անցնում Ժողովրդական կոմիսարը և սրա նախագահութեան ներքոյ կազմւում է Կօլեգիա, որի անդամները հաստատւում են Հանրապետութեան Ռազմայեղափոխական կոմիտէի կողմից:

3. Յանձնարարել Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեանը անյապաղ ձեռնարկելու Պետական Վերահսկողութեան բոլոր օրգանների վերակազմութեան, մասնակից դարձնելով աշխատաւորներին լայն մասնակցութեան, Պետական կառավարութեան, տնտեսութեան և հասարակական կազմակերպութիւնների բոլոր օրգաններին վերահսկելու իրականացման:

4. Ի լրումն բոլոր իրաւունքների, պարտականութիւնների ու նպատակների, որոնք վերադասւած էին նախկին Պետական Վերահսկողութեանը, Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեան տրւում են հետևեալ նպատակները:

ա) Խորհրդային հիմնարկութիւնների մէջ պայքարել դործերի բիւրոկրատականութեան ու ձգձգման դէմ. ուժեղացնել նախնական հետեւական ու փաստական վերահսկողութիւնը. կազմակերպել թուրքիկ վերստուգումներ և քննումներ Խորհրդային բոլոր մարմինների թէ վարչական և թէ տնտեսական կողմերի, նաև հասարակական կազմակերպութիւնների. հսկել կենտրոնական իշխանութեան գեղընտներին ու որոշումների իրագործման, թէ կենտրոնում և թէ տեղերում, նաև նրանց հպատակաբարմար կիրառմանը ներկայ ժամանակի պայմաններում. ստուգել Խորհրդային իշխանութեան բոլոր օրգանների դործունէութիւնն իրականութեան հետեւանքների տէսակէտից:

բ) Հսկել բոլոր հիմնարկութիւններում ամեն տեսակ գանգատների ու յայտերի ընդունելութիւնների կազմակերպմանը և նրանց կանոնաւոր ընթացքին, նաև կազմակերպել Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեան կից յատուկ բիւրօ՝ պաշտօնատար անձանց անկանոն գործողութիւնների, զեղծումների ու իրաւազանցումների վերոյիշեալ յայտերն ընդունելու համար:

գ) Ներկայացնել ի քննութիւն կենտրոնական ու տեղական

իշխանութիւնների՝ դիտումների և քննումների վրա հիմնաւորաժառնադրութիւններ Խորհրդային իշխանութեան մարմինները պարզադրձնելու, աշխատանքի մէջ զուգահեռականութիւնն, անտնտեսութիւնն, դիւանական ձգձգումները վերացնելու մասին, նաև պետական կեանքի այս կամ այն բնագաւառներում վարչական ամբողջ սիստեմի վերակազմութեան վերաբերեալ:

ե) Դատի ենթարկել պաշտօնատար անձերին զանցառութիւնների ու յանցանքների համար և առաջադրումներ անել համապատասխան իշխանութեանն այդպիսիներին պաշտօնից հեռացնելու մասին:

5. Առանձին վարչութիւնների, կազմակերպութիւնների և ձեռնարկութիւնների կից դոյութիւն ունեցող բոլոր վերահսկիչ ստուգողական օրգանները անցնում են Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեան իրաւասութեան տակ և վերակազմւում են վերջինիս նպատակների համապատասխան:

6. Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեանը իրաւունք է վերապահւում իւր ծառայողների կազմից, առանձին վարչութիւններին պահւում իւր ծառայողների կազմից, հիմնել Տեսչութեան ներկայակից կամ գանազան բայօններում, հիմնել Տեսչութեան ներկայացուցչութիւններ՝ ծառայողների մի տեղից միւս տեղը փոխադրումներով:

7. Բանւոր-Գիւղացիական Տեսչութեան Ժողովրդական կոմիտէի և միւս Ժողովրդական կոմիտէների միջև ծագած տարաձայնութիւնները վերջնականօրէն լուծւում են Հ. Ս. Խ. Հ. Ռազմայեղափոխական կոմիտէի մէջ:

Նախնիկով՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունւ. 4

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 7 № 9

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

77 Կարմիր բանակայինների քննաքննիչների ապահովման մասին.

Կոչ անելով աշխատաւորներին մտնելու Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան Կարմիր Բանակը, Բանւոր-Գիւղացիական կառավարութիւնը կոչի հենց առաջին օրից իւր վրա է վերցնում թէ Կարմիր Բանակայինի և թէ նրա ընտանիքի վերոյիշեալ հոգսը:

Կարմիր Բանակայինների ընտանիքների լաւագոյն ապահովման նպատակով Հ. Ս. Խ. Հ. Յեղկովը որոշեց:

1. Կարմիր Բանակայինների ընտանիքների անաշխատունակ անդամները, որոնք նրանց միջոցներով են ապրում, իրաւունք ունեն ամսական նպաստ ստանալու:

2. Անաշխատունակ անդամներ համարւում են—կինը, որ ունի երեխայ մինչև 12 տարեկ., զաւակները մինչև 16 տարեկ., ծնողները՝ հայրը մի 55 վեր. և մայրը 50 բարձր. հասակը՝ նմանապէս կինը, զաւակները, եղբայրները, քոյրերը և ծնողները, որոնք բժշկական քննութեամբ անաշխատունակ են ճանաչւել Սոցիալական Ապահովութեան Ժողովրդական Կոմիտարիատի սահմանւած կարգով:

Ծանօթութիւն.—Ընտանիքի անդամներ են համարւում նաև քաղաքացիական կինը, ամուսնութիւնից դուրս ծնւած զաւակներն ու որդեգիրները:

3. Նպաստը տրւում է ընտանիքի իւրաքանչիւր անաշխատունակ անդամի համար տւեալ տեղի (Նրեանում 6000 բ.) տարիֆային նւագագոյն վարձաչափի կիսի քանակով:

Ծանօթութիւն.—Նպաստի քանակը Սոցիալական Ապահովութեան Կոմիտարիատը կարող է փոխել, նայած Կարմիր Բանակայինների ընտանիքների ստացւած պարենային բաժիններին:

4. Ազատել Կարմիր Բանակի շարքերում եղած զինակոչներին և կամաւորներին՝ նրանց ծառայութեան ամբողջ ընթացքում, ամեն տեսակի ուղղակի պետական հարկերի վճարումից, բացի բնական տուրքերից:

5. Ազատել նոյն հարկերից նաև Կարմիր Բանակայիններին ընտանիքների անդամներին, եթէ նրանք իրաւունք ունեն դրամական նպաստ ստանալու համաձայն սոյն ղեկրեալի 1-ին յօդւածի:

6. Ազատել 1-ին յօդւածում յիշւած Կարմիր Բանակայիններին ընտանիքներին նոյն անդամներին բնակարանային վճարների հատուցումից՝ Կարմիր Բանակայինի ծառայութեան ամբողջ ժամանակում:

7. 1, 4, 5 և 6-րդ յօդւածներում բոլոր յիշատակւած արտօնութիւններով օգտւում են միայն այն Կարմիր Բանակայինների ընտանիքների անդամները, որոնք ազնւութեամբ կատարել են իրենց պարտքը Խորհրդային Բանակը Գիւղացիական Հանրապետութեան հանդէպ:

8. Դասալիքների ու փախստականների ընտանիքները զրկւում են սոյն ղեկրեալում յիշատակւած նպաստների ու արտօնութիւնների իրաւունքից:

9. Եթէ զատակը զղջայ ու կամովին վերադառնայ Կարմիր Բանակի շարքերը, նրա ընտանիքի իրաւունքը պարենային բաժին

և այլ արտօնութիւններ ստանալու համար վերականգնում է նոյն վայրկեանից, երբ նա վերադառնում է Կարմիր Բանակի շարքերը:

10. Սոյն ղեկրեալի իրականացումը կեանքում պարտադրւում է Սոցիալական Ապահովութեան Ժողովրդական Կոմիտարիատի վրա:

11. Սոյն ղեկրեալը ոյժի մէջ է մտնում ազգարարման օրից:
Նախյեղկովի՝ Ս. Կասեան
Սոցապօղկով՝ Կոստանեան

1921 թ. Յունւ. 4

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

78 Լեալ գիւղերի փայտերի մասին.

1. Արգելւում է լքեալ գիւղերում եղած ամեն տեսակի ծառերը կտրել և բնակարանները քանդել:

2. Այդ շրջանների ամբողջ փայտի ամեն տեսակը՝ անցնում է Պարթոկովի տրամադրութեան տակ:

3. Այդ շրջանների փայտի արտահանութիւնը կնկատւի որպէս յափշտակութիւն և յանցաւորը կենթարկւի պատասխանատւութեան:

4. Առաջարկւում է բոլոր յեղկոմներին և վարչական այլ մարմիններին ամենակտրուկ միջոցներ ձեռք առնել այս կարգադրութիւնն իրագործելու:

5. Գիւղերից եկող իւրաքանչիւր փայտ բերող սայլը պիտի ունենայ տեղական յեղկոմներից կամ վարչական մարմիններից վկայական, որ այդ փայտը լքեալ գիւղերից բերւած չէ:

6. Սոյն հրամանի հրատարակման օրից այդ մասին եղած բոլոր կարգադրութիւնները կորցնում են իրենց ոյժը:
Պարթոկովի՝ Ա. Բէկզապեան

1921 թ. Յունւ. 5

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 7 № 26

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

79 Շրջանային սպառնողական կենսոնական կոոպերատիւ միութիւնների լուծման մասին.

Ի նկատի ունենալով, որ շրջանային սպառնողական կենտրոնական կոոպերատիւ միութիւնները չեն համապատասխանում Խոր-

հրդային Հայաստանի Սոցիալիստական Հանրապետութեան կարիքներին, նրանց գործունէութիւնը կենտրոնացնելու և պետականացնելու համար յայտարարում եմ լուծած համարել շրջաններում գոյութիւն ունեցող Ալէքսանդրապոլի «Շիրակ», Ղամարլուի «Գառմինի», Դիլիջանի, Լոռայ և Նոր-Բայազիդի շրջանային միութիւններն իրենց շատաներով և համարել նրանց Հայկոպի բաժանմունքներ:

Հրահանգում եմ բոլոր շրջանային կոոպերատիւ միութիւններին անմիջապէս հաշիւ առնել իրենց ենթակայ միութիւնների ամբողջ գոյքերը և ապրանքները, պարզել իրենց ակտիւր և պասիւր առ 1-ն յունւարի 1921 թ-ի և անյապաղ ներկայացնել Հայկոպի վարչութեան: Շրջանային միութիւնների վարչութիւնների վրա պարտականութիւն է ընկնում այդ բոլորը կատարել ամենայն ճշտութեամբ, հակառակ դէպքում նրանք պատասխանատու են յեղափոխական ժամանակի օրէնքով:

1921 թ. Յունւ. 5

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 7 № 26

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

80 Ռազմական հիմնարկութիւնների ու պաշտօնեաների հաշիւները բան-գիւղեստչութեան ներկայացնելու մասին:

Առաջարկում է ռազմական իշխանութեան բոլոր զօրամասերին, հիմնարկութիւններին, հաստատութիւններին և պաշտօնական անձանց սոյն հրամանը հրատարակելու օրից մի ամիս ժամանակամիջոցում ներկայացնել Բանւորա-Գիւղացիական Տեսչութեանը (նախկին Պետական Վերասկզովութեան) բոլոր հաշիւները ստացւած կանխոյթների ինչպէս Հայաստանի նախկին զինուոր Համբարակից, նոյնպէս և Պորերդային Հայաստանի զօրքերի հայթայթման վարչութիւնից:

Բանւորա-Գիւղացիական Տեսչութեանը յանձնւած կանխոյթային հաշիւների պատճէնները ներկայացնելու Պորերդային Հայաստանի զօրքերի հայթայթման պետի վարչութեանը:

Սոյն հրամանը չկատարող յանցաւորները կենթարկւեն պատասխանատուութեան ռազմական ժամանակի օրէնքներով:

1921 թ. Յունւ. 5

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 9 № 28.

Ռազմավարձ՝ Ա լ ի Ս

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

81 Գերի մնացած ռազմական պաշտօնեաների նպաստուման մասին:

Հրամայում եմ սոյն հրամանը հրատարակելու օրից գերի մնացած հրամանատարական և վարչա-տնտեսական կազմի և կարմիր բանակայինների ընտանիքներին բաւարարել մէկ ձրի կարմիր բանակայինի օրապահիկով, իսկ զրամական բաւարարութեամբ լրիւ ոտճկի կոպարի քանակութեամբ, որ ստանում էին նրանց զինուորները 1920 թ. գեկտեմբերի 1-ից:

Զօրահրամանատար՝ Դ Ր Օ

21 թ. Յունւ. 5

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 12 № 30

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

82 Երեւանի փողոցները քառանկյունների բաժանելու մասին

1. Երեւան քաղաքի բոլոր փողոցները, ի մէջ առեալ նաև նորք արւարձանը, բաժանւում են տասնեակատաների:

Ամեն մի տասնեակատան մէջ մտնում են տները համարներով ըստ կարգի, այսինքն առաջին տասնեակատան մէջ մտնում են № 1-ից մինչև № 10 ի մէջ առեալ տները, երկրորդ տասնեակատան մէջ № 11-ից մինչև № 20-ի մէջ առեալ տները, երրորդի մէջ № 21-ից մինչև № 30 և այն:

Ընդ ամին պէտք է ի նկատի ունենալ, որ հաշիւ չեն առնւում ռազմական կամիսարիատին պատկանող կամ նրա կարիքներին համար ամբողջովին բռնադրուած տները:

2. Հրամայում եմ բոլոր տնատէրերին, անմիջապէս կազմակերպելով իւրաքանչիւր տասնեակատան ժողովները, ընտրեն իրենց միջից տասնեակագետ, որը պիտի լինի տեալ տասնեակատան մէջ մտնող տնատէրերից ամենահարուստը:

Մանօթութիւն. Տասնեակատան մէջ մտնող պետական շէնքերի կառավարիչները, նոյնպէս պարեմները պարտաւոր են ներկայ լինել տասնեակատան ժողովին, բայց չեն կարող տասնեակագետ ընտրել:

3. Ժողովները և ընտրութիւնները կազմակերպման պարտա-

կանութիւնը դրուում է ամեն մի տասնեակի առաջին տնատէրի, այսինքն № № 1, 11, 21 և այլ տների տէրերի վրա:

Յաւելում — եթէ մասնանշած № № տները բռնուած կլինեն կամ կպատկանեն ռազմական կոմիսարիատին, առաջին № պէտք է համարել հետեւեալ տան № № ըստ կարգի, այսինքն 2, 12, 22 և այլն:

4. Եթէ տնատէրերից որեւէ մէկը հրաժարւում է ընտրութիւններին մասնակցելուց՝ այդ դէպքում ժողով կազմակերպողը պէտք է դիմի միլիցիայի օժանդակութեան:

5. Սոյն հրամանի կատարման վրա հսկելու և տասնեակատների ժողովների կազմակերպութեան գործում տնատէրերին ամեն կերպ աջակցելու պարտականութիւնը դրուում միլիցիայի քաղաքամասային կոմիսարիատների պետերի վրա:

6. Հրամայում եմ ընտրւած տասնեակապետներին անձամբ ներկայանալ դասալիքները դէմ պայքարող դաշտային յանձնաժողով (Արամի փող. № 35), իրենց հետ բերելով տասնեակատան ժողովի արձանագրութիւնը, որի մէջ պիտի յիշվի նրանց ընտրութեան մասին:

Առաջին շրջանի և Նորքի տասնեակապետները պիտի ներկայանան յուն. 15-ին շաբաթ, երկրորդ շրջանի տասնեակապետները՝ կիրակի յուն. 16-ին և երրորդ շրջանի տասնեակապետները՝ երկուշաբթի, յուն. 17-ին, առաւօտեան ժ. 10-ին:

Սոյն հրամանի չկատարման, այսինքն ժողով չկազմակերպելու, ժողովներին չգալու, դասալիքութեան դէմ պայքարող դաշտային յանձնաժողովի յօդ. 6-ում յիշւած ժամանակամիջոցում չներկայանալու համար, տնատէրերը կպատժեն ամբողջ կայքից զրկելով:

Միլիցիայի շրջանային կոմիսարիատների պետերը, յօդւած 5-ում յիշւած պահանջները չկատարելու համար, կենթարկեն պատասխանատուութեան ռազմա-յեղափոխական ժամանակի օրէնքների համաձայն:

Դասալիքութեան դէմ պայքարող Դաշտային Յանձնաժողովի նախագահ՝ Արտակունով

1921 թ. Յուն. 6

Հր. կոմ. 21 թ. Յուն. 11 № 29

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

83 Թուրքը եւ լիւծոււմը հաւել առնելու եւ բռնագրաւելու մասին

1. Բոլոր հիմնարկութիւնները և մասնաւոր անձինք, որոնք

ունեն ամեն տեսակի թղթի և մեծ ծրարների պաշար, պարտաւոր են իրենք երեք օրւայ ընթացքում, հաշւած այս դեկրետը հրատարակելու օրից, յանձնել այդպիսին մամուլի և ազիտացիայի կոմիսարիատին:

Հիմնարկութիւններին թոյլատրւում է պահել իրենց տրամադրութեան տակ ոչ աւելի քան 2 օգոստ, 960 թերթ, իսկ մասնաւոր անձանց 2 դաստա, 48 թերթ, զրելու թուղթ: Փոստի թուղթը բռնագրււման չի ենթարկւում:

Այն բոլոր հիմնարկութիւններն ու անձինք, որոնք ունեն իրենց տրամադրութեան տակ նոր կամ գործածւած լինուէում, պիտի յանձնեն այն երեք օրւայ ընթացքում մամուլի և ազիտացիայի կոմիսարիատին:

Այն անձինք, որոնք կիսուսով են այս դեկրետը ի կատար ածելուց, կենթարկեն պատասխանատուութեան յեղափոխական ժամանակի օրէնքների ամբողջ խտուրթեամբ:

Յեղկոմի նախագահ՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յուն. 6

Հր. կոմ. 21 թ. Յուն. 7 № 26

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

84 Մասնաւոր անձանց եւ հաստատութիւնների նկատմամբ արժէք ունեցող յուսարձանների ցուցակագրման, հաւել առման եւ պահպանման մասին:

1. Հայաստանի սահմաններում գտնւող գեղարւեստական և հնագիտական յուշարձանները և իրերը պահպանելու, ուսումնասիրելու և ժողովրդական լայն մասսաների կրթական պահանջներին մօտեցնելու համար՝ Լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիսարիատին ներկայացնել հնութեանց և Գեղարւեստից Պահպանման Յանձնաժողով:

2. Յանձնարարել վերոյիշեալ Յանձնաժողովին և նրա ցուցմունքներով ժողովրդական Լուսաւորութեան գաւառական բաժիններին՝ կատարել առաջին պետական ցուցակագրութիւնը գեղարւեստական և հնագիտական արժէք ունեցող բոլոր յուշարձանների և առարկաների՝ ինչպէս ամբողջական հաւաքածոների, նոյնպէս էլ և առարկաների՝ ինչպէս ամբողջական հաւաքածոների, նոյնպէս էլ և առանձին իրերի, ում էլ նրանք պատկանելիս լինեն:

3. Հաշի առնել ընկերութիւնների, հիմնարկութիւնների և մասնաւոր անձանց մօտ գտնւող բոլոր հնագիտական և գեղար-

ւեստական մեծ արժէք ունեցող հաւաքածուները և առանձին առարկաները:

4. Հաշւի առած գեղարւեստական և հնագիտական յուշարձանները, հաւաքածուները և առանձին առարկաները չեն կարող մի սեփականութիւնից միւսին անցնել, նոյնպէս և տեղափոխել ու վերանորոգել կամ ուղղել ու կերպարանափոխել՝ Երևանում առանց Հնութեանց և Գեղարւեստից պահպանման յանձնաժողովի գիտութեան, իսկ գաւառներում՝ առանց Ժողովրդական Լուսաւորութեան գաւառական բաժինների գիտութեան:

5. Հաշւի առնւած յուշարձանները, հաւաքածուները և առանձին առարկաները կարող են գրաւել կամ գրել Հնութիւնների և Գեղարւեստական իրերի պետական պահպանման վերոյիշեալ հիմնարկութիւնների իրաւասութեան ներքոյ, եթէ նրանց ամբողջութեան պահպանման վտանգ սպառնայ տէրերի անփոյթ վերաբերմունքից կամ եթէ տէրերը հնարաւորութիւն չունեն պահպանման յատուկ միջոցներ ձեռք առնել:

6. Հաշւի առնւած առարկաների կամ հաւաքածուների տէրերին յիշեալ առարկաների պահպանման գործում ցոյց կտրելի պետական օժանդակութիւն և կտրեն պահպանման յատուկ գրութիւններ:

7. Բոլոր հիմնարկութիւնները հնագիտական և գեղարւեստական յուշարձաններ և առանձին առարկաներ բռնագրաւելու դէպքում պէտք է այդ մասին նախօրօք յայտնեն և ստանան համապատասխան թոյլտւութիւն Երևանում՝ Հնութեանց և Գեղարւեստից յուշարձանների պահպանման յանձնաժողովից, իսկ գաւառներում՝ Ժողովրդական Լուսաւորութեան տեղական բաժիններից:

8. Գեղարւեստական և հնագիտական յուշարձանների հաւաքածուների և առանձին առարկաների տէրերը (մասնաւոր անձինք, միութիւնները և հիմնարկութիւնները) պարտաւոր են սոյն հրամանը յայտարարելու օրից մի ամսից ոչ ուշ ներկայացնել ընդհանուր տեղեկութիւններ և ցուցակներ իրենց մօտ գտնւած գեղարւեստական և հնագիտական յուշարձանների, հաւաքածուների և առանձին առարկաների մասին՝ Երևանում Հնութեանց և Գեղարւեստից Պահպանման Յանձնաժողովին, իսկ գաւառներում Ժողովրդական Լուսաւորութեան բաժիններին:

9. Սոյն հրամանը չկատարողները կենթարկւեն պատասխանա-

ւորութեան յեղափոխական ժամանակի օրէնքների ամբողջ խստութեամբ:

Ճանօթութիւն. — Սոյն հրամանի ոյժը չի տարածւում այն գեղարւեստական գործերի վրա, որոնք գտնւում են դրանց հեղինակների մօտ:

Լուստովկում՝ Ա. Յովհաննիսեան

1923 թ Յունւ. 8

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 8 № 27

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

85 Բոլոր սեռակի կոոպերատիւ կազմակերպութիւնների միացման մասին.

Աշխատաւոր ազգաբնակչութեան լայն մասսաների ջանքերով ստեղծւած կոոպերատիւ կազմակերպութիւնները կարող են պետեղծւած կոոպերատիւ կազմակերպութիւնները իրագործման լաւ ապարատ գտնալ, տական այնպիսի խնդիրների իրագործման լաւ ապարատ գտնալ, որ վերաբերում են կենսամթերքների, այնպէս էլ դիւղական տնտեսութեան այլ և այլ մթերքների բաշխման և մասամբ էլ հայթայթման գործին:

Սակայն մինչև այժմ Հայաստանում գոյութիւն ունեցող կոոպերատիւ կազմակերպութիւնները սերտ կապով միացած չեն եղել կենտրոնի հետ:

Յաճախ նրանք գործել են աշխատաւորների շահերին հակառակ և չեն տւել այն արդիւնքները, որոնցից բանւորա բիւղացիական իշխանութիւնն իրաւունք ունի պահանջելու ներկա պատասխանատու մոմէնտում:

Առաջնորդելով Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. 1919 թ. մարտի 20-ի սպառողական կոոպերացիայի վերաբերող զեկրետով և ունենալով նպատակ աստիճանաբար մօտեցնել և միացնել ամեն տեսակի կոոպերատիւ կազմակերպութիւնները՝ Պարտովկումը որոշել է:

1. Վարկային և փոխառու խնայողական կոոպերատիւ ընկերութիւնները, ինչպէս և նրանց միութիւնները ձուլել տեղերում գործող և բացելիք սպառողական ընկերութիւնների և նրանց միութիւնների հետ, յանձնելով վերջիններիս դրանց ակտիւ ու պասիւ, գոյքը, կահաւորութիւնը և անտեսական կազմը:

2. Պարտականութիւն է դրւում սպառողական ընկերութիւնների և նրանց միութիւնների վրա վարել վարկային և փոխառութնային յոգական կոոպերատիւ ընկերութիւնների և նրանց միութիւնների

գործառութիւններն ապրանքների գնման, արտահանման, միջնորդական գործողութեան և այլն վերաբերեալ, որոնք գեւ չեն կորցրել իրենց նշանակութիւնը Հայաստանի քաղաքական և հասարակական կազմի փոփոխմամբ:

3. Սպառողական կոոպերատիւններին և նրանց միութիւններին տրուում է իրաւունք զարգացնել նաև արտադրողական արդիւնաբերական կոոպերատիւններին յատուկ գործառնութիւնները:

4. Միացման գործի իրագործման պարտականութիւնը, այն է այդ հիմնարկութիւնների ձուլման կարգը, լիկւիդացիայի համար ժամանակ նշանակելը և այլն, տրուում է Պարտոգիւմին կից կազմակերպւած կոոպերացիայի կենտրոնական վարչութեան վրա:

5. Այս որոշումները կեանքի մէջ կիրառելիս պէտք է աշուտ չի ճանաչել որպէսզի գիւղացիների և կոոպերացիայի մասնակցողները շահերը և պետութեան կողմից դանազան կոոպերատիւնների վրա զրւած պարտականութիւնների իրագործումը չը վնասուեն:

Պարտոգիւմ. Բէկզաղեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 8 № 27

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

86 Քաղաքացիական նիւմնարկութիւններում ծառայող նախկին սպաների ռազմական իշխանութեան իրաւասութեան փոխանցելու մասին

Գործող բանակի շարքային հրամանատարական կազմը լրացնելու համար՝ հրամայում եմ բոլոր նախկին սպաներին, որոնք ծառայում են, բացառութեամբ ռազմականի, բոլոր մնացած կոմիսարիատներին ենթակայ հասարակական և քաղաքացիական հիմնարկութիւններում՝ սոյն հրամանը հրատարակելուց 3 օրւայ ընթացքում թողնել իրենց նախկին ծառայութիւնը և ներկայանալ Երեւան քաղաքի գարնիզոնի պետին: Վերջինս բոլոր ներկայացողներին պիտի ցուցակագրի և ուղարկի բանակի շտաբի պետին, նրանց՝ շարքային մասեր ուղարկելու համար:

Սոյն հրամանը չի տարածւում այն անձանց վրա, որոնք շարքային մասում ծառայելու համար անպէտքութեան հարկ եղած վկայականներ ունին, ըստ որում սոյն վկայականներն իրենց ոյժի մէջ կձանաչեն այն դէպքում միայն, եթէ նրանք տրւած լինեն 1920 թւի Դեկտեմբերի 2-ից ոչ վաղ, իսկ մնացած բոլոր անձինք,

որոնք այդ ժամանակից վաղ տրւած վկայականներ ունին՝ շարքային ծառայութեան համար՝ իրենց անպէտքութեան, նոյնպէս և նրանք, որոնք կցանկանան յայտնել իրենց այդպիսի ծառայութեան անպէտքութեան մասին՝ պէտք է անյապաղ քննութեան ենթարկւեն Երեւանի գինւորական հիւանդանոցին կից բժիշկների յանձնաժողովում: Վերջինս հիմնուում է Սանիտարական Բաժնի պետի կարգադրութեամբ և նրա կողմից նշանակւած անձի նախագահութեամբ:

Յանձնաժողովի մէջ մտնում են մէկ ներկայացուցիչ գարնիզոնի պետի և մէկ ներկայացուցիչ քաղաքական բաժնի կողմից:

Այն բոլոր անձիք, որոնք կձանաչեն որպէս գործող բանակ ուղարկելու ենթականեր, իրենց գործերի լիկւիդացիայի և պարտականութիւնների յանձնման համար կարող են ստանալ 5 օր ժամանակամիջոց մեկնելու հրամանագիրը ստանալու օրից հաշւած:

Զօրական հրամանատար՝ Դ. Բ. Օ

Ի. ա. Բագմժողովի՝ Սվիրիդով

1921 թ. Յունւ. 9

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 11 № 29

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

87 Անճառների պետականացման մասին.

1. Բոլոր անտառները մասնաւոր մարդկանց պատկանող, գիւղացիների, եկեղեցական, վանքապատկան, վախուֆային, իրաւասու, թէ հասարակութեան՝ առանց յայտնի կամ գաղտնի վարձատրութեան յայտարարւում են Խորհրդային Սոցիալիստական Հաստատնի Հանրապետութեան սեփականութիւն:

2. Անտառներում գտնւած բոլոր անտառային անտեսութեան համար նշանակութիւն ունեցող շինութիւններն ամբողջ գոյքով և սեփականութեամբ, ինչպէս և անտառները, գտնուում են Ժողովրդական սեփականութիւն: Այն շինութիւնները, որտեղ փոխապէս դրական սեփականութիւն: Այն շինութիւնները, որտեղ փոխապէս մշակւում է փայտեղէնը, չեն մտնում անտառային անտեսութեան համար նշանակութիւն ունեցող շինութիւնների շարքը:

3. Վաւերադրերն ու պայմանագրերը երբ և իցէ և ում կողմից էլ լինեն կապւած՝ յայտարարւում են չեղեալ:

4. Սոյն դեկրետի 1 յօդ. մէջ նշանակւած բոլոր անտառները պետական անտառների հետ միասին անցնում են Գիւղատնտեսութեան Կոմիսարիատի իրաւասութեան:

5. Գիւղատնտեսութեան կոմիտարիատին վերապահուում է մշակել կանոններ ու հրահանգներ անտառների հսկողութեան և օգտագործման վերաբերեալ:

Նախագահողի մի՞ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունու. 10

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 14 № 32

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

88 Հեռախօսային ապարատների ցուցակագրութեան մասին:

Հեռախօսի ցանցը կանոնաւորելու նպատակով յանձնարարուում է բոլոր քաղաքացիական և զինւորական հիմնարկութիւններին, նոյնպէս և պատասխանատու և մասնաւոր մարդկանց, որոնք ունեն հեռախօսի ապարատներ, երեք օրւայ ընթացքում ցուցակագրեն այդ: Ժամանակը լրանալուց յետոյ չցուցակագրած ապարատները կվերցւեն:

Ի տ. Փոստ-հեռ. ժողկոմի՝ Պոտեխին

1921 թ. Յունու. 10

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 14 № 32

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

89 Ալիքի ազգայնացման մասին

1. Ալիքերը, այսինքն Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան բոլոր հողերի օգտակար հանածոները, հանքային ջրերը, հանքային ցեխերը, աղի և դառնալի լճերը, յայտարարուում են ազգայնացրած և Հանրապետութեան սեփականութիւն են դառնում առանց վարձատրութեան:

2. Այս գեկրեալի 1 յօդ. մէջ նշանակւած բոլոր հանքային հարստութիւնները զբաղւում են Գիւղատնտեսութեան Կոմիտարիատի հանքային բաժնի կառավարութեան ներքոյ:

3. Գիւղատնտեսութեան Կոմիտարիատը պէտք է սահմանի այդ հանքային հարստութիւնները սեփականատէրերից

ընդունելու կարգը և մշակի շահագործման կանոնները, նոյնպէս և համապատասխան հանքային օրինադրութիւնների նորմաները:

Նախագահողի մի՞ Ս. Կասեան

Գիւղժողկոմի փոխտնօրդ՝ Ս. Կամսարական

1921 թ. Յունու. 11

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունու. 11 № 29

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

90 Խնամողու պաշտօնեաների զինակոչի մասին

Խնամողիներին (որոնք հանդիսանում են իբրեւ հազորդակցութեան եզակի միջոց Խ. Հ. Ս. Հ.) քայքայման հետեանքով և նրանց վերանորոգելու անհրաժեշտութիւնից զրդւած, խնամողիներին բոլոր աշխատողներն ու պաշտօնեաները յայտարարուում են զինակոչի ենթարկւած և աշխատանքները տարւելու են միլիտար կարգով, ուստի խնամողիներին բոլոր աշխատաւորները, որտեղ էլ պաշտօնավարելիս լինեն—պարտաւոր են անմիջապէս վերադառնալ Հաղժողկոմի տրամադրութեան տակ:

Նախագահողի մի՞ Ս. Կասեան

Հաղժող. Կոմիտար՝ Ոսկանեան

1921 թ. Յունու. 12

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունու. 18 № 35

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

91 Էլեկտրական ոյժից ու լոյսից օգտւելու մասին

Համաձայն Հայաստանի Յեղկոմի որոշման, յայտարարուում են հետեւեալ կանոնները էլեքտրական ոյժից օգտւելու համար:

1 Էլեքտրական ոյժից թոյլատրուում է օգտւել բացառապէս լուսաւորութեան համար, էլեքտրական կայանի գրասենեակի գրաւոր թոյլտուութեամբ:

Ծանօթութիւն.—Այն անձաւորութիւնները, որոնք չունեն գրաւոր թոյլտուութիւն, սոյն օրէնքի յայտարարման օրից մի շաբաթու ընթացքում պարտաւոր են գրաւոր դիմել կայանի գրասենեակը այդպիսին ստանալու համար:

2 Իւրաքանչիւր սենեակում թայլատրում է ունենալ միայն մէկ վառման կէտ, ոչ աւել քան 50 մոմանոց լամպայով:

Ծանօթութիւն եթէ սենեակը իր ծառայից աւելի է, այդ դէպքում գրասենեակի գիտութեամբ և թոյլաւութեամբ կարելի է ունենալ նաև երկրորդ կէտ:

3 Բոլոր խանութները և վաճառատները պարտաւոր են ենթարկւելու այն նորմային, որը ցոյց է տրւած 2-րդ կէտում:

4 Յիշեալ նորմային չեն ենթարկւում Պետական և հասարակական հիմնարկութիւնները:

5 Ծառայողները, եթէ տանը ունեն գիշերային աշխատանքներ և առ այդ ներկայացնում են համապատասխան վկայականներ, օգտւում են իրաւունքով ունենալու ամբողջ բնակարանում նաև մէկ կէտ:

6 Խստիւ արգելւում է ինչ ուժի որ լինի՝ ածխալամպերի գործադրութիւնը: Ունեցողներին առաջարկւում է երկու օրւա ընթացքում յայտնել գրասենեակին:

7. Խստիւ արգելւում է էլեկտրական ամեն տեսակ տաքացնող պրիւրներին գործադրութիւն ինչպէս, վառարանների, պլէտաների, հարթիչների և այլն:

8. Այն բոլոր ծառայողները, որոնք գործում են էլեկտրական կայանի կողմից, համապատասխան արժեքներին պահանջի դէպքում, պիտի ներկայացնեն համապատասխան մանդատներ:

9. Վերաքննիչ լուսական յանձնաժողովը յանձնարարում է խիստ հսկել, որ լոյսը ապարդիւն չվառւի Հիմնարկութիւններում. գիշերային աշխատանքներից յետոյ լոյսը պիտի հանգցրւի, նոյնպէս և բնակարաններում արժեքներին քնած ժամանակ:

10. Մեղաւորները և սոյն օրէնքի զանցառուները զրկւում են էլեկտրական լուսաւորութիւնից և յանձնւում են Յեղափոխական Տրիբունալին:

Փոստ-հեռագրային ժողով. Կոմիտար՝ Ոսկանեան

1921 թ. Յունւ. 13

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 13 № 31

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

92 Դասալիքեան դէմ պայքարելու մասին

1 Յայտարարւում է ի գիտութիւն, որ դասալիքներ համարւում են՝

1 Բոլոր նրանք, որոնք ինքնակամ թողնում են պօրամասերը, ռազմական վարչութեան հիմնարկութիւններն ու դիւանները, նոյնպէս և այն գործարաններն ու ձեռնարկութիւնները, որոնց ծառայողները յայտարարւած են զինակոչի. 2) եօթն օրից աւելի ժամանակ ստացողներն այլևայլ պատճառներով. 3) կեղծ փաստաթղթեր ունեցողները, որոնց մէջ չի յիշւած ժամանակը. 4) իրենց զօրամասերից կամ զինակոչի ենթարկւած գործարաններից, հիմնարկութիւններից և ձեռնարկութիւններից 7 օրից աւելի բացակայողները. 5) զօրամասերի կամ հիմնարկութիւնների այլևայլ մասերում պաշտօնի նշանակւածները, որոնք առանց իրենց անմիջական կառավարչի համաձայնութեան և գիտութեան թողել են աշխատանքը. 6) զօրակոչից բոլոր խուսափողները:

2 Դասալիքի բոլոր պատասպարողները, կամ դասալիքի տեղն իմացողները, որոնք ոչ մի միջոց ձեռք չեն առնում նրանց պատշաճ իշխանութեան ներկայացնելու—դասալիք թաղցնողներ են:

3 Բոլոր նրանք, որոնք յորդորում են դասալիքին փախչելու—զայթակղեցնողներ են:

4 Նրանք, որոնք դասալիքին միջոցներ և հնարաւորութիւն են տալիս փախչելու—օժանդակողներ են:

5 Դասալիք ծածկողներից ամենամեղաւորը համարւում են՝ տնային կոմիտէների նախագահները, սեփականատէրերը, վարիչները, տան կառավարիչը կամ տարետը, որտեղ դասալիքն ապրում է, դասալիքի մօտիկ բարեկամներն և զիւղական յեղկոմի նախագահը:

6 Դասալիքի ի յայտ կացուցելը բաւական է, որ հիմք ծառայի պատասխանատուութեան կանչելու նրան թաղցնող տան կամ հիմնարկութեան տիրոջ, հաւատար նոյնպէս տնային կոմիտէի նախագահին:

7 Վկայի ցուցմունքները բաւական են պատասխանատուութեան կանչել մեղադրելու նրանց, որոնք օգնել կամ գայթակղեցրել են Դասալիքին:

8 Նրանք, որոնք որևէ աջակցութիւն են ցոյց տւել դասալիքին բռնելու, ազատւում են պատասխանատուութիւնից:

9. Դասալիքութեան մէջ մեղադրւող բոլոր ծածկողները, օժանդակութիւն ցոյց տւողներն և գայթակղեցնողներն ենթարկւելու են հետևեալ պատիժներին.

1) Նայած դասալիքի մեղքին՝ ըստ կարմիր բանակում գոյութիւն ունեցող օրէնքների, սկսած տուգանքներից մինչև ամբողջ կայքի գրաւման և զնդակահարման:

2) Թաղցնողներն, օժանդակութիւն ցոյց տւողներն և գայթակղեցնողները՝

ա) Դրամական տուգանքի երթարկում են ինչպէս առանձին անհատներ, նոյնպէս և ամբողջ ընտանիքներ, հասարակութիւններ և զիւղեր:

բ) Դրամում է ամբողջ կայքը կամ նրա մի մասը (սնտոնները, երկրագործական գործիքները, շինութիւնները և այլն):

գ) Ձեռքում է ընդմիջա հողից կամ նրա մի մասից (հնձից, այգուց, բանջարանոցից և այլն):

դ) Պարտաւորում են աշխատելու հասարակական, ընդհանուր պետական և կարմիր զինուորների մասնաւոր տնտեսութիւններում:

10 Խորհրդային պատասխանատու անձնաւորութիւնները, որոնք թաղցնում, օժանդակում կամ գայթակղեցնում են դատաւիճներին, անկասկած կյանքն են յեղարկում իրենց, որպէս բանւոր-զիւղացիական գործի դաւաճաններ և կկրեն ամենածանր պատիժը:

Դատաւիճեան ղէմ կուող Յանձնաժողովի նախագահ՝

Ալլադանով

Հր. Կոմ. 21 թ. Յուն. 14 № 32

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

93 Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան պատասխանատու աշխատանքների ցարժի մասին.

1. Ներկա տարիքն առանց բացառութեան տարածւում է Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան բոլոր կազմակերպչական մարմինների պատասխանատու աշխատանքների վրա:

2. Կուսակցական ընկերների տարիքը բաժանուում է երեք խմբի, հետևեալ ձևով:—

Առաջին խմբի մէջ մտնում են կենտրոնական օրգանները և երեան ու Ալեքսանդրապոլ քաղաքները:

Երկրորդ խմբում՝ Դիլիջան, Դարաքիլիսա, Դամարլու, Նոր-Բայազէդ և Վաղարշապատ քաղաքները:

Երրորդ խմբում՝ Հայաստանի բոլոր մնացած վայրերը, որոնք չեն մտնում առաջին և երկրորդ խմբում:

3. Կուսակցական պատասխանատու աշխատանքների քս կարգերի բաժանումն.

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Կ Ա Ր Գ

1. Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան կենտրոնական մարմնի անդամները:

2. Կոմունիստական կուսակցութեան երկտասարդական Միութեան նախագահութեան անդամները:

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Գաւառական կուսակցական կոմիտէի անդամները՝

2. Գաւառական կոմիտէի երկտասարդական Միութիւնների պատասխանատու քարտուղարները:

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Բոլոր կուսակցական պրոֆեսիոնալները

2. Աշակերտական կուսակցական կոմիտէի քարտուղարները:

4. Աշխատավարձը հետևեալն է.

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Կ Ա Ր Գ

1. Խումբ — — — 18,000 ր.

2. Խումբ — — — 16,000 ր.

3. Խումբ — — — 13,600 ր.

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Խումբ — — — 16,000 ր.

2. Խումբ — — — 14,000 ր.

3. Խումբ — — — 13,000 ր.

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Խումբ — — — 14,000 ր.

2. Խումբ — — — 13,000 ր.

3. Խումբ — — — 12,000 ր.

Սովետական դրամներով

5. Ներկա տարիքն իր ոյժի մէջ է մտնում և գործադրում 1920 թւի դեկտեմբերի 1-ից:

6. Կուսակցական պատասխանատու աշխատանքների դեկտեմբեր ամսում ստացած աւանաները զեղջւում են նոյն ամսուս ուճիկներից:

7. Բացի տարիքային չափերից ոչ մի տեսակի լրացուցիչ վարձատրութիւն չի թոյլատրւում լինեն դրանք ընծայի, արտավարձատրութիւն չի թոյլատրւում թէ այլ և այլ ձևերով:

8. Կուսակցական պատասխանատու աշխատանքների աշխատանքը ժամանակով չի սահմանափակւում:

9. Կուսակցական պատասխանատու աշխատանքների վճարները միացումը չի թոյլատրւում:

Հ. Կ. Կ. Կ. Գաւառական Գ. Ալիխանեան
Աշխատակում Կոստանեան

1921 թիւ Յունւարի 14

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւարի 30 № 43

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

94 Խորհրդային Հայաստանի պատասխանատու աշխատանքների սահման մասին.

1. Ներկա տարիքն առանց բացառությունների տարածվում է Խորհրդային Հայաստանի բոլոր հիմնարկությունների պատասխանատու պաշտոնականների վրա:

2. Խորհրդային պատասխանատու աշխատողներին տարիքը բաժանվում է երեք խմբերի, հետևելով ձևով:

Առաջին խմբի մեջ մտնում են կենտրոնական օրգանները և Երևան ու Ալեքսանդրապոլ քաղաքները:

Երկրորդ խմբի մեջ Դիլիջան, Ղարաբաղի խոս, Ղամախու, Նոր-Բայազետ և Վաղարշապատ, քաղաքները:

Երրորդ խմբի՝ Հայաստանի բոլոր միւս վայրերը, որոնք չեն մտնում առաջին և երկրորդ խմբերում:

3. Խորհրդային պատասխանատու աշխատանքների բաժանումը.

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Կ Ա Ր Գ

1. Հայաստանի Յեղիովի անդամները:

2. Ժողովրդական կոմիտեները և նրանց տեղակալները:

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Ժողովրդական կոմիտեների կոլեգիայի անդամները:

2. Գաղափարական Յեղիովիների նախագահությունների անդամները:

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Գաղափարական Յեղիովիների անդամները:

2. Աշակերտական Յեղիովիների նախագահությունների անդամները:

4. Աշխատանքի վարձատրությունը ներհատվում է.

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Կ Ա Ր Գ

1. Խումբ — — — 18,000 ր.

2. „ — — — 16,000 ր.

3. „ — — — 15,000 ր.

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Խումբ — — — 16,000 ր.

2. „ — — — 14,000 ր.

3. „ — — — 13,000 ր.

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Կ Ա Ր Գ

1. Խումբ — — — 14,000 ր.

2. „ — — — 13,000 ր.

3. „ — — — 12,000 ր.

Աշխատական գրամներով

5. Ներկա տարիքն իր ոյժի մեջ է մտնում և գործադրում 1920 թվի դեկտեմբերի 1-ից:

6. Դեկտեմբեր ամսում Խորհրդային պատասխանատու աշխատողներին ստացած առանձնները գեղջվում են այդ նոյն ամսա ռոճկից:

7. Խորհրդային պատասխանատու աշխատողներին նկատմամբ ոչ մի տեսակի լրացուցիչ վարձատրություն, բացի տարիքային չափերից, լինին դրանք ընծայի, թե արտաժամա աշխատավարձի ձևով և այլն չի թույլատրվում:

8. Պատասխանատու աշխատողներին աշխատանքը չի սահմանափակվում ժամանակով:

9. Պատասխանատու աշխատողներին վճարների միացումը չի թույլատրվում:

Նախագյեղկովի՝ Կասեան
Աշխատողի՝ Կոստանեան

1921 թ. Յունու. 14

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունու. 30 № 43

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

95 Տ օ ն ե ռ ի մ ա ս ի ն

1. Բոլոր աշխատողներին արվում է շաբաթական անընդհատ հանգիստ 42 ժամից ոչ պակաս: Շաբաթական հանգիստի օրը որոշվում է արտադրական միությունների խորհրդի կողմից շաբաթացի կիրակի կամ այլ օրերին:

2. Այն ձեռնարկությունների, ծառայողներին, որոնք աշխատանքի պայմանների շնորհիվ չեն կարող հանգիստ վայելել շաբաթացի որոշած օրերին (ծառաներ, սուրհանդակներ, պահապան-ներ և այլն.), պետք է հանգիստ վայելեն նոյն ամսի այլ օրերին, ներ և այլն.), պետք է հանգիստ վայելեն նոյն ամսի այլ օրերին, որ նշանակվում է աղմկաբերության համաձայնություններով: Նոյն կարգը տարածվում է իրենց ընդթիվ անընդհատ աշխատող ձեռնարկությունների ծառայողների վրա: Այդ ձեռնարկությունների նարկությունների ծառայողների վրա: Այդ ձեռնարկությունների ծառայողները հանգիստի ընդունված օրի փոխարեն հանգստանում են ամեն մի բանուրի համար նշանակված օրերին:

3. Աշխատանքները չպիտի կատարվեն — ա. Յունուարի 1-ին Նոր Տարի, բ. յունուարի 22-ին — 1905 թ. յունուարի 9-ի օրը, գ. մարտի 12-ին — Ինքնակալություն անկման օրը, դ. մարտի 19-ին — Պարիզի Կոմունայի օրը, ե. մայիս 1-ին — Ինտերնացիոնալի և

Հայաստանում կոմունիստական շարժման առաջին օրը, գ. նոյեմբերի 7-ին — պրոլետարական յեղափոխութեան օրը, է. նոյեմբերի 29-ին — Հայաստանում սոցիալիստական յեղափոխութեան օրը:

4. Շաբաթական օրերի հանգստի նախօրեակին պարագրաֆ 3-րդ յիշած տօները բացառութեամբ բանւորական օրերի տեղութիւնը 6 ժամ պէտք է լինի:

Ծանօթութիւն. — Պարագրաֆ 3-րդում յիշած աշխատողները շաբաթական հանգստի օրերի նախօրեակին կարող են ունենալ ութ ժամեայ բանւորական սովորական 6-ը արտաժամ վարձատրութիւն ստանալով:

5. Պարագրաֆ 3-րդում յիշած օրերի համար ամսական ուճիկ ստացող ծառայողների և բանւորների վարձատրութիւնը նւագման չի ենթարկւում:

6. Այն բանւորներն ու ծառայողներն, որոնք ստանում են վարձատրութիւն ըստ ժամանակի կամ ամսական նախատօնեակներին ստանում են լրիւ վարձատրութիւն:

7. Օրավարձով աշխատողները պարագրաֆ 3-րդում յիշած օրերի համար ոչ մի վարձատրութիւն չեն ստանում:

Աշխատողի մ. Հ. Կոստանեան

1921 թ. Յունւ. 14

Հր. ԿՕՄ. 21 թ. Յունւ. 18 № 14

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

96 Գերագոյն Յեղափոխական եւ Յեղափոխական սրիբունալի մասին

Ի լրումն և ի փոփոխումն Ռ. Ս. Խ. Հ. 1920 թ. մայիսի 29—16-ի, 1919 թ. ապրիլի 12-ի, 1920 թ. մարտի 18-ի, գեղրեաների և Հայկեղիմի 1920 թ. գեղտեմբերի 19-ի Հրամանի սահմանել. —

1. Հայկեղիմին կից հաստատել Հ. Ս. Խ. Հ. Գերագոյն Յեղափոխական Տրիբունալ, իսկ Արդժողիմին կից Յեղափոխական Տրիբունալ:

2. Գերդեղարիբունալի իրաւասութեանը ենթարկւում են այն կարեւորագոյն պետական գործերը, որ նրա քննութեանը յանձնւում է Հայկեղիմը անմիջապէս կամ Արդժողիմի առաջարկութեամբ:

3. Յեղափոխական Տրիբունալի իրաւասութեանը ենթարկւում են վերը յիշած գեղրեաներում և Հրամանում նախատեսուած յանցագործութիւնները:

4. Գերդեղարիբունալի և Յեղարիբունալի իրաւասութիւնը տարածւում է Հ. Ս. Խ. Հ. ամբողջ տերիտորիայի վրա:

5. Գերդեղարիբունալը և Յեղարիբունալը բաղկացած են իւրաքանչիւրը մի — մի նախագահից և չորսական անդամներից:

6. Գերդեղարիբունալի նախագահին և անդամներին նշանակւում է անմիջապէս Հայկեղիմը, իսկ Յեղարիբունալի նախագահին և անդամներին հաստատւում է Հայկեղիմը — Արդժողիմի առաջարկութեամբ:

7. Գերդեղարիբունալի նիստերի համար մեղադիրներն նշանակւում է Հայկեղիմը, իսկ իրաւապաշտպաններ Գերդեղարիբունալի նիստի համար, այլ և Յեղարիբունալի մեղադիրներն ու իրաւապաշտպաններն նշանակւում են ընդհանուր հիմունքներով:

8. Գերդեղարիբունալի վճիռները վերջնական են և գործադրւում են 48 ժամւա ընթացքում, բացի մահաւան պատժի վճիռներից, որ հաստատւում է Հայկեղիմը:

9. Յեղարիբունալի վճիռների դէմ առիւնչային գանգատ չէ ընդունւում, իսկ վճռաբեկ գանգատ ներկայացւում է Գերդեղարիբունալին, որը վճռաբեկ գանգատը քննում է ոչ ուշ, քան երեք օր գանգատը ստանալուց յետո:

10. Գերդեղարիբունալին են յանձնւում վճռաբեկ Տրիբունալի ֆունկցիաները, որ նախատեսուած են վերոյիշեալ գեղրեաներում:

11. Սոյն գեղրեանը գործադրութեան ուժ է ստանում իր հաստատման օրւանից:

Նախհայկեղիմի՝ Ս. Կասեան

Արդժողիմի տեղակալ՝ Գր. Չուքարեան

1921 թ. Յունւ. 15

Հր. ԿՕՄ. 21 թ. Յունւ. 23 № 37

Հ Ը Ա Մ Ա Ն

97 Հեռագրա-հեռախօսային իւրի մեղայացման մասին

Սոյն օրէնքի յայտարարման օրից առաջարկւում է բոլոր քաղաքացիներին իրենց մօտ ունեցած հեռագրա-հեռախօսային իրերը, ինչպէս օրինակ՝ հեռախօսային-հեռագրիկան ապարատները, կարելները, լարերը, փականագործական գործիքները և նիւթերը՝ ներկայացնել կոմիտարիատի մօտ յիշեալ գոյքերի գնման և զննատման վերաբերեալ կազմած է Փոստ-հեռժողիմում յանձնաժողով, որը ապրանքների տէրերի համաձայնութեամբ կսահմանի գները:

Գոյքերի ընդունելութիւնն ամեն օր՝ ժամը 11-ից մինչև 1-ը:

Փոստ-հեռագրի ժողիմ՝ Ոսկանեան

Հր. ԿՕՄ. 21 թ. Յունւ. 18 № 35

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

98 Մերմանման պահեստների մասին

Ի նկատի ունենալով, որ Նորհրդային Հայաստանի պարենաւորման գործի մէջ առաջիկա տարւա դարնանացանքսի համար սերմացւի հայթայթումը հանդիսանում է ամենաառաջնակարգ և հերթական խնդիրներից մէկը, Պարտոզկումի Հայթայթիչ բաժանմունքը մտահոգւած է այժմանից իսկ ապահովել աշխատաւոր գիւղացիութիւնը սերմացւով:

Սակայն Նորհրդային Հայաստանի Պարենաւորման ընդհանուր ձգնաժամային փիճակը մի կողմից, միւս կողմից՝ դեկտեմբերեան յեղաշրջման ժամանակ տեղի ունեցած մի շարք սերմացւի պահեստների յափշտակութիւններն ստեղծում են սերմացւի գործի կազմակերպութեան համար շատ ծանր պայմաններ:

Այնուամենայնիւ Պարտոզկումի Հայթայթիչ բաժանմունքը լիա-յոյս է, որ Յեղկոմների աջակցութեամբ հնարաւոր կլինի ապահովել գիւղացիութիւնն սերմացւով առաջիկա դարնանացանքսի համար:

Այս տեսակէտից անհրաժեշտ է

1. Որ տեղական Յեղկոմներն առնեն իրենց հսկողութեան տակ գոյութիւն ունեցող բոլոր սերմանման պահեստները և պահպանեն նրանց միանգամայն անձեռնմխելի միջև դարուն:

2. Որ շուտափայթ հաշի առնեն բոլոր պահեստներում գըտնւած սերմացուն և տեղեկացնեն բաժանմունքին նրանց քանակութեան և յատկութեան մասին:

3. Որ հաղորդեն մեզ, քանի՞ պահեստներ կան իրենց շրջանում և նրանք ունին յատուկ պաշտօնեաներ և եթէ ունին, ուղարկեն նրանց ցուցակները և յայտնեն, թէ կարելի է շրջանում գիւղացիութիւնից ստանալ սերմացու և ինչ պայմաններով:

Յիշեալ տեղեկութիւնները պիտի ուղարկել Պարտոզկումի Հայթայթիչ բաժանմունքին ամենաշտապ կերպով:

Պարտոզկում՝ Ա. Բէկզադեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 14 № 32

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

99 Տօն օրերի լրացման մասին

Ի լրումն Աշխատանքի ժողովուրդի և Արհեստակցական միութիւն-

ների կազմակերպիչ բիւրօի № 14 որոշման տօների առթիւ, Արհեստակցական միութիւնների կազմակերպիչ բիւրօի առաջարկութեամբ Աշխատանքի ժողովուրդը որոշել է բացի կիրակի և պատմական նշանակութիւն ունեցող տօներից համարել նոյնպէս տօն 1. Ծննդեան և Մկրտութեան առթիւ 2 օր, (յունւար 6-ին և 7-ին) 2. Տեառնդառաջ մէկ օր, 3. Բարիկենդան մէկ օր, (շաբաթ օրը) 4. Աւետումն մէկ օր, 5. Զատիկն երկու օր (կիրակին հաշւելով սովորական հանգստի օր.) 6. Համբարձումն մէկ օր, 7. Վարդավառն մէկ օր, 8. Սահակ և Մեսրոպի տօնը մէկ օր:

Որոշւած 10 տօն օրերը համապատասխանում են ժողովրդի նախկին տօների մեծ մասին (նախկին հաշւով):

Աշխատողում՝ Կոստանեան

Արհ. միութ. բիւրօի նախագահ՝ Հ. Ազատեան

1921 թ. Յունւ. 16

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 18 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

100 Երաժշտական գործիքների բոն սգրաւման մասին

Երևանի գաւառում երաժշտական գործիքները բռնադրաւում և բաշխւում են բացառապէս Լուսաւորութեան ժողովրդական Կոմիտայի Երաժշտի բաժնի թոյլտւութեամբ:

Լուսաւորում՝ Ա. Յովհաննիսեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 15 № 35

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

101 Կարմիր բանակայինների ընտանիքների ապահովութեան կարգաւորման մասին.

Ի գործադրութիւն Հայկեղիումի 1920 թ. Յունւարի 4-ի դեկրետի Կարմիր Բանակայինների ընտանիքների ապահովութեան մասին՝ հրահանգում եմ Ռազմականիսարիտաներին և Զօրամասերին այն կարգը, որով նրանք տեղեկութիւններ են հաղորդելու Սոցալժողկոմի տեղական բաժիններին՝ Կարմիր Բանակայինների և նրանց ընտանիքների մասին:

1. Ռազմականիսարիտաները պարտական են անյապաղ ուղարկել Սոցալժողկոմի գաւ. և քաղ. բաժինները Կարմիր Բանակում

ծառայող զորակոչների և կամաւորների ցանկերն ըստ նրանց ընտանիքների բնակատեղի:

2. Եթէ Կարմիր Բանակայինները տնցիլ են Կարմիր Բանակ առանց Ռազմակոմիտարիատների պիսուրեան տնմիջապէս զօրամասը—վերջինը պարտական է վերոյիշեալ ցուցակները ուղարկել նոյն կարգով:

3. Կարմիր Բանակայինների պահանջմամբ ինչպէս զօրամասերը, նոյնպէս և Ռազմակոմիտարիատները ըստ ծառայութեան կամ զօրակոչման վայրի պարտական են տալ տնմիջապէս նրանց կամ ուղարկել Կարմիր Բանակայինների ընտանիքներին վաւերագրեր ընտանիքի անդամի Կարմիր Բանակում ծառայելու մասին:

4. Վերոյիշեալ ընտանիքների Կարմիր Բանակային անդամների ծառայութեան մասին նախատեսուած ցուցակներում ու վաւերագրութեան մասին պարտաւորական լինելու են հետեւեալ տեղեկութիւնները:

ա) Կարմիր Բանակայինների անուն, հայրանուն և ազգանուն:
բ) Կարմիր Բանակայինի զօրակոչման կամ կամաւորագրման ժամանակը:

գ) Կարմիր Բանակայինի ընտանիքի բնակավայրը (գաւառ, գիւղ, համայնք):

Բացի այդ՝ զօրամասերն ըստ ծառայութեան վայրի իսկ Ռազմակոմիտարիատներն ըստ զօրակոչի վայրի՝ պարտական են հնարաւորութեան դէպքում յիշատակել ցուցակներում և վաւերագրութեան հետ Կարմիր Բանակայինի վարած կամ վարելի պաշտօնը և այդ պաշտօնին յատկացւած ստիճակը:

5. Ռազմակոմիտարիատներն ու զօրամասերը պարտական են անյապաղ ներկայ Հրամանի յօդ. 1-ում յիշատակուած կարգով հաղորդել այն բոլոր պարագրաֆների մասին, որոնց յարակցում է Կարմիր Բանակայինների ընտանիքի անաշխատունակ անդամների զբաղման նպաստատրման դադարումը՝ իսպառ ազատումը զօրական ծառայութիւնից, նշանակումն այնպիսի պաշտօնի, որը չի տալիս նպաստի իրաւունք, յանձնումը թշնամուն:

6. Ռազմակոմիտարիատներն ու զօրամասերը պարտական են դասալիքների մասին փոստ-հեռագրական միջոցներով հաղորդել դասալիքութեան դէմ մաքաւող Յանձնաժողովին՝ ըստ դասալիքի ծննդավայրի և զօրակոչման վայրի: Վերոյիշեալ Յանձնաժողովները պարտական են տնմիջապէս հաղորդել այս ամենի մասին Սոցալ-ժողկոմի գաւ. և Քաղ-բաժիններին ըստ դասալիքների ընտանիքների բնակավայրի:

7. Սոցալ-ժողկոմի բաժինները դադարեցնում են նպաստները տուչութիւնը նոյն օրւանից, երբ ստանում են այն Հրամանի յ. 5 և 6 յիշատակուած տեղեկութիւնները:

8. Ներկա Հրամանը կարգաւ ջոկաներում, վաշտերում, և այլն և բոլոր Կարմիր Բանակայիններին Յետ աջգործի ծանօթացնել նրա բովանդակութեան հետ բոլոր ծառայութեան նորակոչներին:

Ռազմ-ժողկոմ՝ Ա լ ի ս

1921 թ Յուն. 17

Հր. ՌՕՄ. 21 թ. Յուն. 25 № 17

Հ Ր Ո Մ Ա Ն

102 Բնակարանների բաժնեւորման և խաւանման մասին

1. Բնակարանային բաժինների վրայ հոգատարութիւն է դրւում համապատասխան կացարաններով ապահովելու զօրակոչները, վարչութիւններն ու հիմնարկութիւնները, զանազան մասերը, վարչութիւններն ու հիմնարկութիւնները, զանազան կառավարական, պրոֆեսիօնալ ու հասարակական բնոյթ կրող այլ հիմնարկութիւնները, բանւորների, խորհրդային հիմնարկութիւններում, նաև զինւորական մասերում ծառայողների ու մասնաւոր անձերի բնակարանները:

2. Այդ իրաւորեցիւնը նպատակով Բնակարանային Բաժին վերապահւած է իրաւունք. ա) կատարել բոլոր կացարանների ու բնակարանների գնումն. բ) որոշել բաժնին ենթակայ մարմինների, նոյնպէս և տնային կոմիտէների ֆունկցիաներն ու գործողութիւնների կարգը և սահմանել տեղեկութիւններ ներկայացնելու նրանց ժամանակամիջոցը, որոնք անհրաժեշտ են տներ, կացարանների բնակարանների քանակը յայտարարելու և բնակարանները խտացնելու համար:

3. Բնակարանային բաժիններում են կենտրոնանում այն բոլոր տեղեկութիւնները տների, կացարանների ու բնակարանների և սրանց բնակութեան մասին, որոնք ստացւում են թաղամասային ու տնային կոմիտէներից:

4. Բնակարանների, կացարանների և բնակութեան հաշւաւքը կատարում են Տնային կոմիտէները զբաղման քարտեր կազմելով, որոնք մշակւում են Բնակարանային բաժինների կողմից, որոնք մէջ մուծւում են հետեւեալ տեղեկութիւնները. ա) Տնատիրոջ հասցէն, մուծւում են հետեւեալ տեղեկութիւնները. ա) Տնատիրոջ հասցէն, բ. անուն, հօրանուն և ազգանուն տնատիրոջ, կապալաւորի կամ

տան կառավարչի և տան № (բնակարանների քանակը: գ) իւրաքանչիւր բնակարանի սենեակների քանակն ու ծաւալը (յատակի տարածութիւնն և օդի խորանարդային բովանդակութիւնն): դ) բնակարանի իւրաքանչիւր կեցողի անունն, հօրանուն և ազգանուն: ե) սեռ: զ) հասակ: է) զէպի բնակարանատէրն (բնակարանի վարձողը) ունեցած յարաբերութիւնները—կին, որդի, կեցող և այլն: ը) նրա կենսական գոյութեան գլխաւոր աղբիւր համարող զբաղմունքը: թ) համապատասխան անձերի վերաբերմամբ մակագրել նրանց ժամանակաւոր բացակայումն կամ ներկայութիւնն բնակարանում, նշանակելով թէ օրա և թէ միւսի ենթադրական կէտիկները: ի) բակի և բակային շէնքերի ծաւալը և այլ տեղեկութիւններ, որոնք բնակարանային Բաժինն կարող էր կոտնի:

5. Գրանցման քարտի մէջ մուծուում են. 1) բնակարանում մշտապէս ապրողները, ներառեալ նաև ժամանակաւորապէս բացակայողները: 2) բնակարանում ժամանակաւորապէս ապրողները:

6. Ազատուող կացարանների, բնակարանների ու սենեակների մասին Տնային կոմիտէները պարտաւոր են հաղորդելու Բնակարանային Բաժնին, նմանապէս տնից հեռացող կամ նոր եկող անձանց մասին:

7. Այդ գրանցման քարտերի հիման վրայ Տնային բաժինը կազմում է տնային տեղեկագիր, որոնք և հիմք են ծառայում բնակարաններ, կացարաններ ու սենեակներ արւելու համար:

8. Գրանցման քարտերի մէջ մուծւած տեղեկութիւնների և ընդհանրապէս Տնային կոմիտէների հաղորդած բոլոր տեղեկութիւնների ճշտութեան պատասխանատւութիւնն ընկնում է Տնային կոմիտէների վրայ՝ յեղափոխական ժամանակի օրէնքների ամենայն խստութեամբ:

9. Բնակարանների, տների ու կացարանների յատկացումն և բռնագրաւումն կատարւում են բացառապէս Բնակարանային Բաժնի որոշմամբ: Բնակարանային բաժնի որոշումն շահագրգռւած կողմերը կարող են բողոքարկել գաւառական յեղկումում ըստ պատկանելոյն երկու օրւայ ընթացքում յիշեալ որոշման յայտարարման օրից: Եթէ այդ ժամանակամիջոցում կայացած որոշման դէմ բողոք չի իղել, որոշումն ի կատար է ածւում: }

10. Գաւառային յեղկումը պարտաւոր է երեք օրւայ ընթացքում՝ Բնակարանային բաժնի որոշման դէմ ստացած գտնագատի օրից՝ լուծել գործը և իւր վճիռը յայտարարել գանգատուորին ու հաղորդել Բնակարանային Բաժնին: Յեղկումի վճիռը վերջնական է և ի կատար է ածւում:

11. Բնակարանի բռնագրաւման կամ յատկացման որոշումն պէտք է ստորագրւած լինի նախագահի ու քարտուղարի կողմից և անպատճառ պէտք է պարունակի հետեւեալ տեղեկութիւնները. ա. Բռնագրաւող տան, բնակարանի կամ այլ կացարանի տեղը. բ. Ուժ համար է բռնագրաւում կամ յատկացւում. գ. Ինչ տե. սակ կացարան է. դ. Սենեակների քանակը. ե. Ուժ է յանձնարարւում Որոշման կատարածումն. զ. որոշման կատարածման կէտիկները, եթէ ընդամին նախատեսւում է բնակիչների մուծումն, ժամանակամիջոց կարող է արւել երկու օրից ոչ պակաս:

Ծանոթութիւն. երևան քաղաքում որոշումն կարող են Ստորագրել Բնակարանային ենթարաժիւնների նախագահները ու քարտուղարները: Բնակարանային բաժնի այդ առթիւ համապատասխան տնօրինութեամբ: Այս տեսակի դէպքերում որոշման մէջ պէտք է անպատճառ այդ մասին յիշատակւած լինի:

12. Եթէ բնակարանի բռնագրաւումն կապւած է վտարման հետ, այն ժամանակ նախքան բնակիչներին իրենց կեցած բնակարանից հեռացնելը, Բնակարանային բաժինը պարտաւոր է վտարողներին յատկացնել այլ կացարան:

13. Սենեակների յատկացման դէպքում որոշման մէջ նշանակւում է միայն, թէ ո՞ւմ բնակարանում և որքան սենեակ է յատկացւում կամ բռնագրաււում:

Ծանոթութիւն. Ընտանիքների բնակարանների խտացման դէպքում անհրաժեշտ է, որ այդպիսի բնակարաններում հնարաւոր լինի այդ մարդկանց էլ տեղ յատկացնելու, եթէ սենեակը առանձին մուտք ունի:

14. Կահկարասիքով սենեակ յատկացնելիս, որոշման մէջ պէտք է նշանակել, որ բնակարանը յատկացւում է անհրաժեշտ կահկարասիքով: Այդ դէպքում բնակարանատէրը պարտաւոր է նորեկ բնակեցւողին օգտուելու արամադրել անհրաժեշտ կահկարասիքով, գործրինակ, մանճակալ, սեղան, աթոռներ, պահարան և այլն, եթէ այդպիսիներ նա ունի սահմանւած չափից աւելի քանակով: Եթէ այս հարցի նկատմամբ համաձայնութիւն չի կայանայ բնակեցւողի և բնակարանատիրոջ միջև, այն ժամանակ հարցի լուծումն, թէ իւր կահոյքից բնակարանատէրը ինչ կարասիք պէտք է արամադրի բնակեցւողին, լուծւում են Տնային կոմիտէները, Տնային բաժնի ներկայացուցչի հետ միասին:

15. Բռնագրաւման ենթակայ չեն եկեղեցիները, աղօթատները, մզկիթները, սինագոգներն և ընդհանրապէս տներ և ամեն տեսակի շէնքեր, որոնք կրօնական համայնքներին ու կազմակերպութիւններին են պատկանում, խորհրդային ու պրոֆեսիօնային հիմ-

նարկութիւններով բռնած շէնքերը, սակայն կարիքի դէպքում կարող են խտացել սոյն հրահանգի § 32 նշանակած կարգով:

Ճանօթութիւն. Մի տնգամ արդէն բռնագրաւած սենեակները կամ բնակարանները չեն ենթարկուում երկրորդ բռնագրաւման, բացի այն դէպքերից, երբ բռնագրաւում է ամբողջ տունը:

16. Բնակարանային բաժնի որոշումները բնակարանների, տների և այլ շէնքերի բռնագրաւման կամ յատկացման մասին ի կատար են ածում տնային կոմիտէներն ըստ պատկանելոյն, որոնք այդ կատարածման մասին հաղորդում են Բնակարանային բաժնին:

17. Տնային կոմիտէների գործողութիւնների դէմ գանգատները Բնակարանային բաժնի որոշումների կատարածման վերաբերեալ վերջնականօրէն լուծում է Բնակարանային բաժինը:

18. Բնակարանային բաժնի որոշումները բնակարանների ու շէնքերի յատկացման կամ բռնագրաւման մասին, ոյժ ունեն այն ժամանակամիջոցի ընթացքում, որը նշանակւած է նրա կատարածման համար:

19. Շէնքերի յատկացման կամ բռնագրաւման վերաբերեալ Բնակարանային բաժնի որոշումը ի կատար չածելու իւրաքանչիւր դէպքում, Բնակարանային բաժինը քննում է այն բոլոր պատճառները, որոնց շնորհիւ որոշումը չի կատար ածւել, և բացայայտւած հանգամանքների համաձայն պատշաճ վճիռ է կայացնում, անհրաժեշտ դէպքերում պատասխանատուութեան ենթարկելով յանցաւորներին:

20. Բնակարանային բաժինը տնային կոմիտէների ներկայացրած տեղեկութիւնները ստուգելու նպատակով առաքում է իւր աշխատակիցներին, որոնք իւրաքանչիւր առանձին դէպքում պետք է ունենան Բնակարանային բաժնի կողմից տրւած մանդատներ:

21. Բնակարանային բաժնին ունի իւր կնիքը, ստանց որի նրա բոլոր որոշումները շէնքերի բռնագրաւման կամ յատկացման մասին, նաեւ արւած մանդատները անվաւեր են համարւում:

22. Տան մէջ մէկ կամ մի քանի բնակարաններ և կամ բնակարաններում առանձին սենեակներ բռնագրաւելիս, անպտէրբին են վերապահում նրանց նախկին իրաւունքներն ու պարտականութիւնները տների կառավարութեան վերաբերմամբ, այն է նորոգութիւն, դռնադռնի վարձումն և այլն և բնակիչներից բնակարանային վարձի ստացումն: Ամբողջ տան բռնագրաւման դէպքում վերջինիս կառավարելն և շէնքի ու նրա մէջ եղած կահոյքի ամբողջութեան պահպանման և մաքրութեան հոգատարութիւնն ընկնում է տունը գրաւող հիմնարկութեան կամ կազմակերպութեան

վրա, և կամ յանձնւում է յատուկ մի մասնաժողովի, որ ընտրւում է տնային կոմիտէների կողմից այն դէպքում, երբ ամբողջ տունը գրաււած է բանւորների, խորհրդային կառավարական կամ հասարակական հիմնարկութիւնների ու կազմակերպութիւնների ծառայողների, նաեւ մասնաւոր անձերի բնակութեան համար:

23. Քաղաք եկող բոլոր զօրամասերին, սրանց շտաբներին և հիմնարկութիւններին, Բնակարանային բաժինը, զօրամասի ներկայացուցչի մասնակցութեամբ, հերթից դուրս, յատկացնում է շէնքեր, ստանալով պարետի պատշաճ պահանջադրերը, իսկ պարետ չունեցող քաղաքներում և գիւղերում զօրամասերի պէտերի պահանջադրերով:

24. Մշտական բնակութեան համար եկող, կամ ժամանակաւորապէս մնացող և երթևեկող զօրամասերը տեղաւորւում են զօրանոցներում և միայն վերջինների սղութեան կամ բացակայութեան դէպքում համապատասխան յատուկ պետական կամ հասարակական շէնքերում, իսկ վերջինների սղութեան դէպքում նաեւ մասնաւոր տէրերի տներում:

Ճանօթութիւն. երթևեկող կամ ժամանակաւորապէս, երկու շաբաթից ոչ աւելի, մնացող զօրամասերը կարող են տեղաւորւել ծխական բնական պահկութեան կարգով, որի համար քաղաքի մասերում Բնակարանային բաժնի ցուցմունքով յատկացւում են որոշ փողոցներ ու թաղամասեր և այդ տեղաւորումը կատարւում են Բաժնի աշխատակիցները զօրամասի կացարանաբաշխի հետ միասին Տնային կոմիտէների անմիջական մասնակցութեամբ:

25. Զիւաւոր զօրամասերին շէնքեր են յատկացւում ըստ կարելոյն ախոռներով, ջրարբի և ձիերին լողացնելու տեղերին մօտ՝ քաղաքի ծայրերում:

26. Զինւորական հիւանդանոցներն և բուժարանները, շտաբները, վարչութիւնները, ցէյհատուղները և գինւորական այլ հիմնարկութիւնները տեղաւորւում են չոր և լուսաւոր շէնքերում, որոնք համապատասխանում են առողջապահիկ պահանջներին և ընդհանրապէս իրենց նպատակներին: Զինւորական հիւանդանոցների և բուժարանների շէնքերը յատկացւում են գաւառական Յեղկոմի ըստ պատկանելոյն ժողովրդական Առողջապահութեան բաժնի համաձայնութեամբ:

27. Զօրական արհեստանոցների, վառօդային և հրետանի պահեստների համար շէնքեր յատկացւում են քաղաքի ծայրերում ազգաբնակչութեան համար անվտանգ տեղերում:

28. Խորհրդային, պրօֆեսիօնային և այլ հասարակական բնոյթի կրող հիմնարկութիւնների համար յատկացւում են հիմնարկութեան

նպատակին, ծառային և այնտեղ ծառայողների քանակին համապատասխան թույլ սենեակներ և ըստ կարելւոյն քաղաքի կենտրոնական մասում:

29. Իրաւունք է տրւում կացարաններ յատկացնել բանւորներին և Խորհրդային, կառավարական, պրոֆեսիօնային, նաև այլ հասարակական բնոյթ ունեցող հիմնարկութիւնների ծառայողներին: Մասնաւոր անձերին յատկացւում են բնակարաններ միայն այն դէպքում, երբ նրանք ենթակայ են փտարման իրենց կացարաններին:

30. Բանւորներին ու վերոյիշեալ հիմնարկութիւնների ծառայողներին կացարաններ յատկացւում են ըստ կարելւոյն մօտ իրենց աշխատանքի ու ծառայութեան վայրի:

31. Բնակութեան համար կացարաններ յատկացնելիս, նաև խտացնելիս պէտք է պահպանւեն հետևեալ կանոնները. ա. իւրաքանչիւր հասակաւոր անձի կամ երկու երեք անձերի համար յատակի տարածութիւնը պէտք է լինի, եթէ դա թելադրւում է նրանց աշխատանքի պայմաններով, առնուազն 10 քառ. արշին. բ. չի կարելի բնակեցնել մէկ սենեակում երկու սեռի անձերին, բացի ամուսիններից և 10 տարեկանից ոչ մեծ երեխաներին. գ. Համալսարանի դասախօսներին, դիմնական լինժիններին և տանը մտաւոր աշխատանքով զբաղւողներին յատկացւում է բացի բնակութեան սենեակից նաև առանձին սենեակ զբաղմունքի համար. դ. Բժիշկներին բացի բնակութեան սենեակից տրւում է նաև մէկ սենեակ կարինետի համար:

Ներքոգործողիւմ՝ Ի. Դովլաթեան

Հր. ԵՕՄ. 21 Թ. Յուն. 18 № 14

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

103 Վաղակէտ արձակման մասին.

Ի լրումն և ի փոփոխութիւն, այլ և ի գործադրութիւն Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. Արդժողկոմի 1920 Թ. նոյեմբերի 25-ի որոշման վաղակէտ արձակման մասին՝ սահմանել. —

1 Ժողովրդական դատարանի և յեղտրիբունալի որոշմամբ և համաձայն օրինական ընդդատութեան կարող են վաղակէտ արձակման ենթարկուել այն բանտարկեալները, որոնք արդէն կրել են որոշեալ պատժի կէսը.

2 Վաղակէտ արձակման համար խնդրամատոյց կարող են լինել բանտարկեալները, այլ և նրանց ազգականները, Արդժողկոմի Ուղղիչ-պատժական բաժինը, վճիռ արձակող դատարանը և յեղկոմները.

3 Վաղակէտ արձակման խնդիրը տրւում է այն դատարանին, որ վճիռ է արձակել, եթէ միայն բանտարկութեան վայրը նոյն այդ դատարանի շրջանում է գտնւում, հակառակ դէպքում այն դատարանին, որի երկրաւայրում է բանտը:

4 Ժողովրդական դատարանը կամ յեղտրիբունալը գործը քննում է հրապարակային նիստում և ոչ ուշ, քան երկու շաբաթից խնդիրը ստանալու օրւանից:

5 Նախընթաց յօդւածում յիշատակած նիստին անհրաժեշտաբար հրաւիրւում են ինչպէս բանտարկեալն ու խնդրամատոյց եղողներն, նոյնպէս բանտային դատարարական մարմնի լիազօրը, իսկ ուր վերջինս չկայ, բանտային վարչութեան ներկայացուցիչը.

6 Ժողովրդական դատարանը և յեղտրիբունալը վաղակէտ արձակման գործի քննութիւնը կատարում և վճիռը արձակում են ըստ ընդդատութեան օրինակագրով:

7 Յօդ. 5-ում յիշատակած անձանց բացակայութեան դէպքում, դատարանը գործի քննութիւնը չի առկայում:

8 Դատարանն ազատման վճիռը արձակելիս յիշատակելու է, որ վաղակէտ արձակման որոշումը կվերացւի և ազատ արձակւողը Պաշտօրը պատժին կենթարկուի, եթէ նոր յանցանք գործի:

9 Վաղակէտ արձակմամբ ազատւողի յանցագործութեան կրկնանքի դէպքում, դատարանը լիազօր է աւելացնելու նոր պատժին նաև հնի մաքորդը, եթէ կատարած ոճիւրդ հանրային վտանգ է ներկայացնում:

10 Սոյն հրամանն ունի յետագործ ոյժ և յայտարարւում է բանտային վարչութիւններին և յեղկոմներին ի գործադրութիւն. Արդժողկոմի տեղակալ՝

Գր. Զուլարեան

1921 Թ. Յուն. 18

Հր. Կոմ. 21 Թ. Յուն. 25 № 38

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

104 Վաղակէտ արձակման ժամանակաւոր դուրսեան մասին.

1. Մինչև Հայաստանում Խորհրդային Իշխանութիւն յայտարարելը կայացած դատական վճիռների վերաբերմամբ՝ վաղակէտ արձակման գործերը քննելու են միայն Ժողովրդական դատարանները՝ վեց ատենակալների մասնակցութեամբ:

2. Արդժողկոմի № 65, այլ և սոյն հրամանների գործադրու-

թեան ամբողջ պարտականութիւնը բարձրում է Արդժողկոմի կազմակերպչական-հրահանգչական բաժնի վրա:

Արդժողկոմի Տեղակալ՝ Գր. Զուրարեան

21 թ. Յունւ. 18

Հր. կոմ. 21 թ. Յունւ. 27 № 40

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

105 Վառելանիւթի մասին.

Ամեն տեսակի վառելանիւթ, ինչպէս փայտ, ածուխ և այլն, նոյնպէս և հեղուկ վառելանիւթ, որ գտնուում է քաղաքում կամ գիւղերում և երկաթուղադէպի վրա, ում էլ որ պատկանելիս լինեն՝ մասնաւոր մարդկանց, հիմնարկութիւններին թէ կազմակերպութիւններին ս. թ. հաշւի են առնուում Հայաստանի կառավարութեան կողմից, և առաջին իսկ պահանջով գործադրուում են երկաթուղիների կարիքների համար, յանձնելով վառելանիւթը Հաղորդակցութեան ժողովրդական կոմիտային:

Հաշիւ առնւած վառելանիւթը, բացի անձնական գործադրութեան նորման, պէտք է անձեռնմխելի մնա: Զանցառուները կենթարկւեն քրէական խստիւ պատասխանատւութեան:

Հաշիւ առնւած վառելանիւթի րեզիստորացիայի և վառելանիւթի ֆոնդ կազմակերպելու համար Հաղորդակցութեան ժողովրդական կոմիտայի ընկ. Ոսկանեանի անմիջական հսկողութեան ներքո հիմնուում է յանձնաժողով, որի մէջ մտնում են Պարժողկոմի և Զինժողկոմի ներկայացուցիչները, և որին պարտաւոր են բոլոր իշխանութիւնները և քաղաքացիները ցոյց տալ ամենալայն տջակցութիւն, որպէսզի հնարաւոր լինի պետութեան ամենազլխաւոր հիւզը-արանսպորտը սրաշարժ բարձրութեան վրա դնել:

Յանձնաժողովի գործունէութիւնը որ և էլ կերպ խանգարողները անմիջապէս կենթարկւեն յեղափոխական տրեքուհալի դատաւանին:

Հայկեղկոմի Նախագահ՝ Ս. Կասեան

Հաղժողկոմ Ոսկանեան

Պարժողկոմ՝ Ա. Բէկզադեան

Հր. կոմ. 21 թ. Յունւ. 22 № 37

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

106 Թատերական պիսոյֆների ցուցակագրման եւ հաւելառութեան մասին

Ժողովրդական մասաների կարիքներին ծառայող թատրոնական

գործի հերթական կարիքներին ընդառաջ գնալու նպատակով՝ առաջարկում եմ գաւյեղկոմների լուս. բաժիններին.

1. Յուցակադրել ու հաշիւ առնել Հայաստանի սահմաններում գտնուող բոլոր թատերական պիտոյքները (պարիկներ, գրիմի ներկեր, զգեստներ և այլն), ում էլ նրանք պատկանելիս լինեն:

2. Հաշիւ առած թատերական պիտոյքները կարող են բռնադրուել պետական ժողովրդական թատերա-դեղարեւոտական հիմնարկութիւնների անհրաժեշտ կարիքների համար—երևանում քացառապէս Լուսժողկոմի Արեւստի բաժնի թոյլտուութեամբ, իսկ դաւառներում յեղկոմի լուսաւորութեան բաժինների թոյլտուութեամբ:

Ծանոթութիւն — Արեւստակցական դերասանների մօտ գտնւած թատերական պիտոյքները նոյնպէս ցուցակադրուում են և հաշիւ առնուում, բայց չեն բռնադրուում:

Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովհաննիսեան

1921 թ. Յունւ. 18

Հր. կոմ. 21 թ. Յունւ. 25 № 38

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

107 Աւիաւթանի կազմակերպման եւ գլխաւոր հարստապետական բաժանմունքների փոխանցման մասին.

Սոցիալական Ապահով. կոմիտայի Եւրոպայի կազմակերպման և Գլխաւոր ճարտարապետական բաժանմունքներին իրենց շտաբով և կայքով յանձնել Հայաստանի ժողովրդական Տնտեսութեան նորհրդի Արտադրական բաժանմունքին:

Նախագայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունւ. 18

Հր. կոմ. 21 թ. Յունւ. 27 № 40

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

108 Նեցուկուրեան վերացման մասին.

Որովհետեւ ս. թ. յունւարի 4-ի դեկրետով նեցուկ կարմիր բանակայիններին ընտանիքները ապահովուում են, ուստի վերացուում է Յեղկոմի 1920 թ. դեկտեմբերի 12-ի Հրամանը

նեցուկներին ազատելու մասին: Յիշեալ զեկրեւոյ ազատաճններին անմիջապէս վերադարձնել իրենց գործասները:

Նախնայեղիմի՝ Ս. Կասեան

Ռազմժողովոմ՝ Ա լ ի Ս

1921 թ. Յունւ. 19

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 21 № 42

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

109 Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդ կազմակերպելու մասին.

1. Հայաստանի Ռազմա-յեղափոխական կոմիտէին կից հիմնուած է Հայաստանի Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդ:

2. Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդը պիտի կանոնաւորի ժողովրդի տնտեսութիւնն ու պետական ֆինանսները: Այս նպատակով ժողովրդատնտեսութեան Խորհուրդը մշակում է երկրի տնտեսութեան կարգաւորման ընդհանուր ծրագիրն ու նորմերը և համաձայնեցնում ու միացնում է կենտրոնական ու տեղական տնտեսական հիմնարկութիւններէ գործունէութիւնը:

3. Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդին իրաւունք է տրուած գործող օրէնքների սահմաններում կոնֆիսկացիա, բռնագրաւում, սեկեստր, արդիւնաբերութեան և աւետի զանազան ճիւղերի ստիպողական համաձայնեցնում և արտադրութեան, բաշխման ու պետական ֆինանսների շրջանում այլ միջոցներ գործադրել:

4. Տնտեսութիւնը կարգաւորող բոլոր գոյութիւնն ունեցող հիմնարկութիւնները ենթարկուած են Ժող. Տնտեսութեան Խորհրդին, որին իրաւունք է տրուած փոփոխութեան ենթարկել նրանց:

5. Ժող. Տնտեսութեան Խորհուրդը կազմուած նախագահից, հինգ անդամներից, որոնց նշանակուած է Հայեղիմը ու Աշխատանքի, Պարենաւորման, Ֆինանսների, Հաղորդակցութեան և Գիւղատնտեսութեան Ժողկոմների մէկական ներկայացուցիչներից:

6. Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդը ստորաբաժանուած է բաժինների, ենթաբաժինների, յանձնաժողովների, ըստ որում դրանց թիւը ու գործունէութեան շրջանը որոշուած է Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդը:

7. Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդի բաժինները աշխատում են ժողովրդական տնտեսական կեանքի առանձին ճիւղերը կանոնաւորել, նմանապէս և մշակում են զանազան միջոցներ համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատների համար:

8. Ժողովրդական տնտեսութեան կարգաւորման ամբողջութեան վերաբերող բոլոր օրինագծերն ու բոլոր ձեռնարկները ներկայացուած են Հայաստանի Ռազմայեղափոխական կոմիտէին Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհրդի միջոցով:

9. Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդը միացնում ու ուղղութիւն է տալիս ժողովրդական Տնտեսութեան տեղական խորհուրդներին, նոյնպէս և տեղական յեղկոմների Աշխատանքի, Պարենաւորման և այլ բաժինների աշխատանքներին:

10. Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդի բոլոր որոշումները պարտադիր են Ժող. Տնտեսութեան Խորհրդի բոլոր որոշումները:

Նախնայեղիմի՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունւ. 21

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 30 № 43

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

110 Յեղափոխական կարգ եւ հասարակական ապահովութիւն հաստատելու մասին

Յեղափոխական կարգ և հասարակական ապահովութիւն հաստատելու համար Հայաստանի Յեղիմը որոշում է. —

1. Ներքին գործոց ժողկոմին իրաւունք է վերապահուած Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններից հեռացնելու Յեղափոխական կարգի և հասարակական ապահովութեան վտանգ սպառնացող անձանց ու մասուղերիսներին, կողոպտիչներին, զոյգերին, կեղծողներին, գողացած իրեր գնողներին, զաղտնի որջեր պահողներին, անառականոյններ պահողներին և ուրիշներին. բ. ակնյայտի հակայեղափոխական կոմիսարիատի որոշումների:

2. Ներքին գործոց ժողովրդական կոմիտէին Հայաստանի Յեղ. ղէմ եղած զանազանները ներկայացուած են Հայաստանի Յեղ. կոմիտէ:

3. Գանգատ ներկայացնելու հանգամանքը չի խանգարում որոշման իրագործմանը:

Նախնայեղիմի՝ Ս. Կասեան

Ներքեղծժողկոմ՝ Բ. Դովլաթեան

1921 թ. Յունւ. 21

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 29 № 42

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

111 Դասերի եւ քաղաքացիական աստիճանների վերացման մասին

1. Այժմ Հայաստանում գոյութիւն ունեցող դասերը եւ քաղաքացիների դասային բաժանումները, դասային արտօնութիւնները եւ սահմանափակումները, դասային կազմակերպութիւնները եւ հիմնարկութիւնները, ինչպէս նաեւ քաղաքացիական բոլոր աստիճանները վերացւում են:

2. Ամեն տեսակի կոչումները՝ ազնւականի, վաճառականի, կալաճատիրոջ եւ այլն, բէկերի, խաների, իշխանների եւ այլոց տիտղոսները վերացւում են եւ սահմանւում է Հայաստանի ամբողջ ազգաբնակչութեան համար մի ընդհանուր կոչումն— Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացի—

3. Դասային, ցեխային, արհեստավորական եւ այլ հիմնարկութիւնների կայքը, ինչպէս նաեւ գործերը, գործավարութիւնը եւ արխիւը յանձնւում են սնյապաղ համապատասխան յեղկոմների տեսչութեան:

4. Ցայժմ գործող օրէնքների համապատասխան բոլոր յօդւածները վերացւում են:

5. Սոյն գեկրեալը մտնում է իւր ոյժի մէջ յայտարարման օրից եւ սնյապաղ ի կատար է ածւում տեղական Յեղկոմների միջոցով:

Ներքգործողիւմ՝ Ի. Դովլաթեան

1921 թ. Յունւ. 21

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 26 № 39

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

112 Օրով աշխատանքների վարձատրութեան մասին

1. Օրով աշխատանքի վարձատրութիւնը կատարւում է տարիֆայն չափը բաժանելով այն կարգի 24-ի վրա, որի համաձայն կատարւում է տւեալ ձեռնարկութեան կամ հիմնարկութեան բանւորների եւ ծառայողների ամսով վարձատրութիւնը, որոնք կատարւում են միևնույն աշխատանքը, ինչ որ օրով բանուորները:

Ծանօթութիւն.— Եթէ ձեռնարկութեան կամ հիմնարկութեան մէջ չգտնւեն այնպիսի բանւորներ, որոնք միևնույն տեսակի աշխատանք են կատարում օրով աշխատողների հետ միասին, այդ պարագայում վարձատրութեան չափը որոշւում է տեղական գնահատողական յանձնախումբը:

2. Բացի առաջին պարագրաֆում մատնանշւած վարձատրու-

թիւնից. օրավարձով աշխատողներին տրւում է 50 տոկոս յաւելումն հասանելիք աշխատանքի վաստակի հետ միասին:

Ծանօթութիւն.— Ձեռնարկութիւնների կամ հիմնարկութիւնների մէջ նորմալ տարիֆային չափեր որոշելուց յետոյ վերը յիշւած լրացուցիչ յաւելումը վերացւում է:

3. Բոլոր բանւորներին ու ծառայողներին, որոնք կատարում են օրով աշխատանք, բացի 1 եւ 2 պարագրաֆներում մատնանշւած վարձատրութիւնից, տրւում է սահմանւած օրապահիկ բերքերով՝ կենսամիջոցով, բայց բերքով օրապահիկ տալու հնարաւորութիւն չը լինելու դէպքում տրւում է խորհրդային հիմնարկութիւններում եւ ձեռնարկութիւններում եւ ձեռնարկութիւնների մէջ սահմանւած օրապահիկի արժէքը:

Ծանօթութիւն.— 1. Օրավարձով աշխատող բանւորների ընտանիքի անդամների աշխատանքի անընդունակութիւնը որոշւում է Տնային կոմիտէներից տրւած վկայականներով, իսկ սրանց չլինելու դէպքում, համապատասխան հիմնարկութիւնների կամ կազմակերպութիւնների կողմից:

Ծանօթութիւն.— 2. Տնային կոմիտէների կողմից օրավարձով աշխատող բանւորների վկայականները պիտի նորոգւեն իւրաքանչիւր 14 օրը մի անգամ:

Աշխտողիւմ՝ Կոստանեան

Արհեստ. Միւլթ. կադ. բիւրօի նախագահ՝ Հ. Ազատեան

1921 թ. Յունւ. 21

Հր. Կոմ. 21 թ. փետրւարի 6 № 49

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

113 Ձեռնարկութիւններին ու հիմնարկութիւններին օրապահիկ տալու կարգի մասին

1. Ծիշա կերպով որոշելու համար օրապահիկ տալու անձերի թիւը, բոլոր հիմնարկութիւններում, ձեռնարկութիւններում եւ նրանց ճիւղերում հիմնւում են տեղական կոմիտէներ:

2. Տեղական կոմիտէների վրա պատասխանատւութիւն է ընկնում ճշտօրէն կազմել բանւորների ու ծառայողների ցուցակները, համաձայն Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտարի 18 եւ 21-րդ պարագրաֆներում մատնանշւած որոշումների:

3. Օրապահիկ տալու պահանջաթերթի մէջ իր անունը ցուցակագրող բանւորն ու ծառայողը պարտաւոր է ներկայացնելու տեղական կոմիտէին համապատասխան տնային կոմիտէի կողմից

վկայական իր ընտանիքի կազմի մասին, մատնանշելով ընտանիքի իւրաքանչիւր անդամի աշխատունակութիւնն ու աշխատանքի ան-
ընդունակութիւնը:

ծանօթութիւն 1. Այն տեղերում, ուր չկան կազմակերպւած գեւեւ
անային կոմիտէներ, վկայական պիտի ներկայացնեն համապա-
տասխան հիմնարկութիւնների կամ կազմակերպութիւնների
կողմից:

ծանօթութիւն 2. Եթէ տեղական կոմիտէները կատարելապէս վստա-
հում են այս կամ այն բանուորի կամ ծառայողի տւած ցուց-
մունքների վրա իր ընտանիքի աշխատանքի անընդունակ ան-
դամների թւի նկատմամբ, այդ դէպքում այդպիսիներն ազատ-
ւում են վկայական ներկայացնելուց և ուղղակի նրանց անուն-
ները մոցւում են պահանջաթերթի մէջ, համապատասխան մա-
կադրութիւն անելով վրան:

ծանօթութիւն 3. Երբ ընտանիքում կան մի քանի անդամներ, որոնք
աշխատում են հիմնարկութեան կամ որեւէ ձեռնարկութեան մէջ,
այդ դէպքում մէկը նրանցից ստանում է ընտանիքի անընդու-
նակ անդամների համար օրապահիկ, իսկ միւսները ստանում են
միայն իրենց և իրենց աշխատանքի անընդունակ կնոջ և երե-
խաների համար:

ծանօթութիւն 4. Ընտանիքի աշխատանքի անընդունակ անդամներից
նրանք, որոնք չեն ապրում աշխատուորի հետ, օրապահիկ չեն
ստանում:

4. Տեղական կոմիտէները ստանալով վկայականը, իրենց պա-
տասխանատուութեամբ, կազմում են ցուցակներ և ներկայացնում
են համապատասխան արտադրական միութեան, որից հաստատուե-
լուց յետո վերադարձւում է հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան,
ապա միայն տրւում է օրապահիկը մթերքով կամ նրա արժէքը:

5. Այն անձինք, որոնք անձիշտ տեղեկութիւններ կհաղորդեն
տեղական կոմիտէներին, կենթարկւեն յեղափոխական դատարանին
և կդատուեն օրէնքի բոլոր խստութեամբ:

Աշխատողի մատնանշում

Արհեստ. միութ. կազ. բիւրօի նախագահ՝ Հ. Ազատեան

1921 թ. Յունւ. 21

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 6 № 49

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

114 Տարիժա-գնահատողական Յանձնախմբերի կազմակերպութեան
և գործառնութիւնների մասին.

1. Բանուորներին և ծառայողներին ըստ տարիժային կարգերի բա-

ժանելու նախնական աշխատանքների համար իւրաքանչիւր արտա-
դրողական արհեստակցական միութեան վարչութեան կից հիմնուում
է տարիժա-գնահատողական յանձնախումբ երեք հոգուց ոչ պակաս
անձանց կազմով:

2. Խորհրդային հիմնարկութիւններում կամ ձեռնարկութիւն-
ների մէջ, ուր կան ոչ պակաս 10 հոգուց բանուորներ ու ծառայ-
ողներ, հիմնուում է տարիժա-գնահատողական ենթայանձնախումբ,
որը գործում է համապատասխան միութեան տարիժա-գնահատո-
ղական յանձնախմբի ղեկավարութեան տակ և նրա ցուցմունքներով:

3. Ենթայանձնախմբի կազմակերպումից յետո նրա կազմի
մասին տեղեկութիւն է տրւում միութեան գնահատողական յանձ-
նախմբին, որը ինչպէս իր կազմի, նոյնպէս և ենթայանձնախմբի
կազմի մասին ուղարկում է տարիժա-գնահատողական կենտրոնա-
կան յանձնախմբին:

4. Տարբ. հոգուց ոչ պակաս բանուորներ ու ծառայողներ
ունեցող հիմնարկութիւններում կամ ձեռնարկութիւններում բան-
ուորների ու ծառայողների ըստ տարիժային կարգերի բաշխումը
կարգաւորելու պարտականութիւնն ընկնում է տեւալ միութեան
տարիժա-գնահատողական յանձնախմբի վրա:

5. Յանձնախմբի և ենթայանձնախմբի ընտրութիւններին անմի-
ջապէս հետեւում է հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան բան-
ուորների ու ծառայողների ցուցակագրութիւնը, ուր պիտի մատ-
նանշին իւրաքանչիւրի պաշտօնը, ֆունկցիաները և անցեալ ծա-
ռայութիւնը, որից յետո բաժանում են ըստ տարիժային կար-
գերի: Իւրաքանչիւր յանձնախմբի և ենթայանձնախմբի նիստի
ժամանակ կազմւում է համապատասխան արձանագրութիւն:

6. Գնահատողական յանձնախմբի և ենթայանձնախմբի ըստ
տարիժային կարգերի բանուորներին ու ծառայողներին բաշխման
ժամանակ պիտի խտօրէն ղեկավարւել Յ. Հ. Ս. Հ. Աշխատանքի
ժողովրդական կոմիտարի № 7 որոշմամբ յայտարարւած տարի-
ժային չափերով:

7. Ըստ տարիժային կարգերի բանուորներին ու ծառայողնե-
րին բաշխելուց յետո բոլոր ցուցակները իրենց տեւալներով և
արձանագրութիւններով երկուական օրինակ յանձնւում է ենթա-
յանձնախմբի կողմից յանձնախմբին, իսկ վերջինները հաստատե-
լով տալիս են տեւալ արտադրողական միութեան: Տարիժը միու-
թեան կողմից քննութեան առնւելուց և հաստատուելուց
յետո գնահատողական յանձնախմբի կողմից քննութեան է ներկա-
յացւում տարիժա-գնահատողական կենտրոնական յանձնախմբին:

8. Գնահատողական յանձնախմբում խնդիրը քննութեան առ-
նելու ժամանակ մասնակցում են վճռական ձայնի իրաւունքով
ենթայանձնախմբի քարտուղարները, իսկ միութիւնների մէջ յանձ-
նախմբի քարտուղարները:

9. Կենտրոնական տարիֆա-գնահատողական յանձնախմբի
նիստին վճռական ձայնի իրաւունքով մասնակցում են տեւալ միութեան
տարիֆների քննութեան ժամանակ միութեան կից կազմա-
կերպած գնահատողական յանձնախմբի քարտուղարները:

10. Կենտրոնական տարիֆա-գնահատողական յանձնախմբի
առաջին պահանջի դէպքում գնահատողական յանձնախմբերն և
ենթայանձնախմբերը ներկայացնում են բանւորներին ու ծառայող-
ների ըստ տարիֆային կարգերի բաշխման բոլոր աւելանքները:

11. Այն բանւորներն ու ծառայողները, որոնք փաստօրէն
կատարում են այնպիսի աշխատանք, որոնց համար պահանջւում
են որոշ կրթական ցենզ ունեցող անձինք կամ մասնագիտական
ուսմունք, վարձատրւում են համապատասխան տարիֆային չա-
փերով, իսկ այն դէպքում, երբ չունին կրթական ցենզ, դիպում կամ
մասնագիտութիւն վկայող վկայական:

12. Կանայք, որոնք կատարում են համահաւասար աշխա-
տանք տղամարդկանց հետ թէ աշխատանքի որակի, թէ քանակի
տեսակէտից, վարձատրւում են հաւասար վարձատրութեամբ:

13. Այն բանւորներն ու ծառայողներն, որոնք կատարում են
զանազան կարգերի աշխատանքներ մի հիմնարկութեան ու ձեռ-
նարկութեան և կամ զանազան հիմնարկութիւնների և ձեռնար-
կութիւնների մէջ՝ մտցւում են այդ տարիֆային ամենաբարձր
կարգերում:

14. Գնահատողական յանձնախմբի կողմից բանւորին ու ծա-
ռայողին այս ու այն տարիֆային կարգին պատկանելը որոշելիս
կանխօրէն պիտի կատարւի բանւորների ու ծառայողների վերա-
բերմամբ համապատասխան քննութիւն:

Ծանոթութիւն. — 1. Տարիֆային կարգը որոշելու և բանւորների
կարգութեան սրակումը տալու ժամանակ չափանիշ ընդունւում
է տրւած բազմազան աշխատանքի կատարման արագութեան
և ճշտութեան աստիճանը. թէ քննութեան և թէ ընթացիկ աշ-
խատանքի ժամանակ, բացի այդ, նաև ըստ պաշտօնի պահան-
ջող կանոնների և հրահանգների գիտական ու տեխնիքական ծա-
ռայութեան կամ վարչական գործունէութեան անցեալը:

Ծանոթութիւն — 2. Գնահատողական յանձնախմբի կողմից բան-
ւորներին և ծառայողներին որակելու ժամանակ, եթէ կատա-
րելապէս համոզւած են քննութեան ենթարկելիկ անձի գիտու-

թեան մէջ, կարող են ազատ համարել քննութիւնից ու փորձից
ու համաձայն պարագրաֆ 10-ի գնահատողական յանձնախմբերի
կողմից ուղղակի կարող են մտցւել այս կամ այն համապատաս-
խան տարիֆային կարգի տակ:

Ծանոթութիւն. — 3. Բոլոր բանւորներին ու ծառայողներին իրա-
ւունք է վերադասւում խնդիր յարուցել տարիֆ գնահատողա-
կան յանձնախմբի առաջ իրեն կրկնաքննութեան ենթարկելու և
տեւի բաժր աստիճանի կարգին դասաւորելու համար:

15. Միութեան գնահատողական յանձնախմբի կողմից կատար-
ւած տարիֆային ըստ կարգի ցուցակագրումը իր նշանակութիւնը
պահպանում է միևնույն տեւալ հիմնարկութեան կամ ձեռնարկու-
թեան մէջ, բայց նա կորցնում է իր ոյժը, երբ աշխատաւորը մի
հիմնարկութիւնից կամ ձեռնարկութիւնից փոխադրւում մի այլ
հիմնարկութիւն:

16. Բոլոր նոր ընդունւած աշխատաւորները բաշխւում են
ըստ այն աշխատանքի տարիֆային կարգերի, որոնց համար վարձ-
ւել են իրանք:

17. Գնահատողական յանձնախմբերի կողմից տրւած բան-
ւորների և ծառայողների ըստ տարիֆային կարգերի բաշխումը
գործադրւում է միայն այն ժամանակ՝ որն արդէն հաստատւում
է համապատասխան միութեան և տարիֆա-գնահատողական կենտ-
րոնական յանձնախմբի կողմից:

18. Սոյն հրահանգի ճշտիւ գործադրման հսկելու պարտաւա-
նութիւնն ընկնում է արտադրական միութիւնների և Աշխատանքի
Փողովրդական կոմիտարիատի ներկայացուցիչների վրա:

19. Բանւորներին ու ծառայողներին ըստ տարիֆային կար-
գերի բաշխման վերաբերող սկզբունքային բոլոր խնդիրները, որոնք
չեն նախատեսւած սոյն հրահանգում, յանձնւում են Հայաստանի
արհեստակցական միութիւնների միութեան կից կազմակերպւած
տարիֆա-գնահատողական կենտրոնական յանձնախմբի քննութեան:
2. Արհեստ. Միութիւնների Միութեան Կազմ. Բիւրօի
Նախագահ՝ Հ. Ազատեան
Աշխփողիկ՝ Կոստանեան

1921 թ. Յունւարի 4
Հր. Կոմ. 21 թ. Փետրւարի 3 № 46

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

115 Բանւորների և ծառայողների աշխատավարձի վնասման
մասին

1. Մշտական աշխատանքով զբաղւող բոլոր բանւորներին ու

ծառայողների աշխատավարձը վճարուում է ամսւա մէջ երկու նւագ. ամսի 15-ին ու իւրաքանչիւր ամսւա նախաժերջին օրը: Եթէ մասնանշւած օրերը զուգադիպուում են տօն կամ ելքի օրերին, վճարումը կատարուում է նրանց յաջորդ օրերին:

2. Ժամանակաւոր կամ պատահական աշխատանքների աշխատավարձի վճարումը, եթէ այդ աշխատանքը աւելի է երկու շաբաթից կամ պակաս, կատարուում է անմիջապէս հէնց որ աւարտւեց աշխատանքը:

3. Բանւորների ու ծառայողների բոլոր վճարումները կատարւում են բանւորական օրերին կանխիկ դրամով:

Աշխատողի մ. Կոստանեան

Հ. Արհ. Միւսկազրիւր. Նախագահ՝ Հ. Ազատեան

1921 թ. Յունւարի 21

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետրւար 1 № 44.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

116. Սրապանիկ հացի աւժէքի հատուցման մասին.

Ստացած օրապահիկի հացի արժէքը 1921 թ. յունւարի 1-ից տրւում է ինչպէս հաց չստացող բանւորներին ու ծառայողներին, նոյնպէս և նրանց ընտանիքների, աշխատանքի անընդունակ, բայց ծառայողների խնամքի տակ գտնուող, անդամներին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.— Ընտանիքի անընդունակ աշխատանքի անդամները համարւում են մինչև 12 տարեկան երեխայ ունեցող կիներ, երեխաներ մինչև 16 տարեկ., կղրայրներ ու քոյրերը մինչև 16 տարեկան, 55 տարեկանի հասած հայրը, 50 տարեկանի հասած մայրը, նաև նոյն կարգի պատկանող այլ անձինք անկախ իրանց հասակից, եթէ նրանք ճանաչւած են աշխատանքի անընդունակ ժողովրդ սոցիալական ապահովութեան և առողջապահութեան ժող. կոմիտէի ատի սահմանւած կարգով պահանջող վկայութեամբ:

Աշխատողի մ. Կոստանեան

1920 թ. Յունւարի 21

Հրատ. Կոմ. 21 թ. Փետրւար 1 № 44

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

117 Պարենաւորման գործերի միացման մասին.

Հանրապետութեան պարենաւորման բոլոր գործերը միացնելու Պարժողկոմի ձեռքում կենտրոնացնելու համար հրամայում եմ՝

ա. Գաւլեղկոմների պարենաւորման բաժանմունքներին հնարկել թէ ազմինիստբառի և թէ օպերատիւ գործողութիւնների մէջ Պարժողկոմին: Այդ բաժանմունքներն այսուհետև պիտի կուլին գաւառական պարենաւորման կոմիտէներ (գաւաղարկոմ):

բ. Գաւլեղկոմները իրաւունք ունեն միայն քաղաքական կոնտրոլի ենթարկել գաւաղարկոմը, հրաժարելով նրանց զուտ պարենաւորման գործունէութեանը ուղղակի կերպով միջամտելուց:

գ. Գաւաղարկոմները պէտք է ճշգրիտ և անպայմանօրէն կատարեն Պարենաւորման ժողկոմի բոլոր հրամանները, կարգադրութիւնները և պահանջները, գաւաղարկոմիսարներին անձնական պատասխանատուութեամբ:

դ. Սոյն հրամանի ամեն մի խախտումն կնկատւի որպէս պարենաւորման գործի կազմալուծման և ինքնազլխութեան արարք և կպատժւի յեղափոխութեան օրէնքների սմբողջ խտութեամբ:

Սոյն հրամանը գործադրել հեռազրով:

Նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան
Պարժողկոմ՝ Բէկզաղեան

1921 թ. Յունւ. 22

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 26 № 39

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

118 Վարակիչ և սուր հիւանդութիւնների յայտարարման մասին.

Այսու յայտարարւում եմ Առողջապահութեան ժողկոմի № 7 հրամանի պատճէնն ի գիտութիւն և ի գործադրութիւն՝

«Սուր ու վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ պայքարելու համար իր ժամանակին միջոցներ ձեռք առնելու և նրանց դէմ նպատակայարմար կոխ մղելու նպատակներով, առաջարկւում եմ Հայաստանի բոլոր բժիշկներին վարակիչ հիւանդութիւնների իւրաքանչիւր դէպքի մասին անյապաղ տեղեկացնեն տեղական յեղկոմների առողջապահական բաժանմունքներին՝ յիշելով հիւանդի ներքին առողջապահական բաժանմունքներին, հիւանդանալու տեղն և անունն ու ազգանունը, նրա ուր գտնուելը, հիւանդանալու տեղն և ձեռք առնւած միջոցները՝

Առողջապահութեան տեղական բաժանմունքներին յանձնարարւում է ամեն շաբաթ տեղեկագրեր ներկայացնել համաճարակային հիւանդութիւնների մասին Առողջապահութեան ժողկոմի էպիդեմիոլոգիական բաժանմունքին:

Սոյն հրամանը չկատարողները պատասխանատուութեան կեն-
թարկւեն յեղափոխական ժամանակի բոլոր խտուրթիւններով»:
Ռազմաժողովոմ՝ Ա լ ի ս

21 թ. Յունւ. 22

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 30 № 43

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

119 Գրաւար բանուորների զօրական կացութեան մէջ յայտաւա-
րելու մասին.

Ի նկատի ունենալով զրաշար բանուորների հսկայական պակասը
տպագրական գործի արտադրական աշխատանքը բարձրացնելու
նպատակով Հ. Ս. Խ. Հ. Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեքը որ-
ոշեց՝

1. Հ. Ս. Խ. Հ. տերիտորիայի վրա գտնւած բոլոր տպագրող-
ները յայտարարուած են որպէս հարւածող խմբեր և համարուած
են զօրակոչի ենթարկւած՝ որպէս զինուորական ծառայութեան մէջ
եղողներ:

2. Տպագրական գործով՝ զբաղող բոլոր բանուորները որպէս
հարւածող խմբի պատկանողներ ստանում են կարմիր բանակային
զինւորների վերաբերող օրապահիկ (պայտկ) այն չափով, ինչ չա-
փով որոշւած է Հ. Ս. Խ. Հ. սահմաններում ապրող կարմիր բա-
նակայինների նկատմամբ:

3. Տպագրողներից նրանք, որոնք կիսուսափեն սոյն հրամանը
կատարելուց, կենթարկւեն պատի:

4. Սոյն հրամանը մոռնում է կեանքի մէջ գործադրելու հա-
մար հեռազրով:

Աշխատողովոմ՝ Կոստանեան

21 թ. Յունւ. 24

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 27 № 40

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

120 Կառուցման Յանձնաժողովի փոխանցման մասին.

Վերացնել պետական հիմնարկութիւնների շէնքերը կառու-
ցող Կառուցման յանձնաժողովը և բոլոր գործերը, շտապն ու
կայքը յանձնել Հայաստանի ժողովրդական Տնտեսութեան Արտա-
դրական բաժանմունքին:

Նախհայեղովոմի՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունւ. 24

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 28 № 41

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

121 Բժաւոր սիմփի սարածման դէմ կուելու միջոցների մասին

Ի նկատի ունենալով որ բժաւոր տիֆը սպառնում է զար-
գանալ Հանրապետութեան մի քանի վայրերում, Հայեղովոմն որո-
շեց՝

1. Բոլոր տեղական յեղկոմները կամ նրանց բժշկա-սանիտա-
րական բաժինները պէտք է անյապաղ պարտադիր աշխատանքի
կոչեն ամբողջ բժշկական կազմն ըստ մասնագիտութեան:

2. Տեղական բոլոր յեղկոմները պարտաւոր են անյապաղ
տրամադրել բժշկա-սանիտարական բաժիններին փոխադրական
անհրաժեշտ միջոցներ (սանիտարական ինքնաշարժեր և սայլեր)
փոխադրելու հիւանդներին բուժիչ հիմնարկութիւններ, ինչպէս և
տպահովելու սանիտարական-տեխնիկական պիտոյքների և ախտա-
հանիչ միջոցների տեղափոխութեան գործը, օգտւելով միաժա-
մանակ այդ նպատակով տեղական յեղկոմների տրամադրութեան
ներքոյ գտնւող այլ փոխադրական միջոցներից:

3. Տեղական պարենաւորման մարմինները պարտաւոր են
պարենային մթերքներով բաւարարել առաջին հերթին հիւան-
դանոցներն և սանիտարական հիմնարկութիւնները (հիւանդանոցներ,
վարակիչ բարակներ, բժշկա-սանիտարական բաժինները պէտք է
4. Տեղական յեղկոմների բնակարանային բաժինները պէտք է
անյապաղ կացարաններ յատկացնեն բարակների և հիւանդանոց-
ների համար և յետագայում էլ առաջին հերթին բաւարարութիւն
տան համապատասխան զիմուքներին:

5. Տեղական յեղկոմների բոլոր բժշկա-սանիտարական բաժին-
ները պարտաւոր են հաշւի առնել համաճարակների դէմ կուելու
բոլոր անհրաժեշտ սանիտարական տեխնիկական պիտոյքները, ուր
և ում մօտ գտնւելիս լինեն, բացառութեամբ կարմիր բանակինը,
ըստ որում այդ պիտոյքների օգտագործումը և արտահանումը
պէտք է տեղի ունենայ բացառապէս տեղական բժշկա-սանիտա-
րական բաժինների թոյլտուութեամբ:

6. Խիստ անհրաժեշտ համարելով Երևանում և այլ քաղաքնե-
րում կուտակւած գաղթականութեան տեղաւորումը սակաւ բնակ-
չութիւն ունեցող շրջաններում, Առժողովոմը պարտաւոր է շտապ
կերպով մշակել տեղահանութեան ծրագիրն ու եղանակը ներքոգործ-
ժողովոմի և Սոցապժողովոմի ներկայացուցիչների մասնակցու-
թեամբ:

7. Շտապ միջոցներ ձեռք առնել առողջապահական գիտելիք-

ներ տարածելու ազգաբնակչության մէջ և կարմիր զօրամասերում, կազմակերպելով այդ նպատակի համար դասախօսութիւններ, դպրոցներ և այլն:

8. Ժողովրդական Առողջապահութեան Կոմիտարիատին իրաւունք վերապահել համաճարակը տարածելու տեսակէտից վտանգաւոր վայրերում կազմակերպել գանազան վարչութիւններից բժաւոր տիֆի դէմ մաքաւող յատուկ յանձնախմբեր, օժտւած արտակարգ լիազօրութիւններով:

9. Սոյն ղեկընտում յիշատակւած միջոցների զործադրման անմիջական պատասխանատուութիւնը թողնել համապատասխան հիմնարկութիւններին:

10. Խորհրդային քաղաքացիական և զինւորական մարմինները, թէ կենտրոնում և թէ տեղերում, պարտաւոր են լիակատար աջակցութիւն ցոյց տալ բժշկա-սանիտարական կազմակերպութիւններին բժաւոր տիֆի դէմ կռուելու համար, բաւարարելով նրանց բոլոր պահանջներն ու հարցումները և վերացնելով այն բոլոր խոչնդոտները, որ կարող են առաջ գալ վերոյիշեալ միջոցների կիրառման դէպքում:

11. Սոյն ղեկընտը չկատարող բոլոր յանցաւորներին պատասխանատուութեան կանչել համաձայն յեղափոխական ժամանակի ամենախիստ օրէնքների:

Նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

Առժողովոմի Տեղակալ՝ բժ. Դ. Բ. Բ.

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 25 № 38

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

122 Ժողովրդական կոմիտեների խորհրդի զբաղմունքների կարգի մասին

1. Ժողովրդական կոմիտեներին (կամ տեղակալներին) խորհրդի նիստերը տեղի են ունենում ամեն օր ցերեկւա ժամը 2-ից:

2. Կոմիտեների (կամ նրանց տեղակալների) ընդունելութիւնը կոմիտարիատի գործերի վերաբերմամբ տեղի է ունենում շաբաթական երեք անգամ ցերեկւա ժամի 12-ից մինչև 2ը, երեքշաբթի, հինգշաբթի և ուրբաթ օրերին, իսկ շաապ գործերի համար՝ ամեն օր:

3. Ժողովրդական կոմիտեները (կամ նրանց տեղակալները) քննութեան ենթակայ բոլոր ղեկուցումները ներկայացնում են

վաղօրօք, որպէսզի Խորհրդի բոլոր անդամներին նիստը, օրւան օրակարգը հնարաւոր լինի յայանել: Խորհրդի նախագահութիւնը որոշում է, թէ արդեօք խնդիրը պիտի ենթարկւի քննութեան, խորհրդի մէջ թէ նախագահութեան միջոցով: Այն հարցերը, որոնք չեն տրւած վաղօրօք նախագահութեան, չեն կարող քննւել Խորհրդի նիստում:

4. Շտապ հարցերը տրւում են Խորհրդի նախագահութեան անյապաղ վճիռ ստանալու համար:

5. Ժողովրդական կոմիտեներն ու նրանց տեղակալները երկու շաբաթ մի անգամ Խորհրդի նախագահութեանը համառօտ դրաւոր ցեկուցում պիտի տան կոմիտարիատի գործունէութեան մասին:

Մանթովիթիւն. — Գործունէութեան մասին տողին ղեկուցումը պիտի ներկայացւի 1921 թ. փետրւարի 1-ին:

6. Կոմիտարիատների բոլոր հրամանների ու որոշումների մասին պատճէները յայտնւում է Խորհրդի նախագահութեան և բանւորա-զիւղացիական ինսպեկցիային:

Նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

1921 թ. Յունւ. 25

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 29 № 42

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

123 Մասնաւոր անձանց մօտ գտնուող գրադարանների ցուցակագրման, հաւաքուման և բանագրուման մասին.

1. Հայաստանում գտնուող բոլոր գրադարանները առանց բացառութեան պէտք է ցուցակագրւեն տեղական յեղկոմիների լուսաւորութեան բաժանմունքների կողմից:

2. Բոլոր ցուցակագրւած գրադարանները Գաւառական Յեղկոմիների կրթական բաժանմունքների կողմից հաշւի են առնւում: Այդ նպատակով գրադարանների տէրերին տրւում են յատուկ վկայագրեր, որոնք պէտք է վեց ամիսը մէկ անգամ նորոգման ենթարկւեն:

3. Հաշւի առած գրադարանները կարիք եղած դէպքում կաբող են բռնագրաււել տեղական Յեղկոմիների Լուսաւորութեան բաժանմունքների յատուկ թոյլտուութեամբ:

4. Գրադարանները բռնագրաււում են բացառապէս տեղական

կրթական հիմնարկութիւններէ և միութիւններէ համար:
Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովհաննիսեան

1921 թ. Յունւ. 26

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 30 № 43

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

124 Լեռնային բաժանմունքի փոխանցման մասին

Գիւղատնտեսութեան Ժողկոմի Լեռնային բաժանմունքը ամբողջ շտատով և կայքով յանձնել Հայաստանի Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհրդի Արտադրական բաժանմունքին:

Նախհայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Յունւ. 28 № 41

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

125 Պատգոնների միացման կարգի մասին

Պաշտօնների միացման գործը խստորէն սահմանափակելու նպատակով Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի ատր օրոշեց.

1. Պաշտօնէութեան միացումը թոյլատրելի է միայն հետևեալ դէպքերում. -

ա. երբ որեւէ աշխատանք կամ պատէր կատարելու համար պահանջւում են միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան այնպիսի անձինք, որոնք արդէն պաշտօնի են այլ ձեռնարկութեան կամ հիմնարկութեան մէջ:

բ. երբ համապատասխան աշխատանքի համար պահանջւող որակեալ աշխատաւորներ պակասում են բանւորական ուժերի Հաշւառութեան և Բաշխման ենթաբաժնի ցուցակներում:

2. Առաջին յօդաժողով մասնանշած կարգով պաշտօնների միասին կատարումը թոյլատրւում է միւսին հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան և կամ տարբեր, բայց երկու հիմնարկութիւնից ոչ աւելի—նոյն թւում հաշւելով նաև այն հիմնարկութիւնը կամ ձեռնարկութիւնը, ուր տւեալ անձը ստանում է իր հիմնական ուժիկը:

3. Երկու պաշտօնների միացնող ծառայութեան աշխատաւորի հրաւիրումը պիտի կատարւի տւեալ հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան ղեկավարող կենտրոնական կոլեգիայի թոյլտուեամբ:

4. Այն անձինք, որոնք կատարում են միացած պաշտօններ, վարձատրւում են ամսով կամ օրավարձով հիմնական ուժիկից ոչ աւել քան 50 տոկոսային յաւելումով:

5. Եթէ հիմնական ուժիկը և ըստ պաշտօնէութեան միացման ստանալիք վարձատրութեան գումարը բարձր է խորհրդային դրամներով 14,400 ըուբլուց—այդ դէպքում լրացուցիչ վարձատրութեան վճարումն ենթակա է Աշխատանքի Ժողկոմի հաստատման, այդ մասին հաղորդելով Հայաստանի Յեղկոմին:

6. Այն հիմնարկութիւններն ու ձեռնարկութիւնները, որոնք հրաւիրում են միացնող պաշտօնէութիւնների համար աշխատաւորներ, պարտաւոր են երեք օրւա ընթացքում ճշտօրէն մատնանշել Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի ատր աշխատանքի բաժանմունքներին:

ա) Աշխատանքի բնոյթը, որ տրւում է տւեալ անձին:

բ) Որ այսինչ աշխատանքը կատարելու համար նրանք չեն կարողացել բանւորական ուժերի Հաշւառութեան և Բաշխման ենթաբաժնից ստանալ համապատասխան աշխատաւորներ:

գ) Որ պաշտօնեայի հրաւերը կատարելու է հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան ղեկավարող կենտրոնական կոլեգիայի համաձայնութեամբ:

դ) Տւեալ անձնաւորութեան վարձատրութեան չափը—հիմնական և լրացուցիչ:

ե) Որ հիմնարկութիւնից կամ ձեռնարկութիւնից է հրաւիրւում տւեալ անձը:

զ) Արդեօք ստացւած է պաշտօնէութեան միացման համար հրաւիրող անձի մասին համաձայնութիւն այն հիմնարկութիւնից կամ ձեռնարկութիւնից, ուր նա ստանում է իւր հիմնական ուժիկը:

7) Նոյնպիսի տեղեկութիւններ պիտի ներկայացւեն այն անձանց մասին 3 օրւա ընթացքում, որոնք նախ քան այս որոշման հրատարակութիւնը կատարւում են միացած աշխատանք:

8. Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի ատր ընդհանուր բաժնի պարտականութիւնների մէջ է մտնում առանց բացառութեան՝ ցուցակագրել բոլոր միացնող աշխատանքները. ինչպէս նրա, նոյնպէս ուրիշ համապատասխան հիմնարկութիւնների վրա հաւասարաչափ պարտականութիւն է ընկնում պատասխանատուութեան կանչելու այն անձանց, որոնք զանցառու կգտնեն սոյն որոշման կատարման վերաբերմամբ, որպէս ծանր յանցապարտ պաշտօնեաներ:

9. Միացած աշխատանք չեն հաշւում հետևեալ աշխատանքներ:

ըր, եթէ նրանք կատարուում են պարտաւորական գրադմունքներից ազատ ժամանակամիջոցում:

ա) Դասախօսութիւնների ընթերցումը և գիտական տեխնիքական նպատակներով կատարւած դասաւանդումը.

բ) Յատուկ յանձնախմբերի նիստերի մասնակցելը.

գ) Գրական աշխատանքները.

Նման աշխատանքների վարձատրութեան չափ ու ձևը որոշւում են ընդհանուր կարգով Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտեի ատի կողմից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.— Ներկա կանոնները չեն տարածւում ժողկոմի Բանուրա-Գիւղացիական Ինսպեկցիայի, որպէս վերահսկիչ մարմնի, անդամների վրա:

Աշխատողի մասին Կոմիտեի մասին

1921 թ. Յունւարի 27

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 2 № 45

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

126 Դեղատոմարի պետականացման մասին

1. Հ. Ս. Խ. Հ. տերիտորիայում գտնւող բոլոր մասնաւոր դեղատոմարները յայտարարւում են պետական սեփականութիւն և յանձնւում են Առողջապահութեան ժողովրդական Կոմիտեի ատի իրաւասութեան:

2. Հ. Ս. Խ. Հ. տերիտորիայում գտնւող բոլոր մասնաւոր դեղատոմարները և դեղափաճառները, (аптек. мар). փակւում են և վերջիններում եղած ամբողջ դեղորայքը, վերակապային նիւթերը, բժշկական գործիքները և բոլոր այլ բժշկատնիտարական պիտոյքները յայտարարւում են պետական սեփականութիւն:

3. Սոյն հրամանի իրագործումը վերապահել Առողջապահութեան ժողովրդական Կոմիտեի ատին:

4. Սոյն հրամանը գործադրել հեռադրով № 678

Նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

Առժողկոմ Բժ. Գրո

1921 թ. Յունւ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 2 № 45

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

127 Հայաստանի սահմաններում գտնւող ջրերի պետականացման մասին

1. Հայաստանի Խորհրդային Հանրապետութեան սահմաններում գտնւող բոլոր ջրերը, այսինքն գետերը, լճերը, լճակները, ճահիճները, աղբիւրները, քեանքիքները և ջրանցքները, նոյնպէս և առողջման ամբողջ սխառումը և ջրաղացների առուներն ու այլ նմանօրինակ կառուցւածքներն իրենց բոլոր արեւստական սարքով դառնում են պետական սեփականութիւն առանց որեւէ հատուցման:

2. Սոյն դեկրետի 1-ին յօդւածում յիշւած ջրերը յանձնւում են Գիւղատնտեսութեան Կոմիտեի ատի տնօրէնութեան ըստ ջրբաշխական բաժանմունքի:

3. Գիւղատնտեսութեան Կոմիտեի ատի վրա է դրւում նոր կանոնների մշակումը թէ ոռոգման, ջրաբաշխման և այլ նպատակների համար և թէ ջրային ուժերի օգտագործման վերաբերմամբ նախնայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

Գիւղատնտեսութեան Կոմիտեի
Փոխանորդ՝ Ստ. Կամարական

1921 թ. Յունւ. 31

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 3, № 46

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

128 Բանուրա-Գիւղացիական Տեսչութեան կից բողոքների ընդունելութեան բիւրոի մասին

Ի կատարումն Հայկեղկոմի ս. Թ. յունւարի 4-ի դեկրետի յօդ. 4-ի, Բանուրա-Գիւղացիական Տեսչութեան կից կազմակերպւած է յատուկ բիւրո, որտեղ ընդունւում են յայտարարութիւններ և բողոքներ պաշտօնական անձանց կողմից կատարւած ապօրինի գործողութիւնների, իրաւազանցութիւնների և դեղձարարութիւնների մասին:

1. Բիւրոն բաց է բողոքներ և յայտարարութիւններ ընդունելու նպատակով հանրապետութեան անխտիր բոլոր քաղաքացիների համար, ամեն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 8-ը:

2. Բիւրոի յաճախորդներից ցուցմունքների և տեղեկութիւնների համար ոչ մի վարձատրութիւն չի վերցւում:

3. Բողոքները և յայտարարութիւնները ներկայացուած են անձամբ կամ փոստով, բերանացի կամ գրաւոր:

4. Բողոքներն և յայտարարութիւնները, եթէ անանուան չեն, պէտք է պարունակեն՝ բողոքողի անունը, հասցէն, այն հիմնարկութիւնների և անձանց անունը, որոնց գործունէութեան դէմ բողոք է յարուցուած, հանգամանքների յիշատակումը, որոնք բողոքների հիմք են ծառայում, ապացոյցների և վկաների թւումը, որոնք հաստատում են բողոքը: Բողոքագրին կարելի է կցել բոլոր պատշաճ փաստաթղթերը, կամ իսկականները կամ նրանց հաստատուած պատճէները: Գործի վախճանից յետո փաստաթղթերը վերադարձուած են ներկայացնողին:

5. Վերաքննութեան ենթակա են այն բոլոր բողոքներն և հաղորդագրութիւնները, որոնք պարունակում են կենտրոնական իշխանութեան քաղաքականութեան, նրա հակասող և ապօրինի գործողութիւնների, ինչպէս նաև ղեկավարութիւնների, գրասենեակային ձևականութիւնների, կոպիտ վերաբերմունքի մասին ցուցմունքներ: Բողոքները կարող են յարուցել ոչ միայն տուժողները, այլ նաև այն բոլոր հիմնարկութիւններն և անձինք, որոնք ոչ մի փաստ չեն կրել բողոքի առարկա գործողութիւնից:

6. Բիւրօյի քննութեան ենթակա չեն.

ա) Դատական հիմնարկութիւնների սխալ որոշումների, դադարաւթիւնների և եղբակացութիւնների դէմ բողոքները:

բ) Հայեցակումի որոշումները:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ— Ինչ վերաբերում է առանձին ժողովրդական կոմիտեաների դէմ բողոքին կամ ժողովրդական կոմիտեայինների կողմից թոյլ տւած անկանոն, անսպասարկաբար և ապօրինի գործողութիւններին և կարգադրութիւններին, վերջինս ենթակա են քննութեան ընդհանուր հիմունքներով:

գ) Քաղաքացիներին պաշտօնական անձանց ապօրինի գործողութիւններից հասած վնասի փոխարէն վարձատրութեան հայցերը ենթակա են դատական հիմնարկութիւնների քննութեան:

Բ.—Գ. Տ. Ժողկոմի փոխանորդ՝ Ա. Սահակեան

Հր. կոմ. 21 թ. Փետրուար. 2 № 45

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

129 Խորհրդային եւ առեւտրա-արդիւնաբերական հիմնարկութիւնների առակներ—բանաւորների ծախմի մասին.

1. Սոյն տարիքը տարածուած է առանց բացառութեան բոլոր աշակերտների վրա:

1. Սոյն տարիքը տարածուած է առանց բացառութեան բոլոր քաղաքների կենտրոնական մարմինները:

բ. Երկրորդ խմբին պատկանում են Դիլիջան, Ղարաբիլիսա, Ղամաղուլ, Նոր-Բայազետ և Վաղարշապատ քաղաքները:

գ. Երրորդ խմբին պատկանում են Հայաստանի մնացեալ բոլոր վայրերը, որոնք չեն մտնում առաջին և երկրորդ խմբերում:

Աշակերտների ըստ կարգի բաշխումը:

Մինչև 6 ամիս աշխատողները համարւում են 1-ին կարգի:

Մի տարի աշխատողները համարւում են 2-րդ կարգի:

Տարի ու կէս աշխատողները համարւում են 3-րդ կարգի:

Երկու տարի աշխատողները համարւում են 4-րդ կարգի:

Աշխատանքի վարձատրութիւնը հետեւեալն է.

1-ին և 2-րդ կարգի

1-ին կարգ	— —	1500	րուբլի
2 »	» — —	1900	»
3 »	» — —	2400	»
4 »	» — —	2600	»

2-րդ և 3-րդ կարգի

1-ին կարգ	— —	1300	րուբլի
2 »	» — —	1700	»
3 »	» — —	2100	»
4 »	» — —	2300	»

3-րդ և 4-րդ կարգի

1-ին կարգ	— —	1100	րուբլի
2 »	» — —	1450	»
3 »	» — —	1800	»
4 »	» — —	1950	»

2. Տեղական կեանքի պայմաններին ի նկատի ունենալով, յօդւած 1-ով սահմանուած ուժերի քանակից բացի՝ ժամանակաւորապէս տրւում է հիմնական ուժերի 50 տոկոս յաւելում:

3. Սոյն ուժերները կեանքի մէջ են մտնում սոյն թւի յունւարի 1-ից:

4. Յունւարի 1-ից ուժերների հաշւին եղած բոլոր վճարումներն անպայման յետ են գտնւում:

5. 1920 թւի գեկտեմբեր ամսում ուժերների հաշւին տրւած առաջին և երկրորդ տւանները 25000—տկան րուբլին համարւում են անվերադարձ և հաշւում են իբրեւ նպաստ:

6. Սոյն տարիքի գործադրման շուրջը ծագող բոլոր թիւերի

ճացութիւնների և տարածայնութիւնների որոշումը յանձնւում է Տարիֆա-գնահատողական կենտրոնական յանձնախմբերին:

Արհ. Միութ. կազմ. բիւրօի նախագահ՝ Ազատեան
Աշխատակամ՝ Կոստանեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 3 № 46

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

130 Փոքրահասակների աշխատանքի կիւտուման մասին

Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեի անդամների կողմից փոքրահասակ աշխատողների համար սահմանւում են հետևեալ կանոնները:

1. Հնդուներութիւնը աշխատանքի, նաև մինչև 16 տարեկան հասակ ունեցողների ցուցակագրումը բանւորական ուժերի բաշխման բաժանմունքներում չի թույլտրւում:

2. Մինչև 14 տարեկան հասակ ունեցող փոքրահասակները, անմիջապէս պիտի աշխատանքից դուրս դրւեն և միևնույն ժամանակ տեղաւորւեն դպրոցներում, համապատասխան ապահովութիւն ապով նրանց:

3. Փոքրահասակների աշխատանքից հեռացումը կատարւում է համաշափ կերպով աշխատանքի տեսչի հսկողութեամբ, համապատասխան արհեստակցական միութեան հետ միասին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Բացառիկ դէպքերում, երբ փոքրահասակ աշխատողը տնտեսական ծայրատիճան կարիքի մէջ է և անհնար է նրա ապահովութիւնը սոցիալական ապահովութեան մարմինների կողմից, 14—16 տարեք ունեցող փոքրահասակներին կարելի է աշխատանքի մէջ թողնել միմիայն աշխատանքի պաշտպանութեան քաժնի թոյլտրւումը:

4. Աշխատանքի պաշտպանութեան բաժնի կողմից թոյլտրւած 14—16 տարեք ունեցող աշխատողներին դործի մէջ թողնելու դէպքում, նրանց աշխատանքի տեղաւորութեան ժամերի թիւը չպիտի անցնի օրական չորս ժամից:

5. Փոքրահասակների 4 ժամեա բանւորական օրւա աշխատանքը վարձատրւում է օրպէս լրիւ բանւորական օր:

Աշխատակամ՝ Կոստանեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 4 № 47

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

131 Շրջագայութիւնների, պատշոնական Կոմիտէի առաջնութեան վարձատրութեան մասին

1. Այն բանւորներն ու ծառայողները, որոնք պաշտօնական գործով ուղարկւած են այնպիսի տեղեր աշխատանք կատարելու համար, որոնք դուրս են աշխատողների սովորական աշխատավայրից, բայց գտնւում են նոյն քաղաքի սահմաններում, վճարւում է միայն շրջագայութեան ճամբորդութեան վրա եղած ծախսը, եթէ այդ շրջագայութեան թոյլտրութիւնն եղել է հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան ղեկավարների կողմից, և որեւէ այլ տեսակի վճար չի գործադրւում:

2. Բանւորներին և ծառայողներին քաղաքի սահմանակից շրջանը պաշտօնական գործով աշխատանքների ուղարկելու ժամանակ վճարւում են ճամբորդութեան վրա ծախսածները քաղաքի սահմանակից վայրի հաղորդակցութեան վճարումների արժէքով, նաև 24 ժամեա — օր ու գիշերւա վճարը նրան հասանելիք տարիֆային օրավարձի գնով:

Ծանօթութիւն. 1— Քաղաքի սահմանակից վայր համարւում է այն շրջանը, որ գտնւում է քաղաքի շրջակայքում քաղաքից 5 վերստ հեռու տարածութեան շրջանում:

Ծանօթութիւն. 2— Մօտիկ վայրեր և կարճ ժամանակով աշխատողներն ուղարկելու ժամանակ 24 ժամեա վարձատրութիւնը չի տրւում:

Ծանօթութիւն. 3— Կարճատե ժամանակամիջոց համարւում է, եթէ աշխատողի շրջագայութեան ժամանակամիջոցի տեղաւորութիւնը 24 ժամից պակաս է, իսկ մօտիկ տարածութիւն համարւում է այն տարածութիւնը, որը չի գերազանցում քաղաքի սահմաններից:

3. Ձեռնարկութեան, հիմնարկութեան, տնտեսութիւնների քոյոր բանւորներն ու ծառայողները, եթէ պաշտօնական գործով առաքւում են այնպիսի վայրեր, որոնք դուրս են քաղաքի սահմանակից վայրերից, ստանում են ճամբորդական ծախսերն իրական արժէքով:

4. Անկախ ճամբորդական ծախսից՝ բանւորներին ու ծառայողներին, որոնց ուղարկւում են քաղաքի սահմանակից վայրերից դուրս, վճարւում են նաև հետեւեալ ծախսերը:

ա) Ուղարկւած պաշտօնավայրում, տեղում կատարած ծախսերի համար՝ (կառապաններին կայարանից դէպի քաղաք և քաղաքից կայարան) իրական արժէքով և

բ) Աշխատավայրում գտնուած վարձու բնակարանի ծախսը (վառելիքի, լուսավորութեան և դոկումենտներն ներկայացնելու վրա եղած ծախսերի համար)։ Այդ բոլոր ծախսերը սակայն պիտի ունենան իրենց հաստատող ստացական-վրաստիճիկները, որոնք ստորագրուած պիտի լինեն զրա ստացողներին կողմից։

5. Ներկա կանոնադրական հիմունքներին 1—4 պարագրաֆներում մատնանշուած ճամբորդական վճարումները չեն տրուած այն դէպքերում, երբ բանուորն ու ծառայողներն օգտուած են ձրի առմաներով։

6. Բացի յօդ. 4-ում ցոյց տուած ծախսերի լրացումից, բանուորներն ու ծառայողները, որոնք ուղարկուած են այնպիսի վայրեր, որոնք գտնուում են քաղաքի սահմանակից վայրերից դուրս շրջանում, երեք ամսից պակաս ժամանակամիջոցում, ստանում են 24 ժամեա—օր ու գիշերուա վարձ ամսական տարեֆային գներով եղած գումարը բաժանուած 30-ի վրա։

7. 24 ժամեա վճարի դրամները, որոնք յիշատակուած են նախընթաց պարագրաֆում, պաշտօնական գործով ուղարկուած պաշտօնավայրում բանուորի և ծառայողի գործ դրած ժամանակամիջոցի, նաև մինչև յիշեալ վայրը հասնելու ժամանակի յետ գալու ժամանակամիջոցը հաշուած են այն տարեֆային գների ամենաբարձր չափով, որին պատկանում են մշտական աշխատավայրերը կամ այն վայրերը, ուր ուղարկուած են պաշտօնական գործով։

8. Պաշտօնական գործով չի կարելի ուղարկել երկու ամսեա տեղութիւնից աւելի, որի ընթացքում դէպի յիշեալ վայրը գնալու ու յետ գալու ճամբորդութեան ժամանակամիջոցը հաշի չի առնուում։ Համապատասխան արգիւնարեքական միութեանն իրաւունք է վերապահուում մշակել կոմանդիրովկան փոխարինելու կարգի մասին կանոնադրական հիմունքներ, վերը մատնանշուած երկամսեա ժամանակամիջոցից յետո, որն իր ուժի մէջն է մտնում կենտրոնական Տարեֆա-գնահատողական յանձնարարի հաստատումից յետո։

9. Արտասահմանեան ճամբորդութիւնների համար 24 ժամեա վարձ սահմանուում է ամեն անգամ ուղարկուող աշխատաւորի կամ ծառայողի և ձեռնարկութեան կամ հիմնարկութեան կառավարչի փոխադարձ համաձայնութեամբ։

Ճանօթութիւն.— Խորհրդային երկրները չեն համարուում արտասահման։

10. Դէպի ճամբորդութեան վայրը մէկնելու օրը և ճամբորդութիւնից վերադարձի օրը հաշուում է ամբողջ օր։

11. Իւրաքանչիւր պաշտօնական գործով առաքւող մէկը,

բացի համաձայն № 7-ում մատնանշուած 24 ժամեա վճարից, նոր վայրում օգտուում է տեղում ռոճկով կամ ժամավարձով, համաձայն իր սովորական աշխատանքի տարեֆային չափ։

12. Պաշտօնական գործով բացակայութեան մէջ գտնուող բանուորների ու ծառայողների արտաժամեա աշխատանքը վարձատրուում է միայն այն դէպքում, երբ նրանք վկայուած են աշխատանքի տիրոջ կողմից, համապատասխան արտադրողական միութեան կամ հիմնարկութեան կողմից։

13. Եթէ պաշտօնական գործով գնացող բանուորը կամ ծառայողը իր նոր վայրում արձակուրդ է վերցնում, այդ արձակուրդի օրերին 24 ժամեա վարձը կրճատուում է։

Սոյն կանոնադրական հիմունքները գործադրութեան մէջ են մտնում 1921 թւի փետրւարի 1-ից։

Աշխտգկոմ Կոստանեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 4 № 47

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

132 Լրացումն օրացույցի 66երի, պատճենական գործով առաւում-ների վարձատրութեան մասին

Ամեն տեսակի պաշտօնական ճամբորդութիւններ՝ լինի դա պաշտօնավայրի նշանակումից, տեղափոխութիւն, պարպումից տեղի դատարկման հետեանքով և այլն, Խորհրդային հիմնարկութեան աշխատողները միանուադ ստանում են առաջին՝ կիսամսեա ռոճկի չափով նպաստ, երկրորդ՝ ճանապարհածախս երկաթուղով, երկրորդ կարգի տոմսակի արժողութեան չափով, իրերի փոխադրութեան վճար մի հոգուն ոչ աւելի 5 փթից, իսկ բնաւնիքաւորին 10 փթից, իսկ ոչ երկաթուղային ճանապարհների համար միջին չափով արեալ վայրում օրէնքով հաստատուած ճանապարհածախսի և փոխադրութեան վճարը՝ վերոյիշեալ չափով։

Աշխտգկոմ Կոստանեան
Արհ. միութ. կազմ. բիւրօի նախ՝ Հ. Ազատեան

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 4 № 47

Դ Ե Վ Ր Ե Տ

133 Էջմիածնի գոյեի մի մասը Լուստոյկոմի յանձնելու մասին

1. Պետականացուում են և Լուստաւորութեան ժողովրդակա,

Յոմիսարիատի անմիջական իրաւասութեան տակ դրոււմ Հոփ-
սիմէի վանքը, Զւարթնոց եկեղեցու աւերակները յարակից շինու-
թիւններով և գոյքերով, էջմիածնի նոր Վեհարան կոչւած շինու-
թիւնը, վանական հիւրանոցը և վանական նոր հանրակացարանը իր
կահաւորութեամբ:

2. Յանձնարարուում է Սոցիալական Ապահովութեան Ժողո-
վրդական կոմիտէի Կոմիտէի Կոմիտէի Կոմիտէի Կոմիտէի Կոմիտէի
համաձայնութեամբ էջմիածնում կենտրոնացնել հանրա-
պետութեան որբանոցների մի մասը, յարմարեցնելով և օգտա-
գործելով նրանց կրթական դաստիարակչական նպատակների համար
պետականացրած զանազան հաստատութիւնների, շինութիւնների և
գոյքերի մի մասը:

3 Յանձնարարուում է Լուս. Ժող. կոմիտէի Կոմիտէի վերակազմել
էջմիածնի կուլտուր-կրթական հաստատութիւնների պետականա-
ցրած ցանցը (մատենադարան, թանգարան, տպարան և այլն)
և հիմնել էջմիածնում կուլտուր-Պատմական Ինստիտուտ, որ
նպատակ պիտի ունենա գիտական հիմքերի վրա դնել Հայաստանի
Ժողովրդական կուլտուրաների ուսումնասիրութեան գործը և
միաժամանակ մասաների սեփականութիւն զարմնել հնութեանց
այն բոլոր յիշատակարանները, որոնք գիտական ու գեղարվեստական
նշանակութիւն ունեն և կարող են աղբիւր դառնալ կուլտուրական
նոր արժէքների ստեղծագործութեան:

Նախագլխակցումի՝ Ս. Կասեան
Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովհաննիսեան

1921 թ. Փետր. 5.

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 8, № 50.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

134 Խաւարած կաթի, կաթի եւ սպիտակ ալիւրի պաւարը հիւանդ-
ների և յասկացնելու մասին

Պարժողկոմի պահեստներում և այլ կոմիտէի տնային տնային
գրութեան տակ գտնուած խտացրած և հասարակ կաթը, կաթաօի,
սպիտակ ալիւրի և շաքարաւազի ամբողջ պաշարը յատկացուում է
հիւանդների, երեխաների և որբերի ֆօնդին և բաց է թողնուում
միմիայն համապատասխան ժողկոմների պահանջմամբ:

Նախագլխակցումի՝ Կասեան

Պարժողկոմ՝ Ա. Բէկզաւեան

Սոցապժողկոմ՝ Տեր-Սիմէօնեան

Լուսժողկոմ՝ Ա. Յովհաննիսեան

1921 թ. Փետր. 7

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 8, № 50.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

135 Բռնագրաւած իրերը Սոցապժողկոմին յանձնելու մասին

Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան
սահմաններում չարաշահներից, հակա-յեղափոխականներից, բուր-
ժուազիայից, և դատաւիշներից բոլոր բռնագրաւող և դատաւրո-
թեան դէմ կուղ օրգանների միջոցով օրինական հիմունքներով
բռնագրաւուած իրերից՝ կոշիկէնը, մանուֆակտուրան, սպիտա-
կեղէնը և առնարակ ամեն տեսակի շորեղէնները, ոչ ուշ քան
բռնագրաւման երրորդ օրը յիշեալ օրգանները պէտք է յանձնեն
Սոցիալական Ապահովութեան Ժողովրդական կոմիտէի տեղա-
կան (գաւառային և գաւառամասային) բաժանմունքներին:

Նախագլխակցումի՝ Ս. Կասեան
Սոցապժողկոմ՝ Գ. Տեր-Սիմէօնեան

1921 թ. Փետր. 7

Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 8, № 50.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

136 Իրաւաբանների գրանցման մասին

1. Հ. Ս. Խ. Հ. սահմաններում բոլոր իրաւաբանները ենթա-
կւելու են պարտադիր գրանցման.

ԾԱՆՈթՈՒԹԻՒՆ.—Իրաւաբան համարելու են իրաւաբանական մաս-
նագիտի շրջանաւարտները, չերկա ու նախկին դատական.
պաշտօնատերերը, նօտարները, երգեալ հաւատարմատարներն ու
օգնականները, մասնաւոր հաւատարմատարները և այլն:

2. Գրանցումը ներանում կատարում է Արդժողկոմի կազմա-
կերպչական—հրահանգչական բաժինը, իսկ այլ վայրերում— գաւ-
յեղկոմների արդարաժինները կամ վարչաբաժինները, եթէ արգրաժին
դեռ չի կազմակերպուած:

3. Գաւյեղկոմները՝ անմիջապէս կամ տեղական ստորադիւ-
յեղկոմների միջոցով՝ վերջացնելով իրաւաբանների գրանցումը, մի
օրինակը պահելով իրենց մօտ, երկրորդ օրինակը ուղարկում են
Արդժողկոմին:

4. Գրանցման ցուցակում յիշատակելու է՝ իրաւաբանի
ա. Անուն, հայրանուն, ազգանուն, տարիքը և հասցէն:

բ. Նախկին ու ներկա պաշտօնն և կրթական տարիճանը:

գ. Ընտանեկան, զինւորական դրութիւն և ապրուստի աղբիւրը:

5. Գրանցման չներկայացող իրաւաբանները պատասխանատու
են, որպէս խորհրդային իշխանութեան հրամանների զանցառուներ:

6. Իրաւաբանները գրանցումը աւարտելու է մինչև փետրւարի 20-ը, որից յետոյ գրանցման ցուցակները ուղարկւելու են Արդժողկոմի սարխատ:

7. Սոյն հրամանը ոյժի մէջ է մտնում հաստատման օրից և հաղորդւում հեռագրով գաւյեղկոմներին և գործադրութիւն:

Արդժողկոմի տեղակալ՝ Գր. Չուրաքեան
Հր. Կոմ. 21 թ. Փետր. 8 № 50

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

137 Պարենաւորման աւխաստութեան գործադրութիւնի չեմբաւելելու մասին

Ի նկատի առնելով պարենաւորման գործի լրջութիւնն ու կարեւորութիւնը երկրի համար և պարենաւորման աշխատաւորների ընդհանուր պակասութիւնը Հայաստանի Յեղկոմը որոշում է.

1. Զօրահաւաքից ազատել կենտրոնական, գաւառական և շրջանային պարենաւորման բոլոր անփութարինների և փորձած աշխատաւորներին, սրանց թւում նաև պարենաւորման այն աշխատաւորներին, որոնք ծնւել են 1898 թւականից յետոյ:

2. Պարժողկոմին յանձնարարւում է երկու շաբաթւա ընթացքում զինւորական շտաբին ներկայացնել պարենաւորման բոլոր աշխատաւորների ցուցակը, մասնանշելով իւրաքանչիւրի պաշտօնը և հասակը, որպէսզի նրանց ազատեն զինակոչութիւնից:

Նախհայեղկոմի՝ Ս. Կասեան

1921 Փետր. 8 Պարժողկոմի տեղակալ՝ Բէկզատեան

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

138 Հրաժամեա աւխաստութեան վարձատրութեան մասին

1 Բանւորական աշխատանքի նորմալ ժամերից բացի, արտաժամեա աշխատանքները, բացառիկ դէպքերում, թոյլատրելի են մի սուտկայի (24 ժամաւ ընթացքում) մէջ 4 ժամ տեւողութեամբ միայն, համապատասխան այդ գործի համար լիազօրւած արտադրողական միութեան կամ մարմնի համաձայնութեամբ:

2 Արտաժամեա աշխատանք ունեցող բոլոր բանւորների և ծառայողների առաջին երկու ժամերը վարձատրւում են տարիֆային նորմալ ժամավճարի մէկ և կէսի չափով, իսկ մնացածները կրկնակի չափով:

3. Ամսով վարձատրւող բանւորների և ծառայողների նորմալ տարիֆային ժամավճարը որոշւում է ամսական վճարը բաժանելով 8—ժամեա բանւորական աշխատանք ունեցողների նկատմամբ 192-ի վրա, իսկ 6—ժամեա աշխատանք ունեցողներինը՝ 144-ի վրա:

4. Կտորով աշխատող բանւորների ու ծառայողների իւրաքանչիւր նորմալ ժամերից դուրս մի ժամ աշխատանքի համար տրւում է նրանց իրենց ստացած կտորով աշխատանքի վաստակից, բացի տարիֆային ժամավճարից, կէսը:

5. Բանւորների ու ծառայողների արտաժամեա աշխատանքները վարձատրւում են միայն այն դէպքում, երբ արտաժամեա աշխատանքը կատարւում է հիմնարկութեան ձեռնարկութեան վարչական մարմնի կամ գործարանային կոմիտէի յանձնարարութեամբ:

Այն արտաժամեա աշխատանքները, որոնք կատարւում են անկախ հիմնարկութեան և ձեռնարկութեան կամ գործարանական կոմիտէի կարգադրութիւնից, իր բանւորի սեփական ցանկութեամբ, ենթակա չեն վարձատրութեան:

6. Այն տօն օրերի աշխատանքները, որոնք չեն փութարինում հանգստի այլ օրերի աշխատանքը, լրացւում են ձեռնարկութեան և հիմնարկութեան վարչական մարմնի յանձնարարութեամբ, և այդ հիմնարկութեան վարչական մարմնի յանձնարարութեամբ, և այդ աշխատանքը համարւում է արտաժամեա և կարող է իրագործւել միայն համապատասխան արտադրողական միութեան թոյլտուութեամբ և վարձատրւում է կրկնակի չափով:

Խ. Հ. Աշխատանքի ժողկոմ՝ Կոստանեան

Արհեստ. միութ. կազ. բիւրօի նախագահ՝ Հ. Ազատեան

Արհեստ. միութ. տարիֆ. բաժնի վարիչ՝ Գ. Նառատեան

Հր. Կոմ. 21 Փետր. 8 № 50.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

139 Արհեստակցական կազմակերպութիւնների պատասխանատու աւխաստութեան սուբիժի մասին.

1. Սոյն տարիֆը տարածւում է առանց բացառութեան, արհեստակցական կազմակերպութիւնների Խորհրդային Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան ձեռնարկութիւնների, տեղական և շրջանային վարչութիւնների վրա Հայաստանի ամբողջ տերիտորիայում գոյութիւն ունեցող արհեստակցական կազմակերպութիւնների պատասխանատու վարձու աշխատաւորների վրա: Պատասխանատու աշխատաւորներ պիտի ծանօթութիւն. հասկանալ արհեստակցական այնպիսի աշխատաւորները, որոնք պատասխանատու են:

առաջնահատու մասնակցութիւն ունեն արհեստակցական շինարարական գործի մէջ, մշտապէս կամ պարբերաբար կազմակերպութեան կողմից ներկայացուցները, որոնք հաւասարաշափ լիազօրւած են լինում ընտրովի անձանց փոխարինելու:

2. Պատասխանատու արհեստակցական աշխատաւորների տարիքը բաժանւում է երեք խմբի:

Առաջին խմբին պատկանում են կենտրոնական մարմիններն և Երեւան ու Ալեքսանդրապոլ քաղաքները:

Երկրորդ խմբին են պատկանում՝ Դիլիջան, Ղարաքիլիսա, Ղամարլու, Նոր Բայազետ և Վաղարշապատ քաղաքները:

Երրորդ խմբին՝ Խորհրդային Հայաստանի բոլոր մնացած վայրերը, որոնք չեն մտնում առաջին և երկրորդ խմբերի կազմի մէջ:

3. Աշխատանքի վարձագրութեան չափը հետեւեալն է:

3-րդ կարգ.

ա. խումբ 18,000 ռուբլի

բ. խումբ 16,000 ռուբլի

գ. խումբ 15,200 ռուբլի

2-րդ կարգ.

ա. խումբ 16,000 ռուբլի

բ. խումբ 14,800 ռուբլի

գ. խումբ 13,600 ռուբլի

1-ին կարգ.

ա. խումբ 14,000 ռուբլի

բ. խումբ 13,000 ռուբլի

գ. խումբ 12,000 ռուբլի

4. Արհեստակցական կազմակերպութիւնների պատասխանատու աշխատաւորներն ըստ կարգերի բաժանւում են հետեւեալ 4 երայ:

3-րդ կարգ. ա. Հայաստանի արհեստակցական միութիւնների խորհուրդները.

բ. Հայաստանի Ժողովրդական Տնտեսութեան նախագահութիւնը:

գ. Առաջին կարգի քաղաքների գործարանային վարչութիւնը:

2-րդ կարգ. ա. Արհեստակցական միութիւնների գաւառական բիւրօները.

բ. Երեքնարիւր թւից աւել բանւորներ ունեցող գործարանների գործարանային կոմիտէները.

գ. երկրորդ և երրորդ կարգի քաղաքների գործարանային վարչութիւնները.

դ. Ու. Հ. Ժողովրդ. Տնտ. Խորհրդի արտադրողական բաժանմունքների կոլեգիայի անդամները.

ե. Մի հազար հոգուց աւել թւով աշխատաւորներ ունեցող արհեստակցական միութիւնների բաժանմունքների վարչութիւնների անդամները:

1-ին կարգ. ա. Երջանային և քաղաքամասային (ուշասուկային) քարտուղարութիւնները

բ. երեք հարիւրից ոչ աւել թիւ ունեցող բանւորներով գործարանների գործարանային կոմիտէները.

գ. Առանձին արհեստակցական միութիւնների բաժանմունքների անդամները, որոնց միութիւնը ունի մինչև հազար անդամ:

5. Սոյն տարիքին իր ուժի մէջ է մտնում 1920 թւի գեկտեմբերի 1-ից:

6. Պատասխանատու բոլոր աշխատաւորների գեկտեմբեր ամսում ստացած բոլոր աւանանքը գեղջւում են նոյն ամսի ուժճիկից, բացի 25,000 ռուբլուց, որը պիտի հաշւել իրր անվերադարձ նպաստ:

7. Պրոֆեսիոնալ պատասխանատու աշխատաւորների նկատմամբ, բացի տարիֆային կարգի վճարումներից, ոչ մի լրացուցիչ վարձատրութիւն չի թոյլատրւում ոչ պրեմիալ սխեմով, ոչ էլ արտաժամեալ:

8. Պրոֆեսիոնալ պատասխանատու աշխատաւորների աշխատանքը որոշ ժամանակով չի սահմանափակւում:

9. Պրոֆեսիոնալ կազմակերպութիւնների ընտրովի անդամների աշխատանքը վարձատրւում է միայն այն դէպքում, եթէ նրա աշխատանքը կազմակերպութեան մէջ մշտական է և կատարւում է բանւորական ժամերի ընթացքում:

Մշտական համարւում է այն աշխատանքը, որը փաստօրէն չի կարելի միացնել մի այլ վարձու մշտական աշխատանքի հետ:

10. Պատասխանատու պրոֆեսիոնալ աշխատաւորների երկու վարձու աշխատանքների միացումը թոյլատրելի չէ:

11. Պրոֆեսիոնալ կազմակերպութիւնների ընտրովի անդամները պահպանում են իրենց նախկին ծառայութեան տեղերը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. 1—Եթէ պրոֆեսիոնալ կազմակերպութեան ընտրովի անդամի կողմից յայտարարութիւն ստացւի դործարանավարչութեան կամ հիմնարկութեան մէջ, ծառայութիւնը վերջնականապէս թողնելու մասին, այդ դէպքում ընտրովի անդամին փոխարինողը հրաւիրւում է պայմանով, մինչև նրա վերադարձը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. 2—Պրոֆեսիոնալ բոլոր պատասխանատու աշխատակորները ստանում են վարձատրութիւն այն կազմակերպութիւնից, ուր նրանք փաստօրէն աշխատում են և ոչ այն ձեռնարկութիւնից, ուր նրանք զբաղւած էին նախքան իրենց ընտրւելը:

Աշխատողի մասին

Խ. Հ. Արհեստ. միութ. կազմ. բիւրօյի նախագահ՝ Հ. Ազատեան

Խ. Հ. Արհեստ. միութ. տարիք. բաժնի վարիչ՝ Գ. Խառատեան
հր. կոմ. 21 թ. փետր. 9 № 51

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

140 Հաւանդում կարմիր Բանակայինների Սոցիալական

Ապահովութեան մասին.

Գ Լ Ո Ւ Խ 1

1. Սոյն Դեկրետի հիման վրա կենսաթոշակային ապահովութիւն ստանալու իրաւունք ունի ռազմահաշմանդամների հետեւեալ կատեգորիաները:

ա. Բանւորա-գիւղացիական Կարմիր Բանակի զինւորները Բ. երկաթուղիների պահպանութեան մասերի զինւորները, գ. ռազմաբժշկական ծառայողներն ու ռազմա-քաղաքական կոմիսարիատները և գ. Կարմիր Բանակի հրամանատար կազմը:

2. Սոյն Դեկրետի հիման վրա ռազմահաշմանդամների վերոյիշեալ կատեգորիաների կենսաթոշակ է նշանակւում միմիայն աշխատունակութեան մասնակի կամ ամբողջական կորստեան դէպքում,—երբ այդ կորուստը առաջացել է վերաւորելուց կամ հիւանդութիւնից և վնասուելուց, որոնք կապւած են իրենց ծառայողական պարտականութիւնների կատարման հետ, երբ նրանք նիւթականապէս անապահով են:

3. Կենսաթոշակները ըստ իրենց չափերի բաժանւում են չորս կարգի, նայելով կորցրած աշխատունակութեան տոկոսին, այսինքն—առաջի կարգի կենսաթոշակ նշանակւում է ինչպէս աշխատունակ-

ութեան ամբողջական կորստեան դէպքում, նոյնպէս և այն դէպքում, երբ կորցրած աշխատունակութիւնը վաթսուն տոկոսից բարձր է. եկրորդ կարգի կենսաթոշակը նշանակւում է 60-ից մինչև 45 տոկոսը աշխատունակութեան կորստեան դէպքում. երրորդ կարգի կենսաթոշակը նշանակւում է աշխատունակութեան 44-ից մինչև 30 տոկոսի կորստեան դէպքում. չորրորդ կարգի կենսաթոշակ նշանակւում է աշխատունակութեան 20-ից մինչև 15 տոկոսի կորստեան դէպքում:

4. Ամսական կենսաթոշակի չափը աշխատունակութեան ամբողջական և 60-ից բարձր տոկոսի կորստեան դէպքում՝ սահմանւում է կենսաթոշակ ստացողի վայրի միջին աշխատավարձի 25 նւում է կենսաթոշակ ստացողի վայրի միջին աշխատունակութեան մասնակի օրւա վարձատրութեան չափով: Աշխատունակութեան հետեւեալ կորստեան դէպքում կենսաթոշակի չափը սահմանւում է հետեւեալ կերպով. 60-ից մինչև 45 տոկոսը աշխատունակութիւն կորցնողներին լրիւ կենսաթոշակի $\frac{3}{4}$ բոլորականի չափով, 44 մինչև 30 տոկոսը աշխատունակութիւն կորցնողներին լրիւ կենսաթոշակի $\frac{1}{2}$ չափով, 20-ից մինչև 15 տոկոս աշխատունակութիւն կորցնողներին լրիւ կենսաթոշակի $\frac{1}{3}$ չափով:

Այն կենսաթոշակաւորներին, որոնց անօգնականութեան շնորհիւ պահանջւում են առանձին խնամք—կենսաթոշակները համապատասխան չափով պէտք է աւելանան:

5. Այն դէպքում, երբ կենսաթոշակաւորների եկամուտը կենսաթոշակի հետ միասին բարձր է միջին աշխատավարձից կենսաթոշակը պակասում է տւելորդ գումարի չափով:

6. Կենսաթոշակ նշանակւում է այն կարմիր բանակայիններին, որոնք վերադառնում են զօրամասերից, կենսաթոշակ ստանալու իրաւունք ստող հիւանդութիւնների, վերքերի և վնասուածքների հետեւեալ պահանջներին, երբ դադարեցրած է պետական տեւանքով այն ժամանակահատից, երբ դադարեցրած է պետական բաւարարումը: Այն կարմիր բանակայիններին, որոնց կենսաթոշակ նշանակելու մասին միջնորդութիւն են յարուցանում զօրամասերից ազատւելուց յետո կենսաթոշակ նշանակւում է միջնորդութիւնը յարուցած օրից:

7. Կենսաթոշակը նշանակւում է ցմահ աշխատունակութեան ամբողջական կորստեան դէպքում կամ մինչև աշխատունակութեան վերականգնելը:

8. Կենսաթոշակ նշանակելու մասին յայտարարութիւններ արւում են Սոցիալական Ապահովութեան գաւառական, գաւառամասային և քաղաքային բաժանմունքներին և քննւում են վերանայելու բաժանմունքներին կից գոյութիւն ունեցող կենսաթոշակ նշանակող յանձնաժողովներում:

9. Վերոյիշեալ յանձնաժողովները որոշում են կորցրած աշխատունակութեան տոկոսը և կայացնում են կենսաթոշակ նշանակելու կամ այդպիսին մերժելու որոշումը:

10. Կորցրած աշխատունակութեան տոկոսը բարձրացնելու դէպքում կարմիր բանակայինները իրաւունք ունեն միջորդութիւն յարուցանելու իրենց նորից բժշկական քննութեան ենթարկելու և կենսաթոշակի չափը աւելացնելու մասին:

Նման միջնորդութիւնները կարող են յարուցել ոչ առաջ, քան առաջին բժշկական քննութիւնից վեց ամիս յետո:

11. Այն անձաց, որոնց մի անգամ մերժւած է կենսաթոշակ նշանակելը՝ թոյլ է տրւում նորից միջնորդութիւն յարուցանել ոչ առաջ, քան մերժման որոշում կայանալուց վեց ամիս յետո:

12. Կարմիր բանակայիններին կենսաթոշակները տրւում են տեղական դանձարանից, նոյնպէս և կենսաթոշակաւորների խնդրանք տեղական գաւառաժամային խորհրդներից, յեղկոմներից իւրաքանչիւր ամիս, ամսի սկզբին:

13. Կենսաթոշակը դադարեցւում է՝ 1. այն դէպքում, երբ տւեալ վայրի միջին աշխատավարձի չափի եկամուտով ժամանակաւորապէս ապահովւած է կենսաթոշակաւորի գոյութիւնը, ինչպէս օրինակ պետական կամ մասնաւոր ծառայութեան մտնելիս: 2.— երբ կենսաթոշակաւորը ձերբակալւած է՝ մինչև ձերբակալութիւնից ազատւելը. և 3-րդ, երբ կենսաթոշակաւորը մշտապէս ապրում է արտասահմանում:

14. Կենսաթոշակը դադարեցւում է նոյնպէս և հետեւեալ դէպքերում. 1. օտար պետութեան քաղաքացիութիւնը ընդունելիս 2. ժամանակաւորապէս նշանակւած կենսաթոշակի որոշւած ժամանակամիջոցը անցնելու դէպքում և կենսաթոշակաւորի նշանակւած պայմանաժամին առանց յարգելի պատճառի վերստին բժշկական քննութեան չներկայանալու դէպքում. 3 դատական հիմնարկութիւնների որոշմամբ:

15.— Կենսաթոշակաւորի մահւան պատճառով աւելի տրւած կենսաթոշակը ընդունւում է պետութեան դանձարանի հաշին:

16.— Կարմիր Բանակի ռազմաճաշմանդամների կենսաթոշակները ինչպէս պետական, նոյնպէս և մասնաւոր պարտքերի համար ենթակա չեն զեղջի:

17.— Գաւառական և քաղաքային սոցիալական ապահովութեան բաժիններին կից գործող կենսաթոշակներ նշանակող յանձնաժողովի որոշումների դէմ գանգաւանք տրւում են Սոցիալական Ապահովութեան մարմիններին, երբ համարվում է, որ դրանք չեն համարվում իրենց լիազօրութեամբ:

ԳԼՈՒԽ 2.

Աճճեց կորած եւ մեռած կարմիր բանակայիներ և ռեզերվների ապահովութիւնը

18.— Սոյն Դեկրետի հիման վրա կենսաթոշակային ապահովութիւնը ստանալու իրաւունքով օգտուում են մեռածների և անհետ կորածների ընտանիքների աշխատանքի անընդունակ անդամները: Որոնք ցոյց են տւած սոյն Դեկրետի 1-ին գլխի 1-ին յօդւածի մէջ:

19.— Աշխատանքի անընդունակ և կենսաթոշակ ստանալու իրաւունք ունեցող, բացի ձերբութեան և հիւանդութեան պատճառով աշխատունակութիւնը կորցնող անձնաւորութիւններից, հաշւում են նաև երեխաներին մինչև վարձու աշխատանք թոյլ տւող հասակը և մէկ կամ աւելի մինչև 10 տարեկան երեխա ունեցող մայրերը:

20.— Ընտանիքի վերոյիշեալ անդամները կենսաթոշակով ապահովւում են հետեւեալ հաշւով. ա. մի անձին նշանակւում է ամբողջ կենսաթոշակի վաթսուն տոկոսի չափով. բ. երկու անձանց՝ եօթնամասնով. երեք և ավելի անձանց՝ ամբողջ կենսաթոշակի չափով:

21.— Յիշեալ անձանց կենսաթոշակ նշանակելու և գանգաւանքներ կայացնելու համար պահպանւում է նոյն կարգը, ինչ որ սահմանւած է Կարմիր Բանակի հաշմանդամների կենսաթոշակ նշանակելու համար:

22.— Այն դէպքում, երբ կենսաթոշակ ստացող ընտանիքը ունի այլ եկամուտներ, որոնք կենսաթոշակի հետ միասին աւելի է, քան միջին աշխատավարձը՝ այդ ընտանիքի կենսաթոշակը համապատասխան չափով պակասեցւում է:

23.— Նշանակւած կենսաթոշակները դադարեցւում են. ա. երեխաներին, երբ նրանք հասնում են վարձու աշխատանք թոյլ տւող հասակին, բ. աշխատանքի անընդունակներին, երբ վերաւերել են աշխատանքի, գ. երբ բացւում են կենսաթոշակից կանգնում է առողջութիւնը, դ. երբ բացւում են կենսաթոշակից աւելի եկամուտների աղբիւրներ և դ. զատաստանական հիմնարկութիւնների որոշմամբ:

Նախահայրերի Ս. Կասեան

Սոցալապահովման Տէր-Սիմեոնեան

1921 թ. Փետրւարի 7
Հր. կամ. 21 թ. փետր. 10 № 52.

տաղիր ուսուցումն և զինուորական կարգապահութիւն, ըստ որում հարկ է դեկլարել Կարմիր Բանակի համար ընդունւած կանոնադրութիւններով և որոշումներով:

4. Ռազմական գործողութիւնների շրջանում գտնուող միլիցիայի մասերը կարող են գործի կոչւել, եթէ այդ պահանջւում է (տե՛ս) զրութեամբ, իրենց մշտական ծառայութեան շրջանում, մասնակցելու ռազմական գործողութիւններին, Կարմիր Բանակի հետ միատեղ: Այդպիսի գործողութիւնների հրաւիրելը տեղի է ունենում բանակի ճակատների յեղափոխական խորհրդների և տեղական յեղկոմների համաձայնութեամբ, որի մասին յայտնւում է միլիցիայի գլխավոր վարչութեան, ըստ որում միլիցիայի այդպիսի մասերը կատարելապէս ենթարկւում են զինուորական պետերին, նոյն յեղկոմների ցուցմունքների համաձայն:

5. Ներքին գործոց կոմիտարիատի վրա պարտականութիւն է դրւում Ռազմփողկոմի և Պարօղկոմի հետ միասին, ամենակարճ ժամանակամիջոցում մշակել նախագիծ միլիցիային հայթաթելու պարէն, ֆուրաժ, զէնք, ռազմամթերք և այլ տեսակի բաւարարումն:

Նախնայիժողկոմի՝ Ս. Կասեան
Ներգործօրկոմի՝ Դսվլաթեան

1921 թ. փետր. 8.

Հր. Կոմ. 1921 թ. փետր. 10 № 52.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

143 Հայաստանի Ժողովրդական Տնտեսութեան գաւառական խոհրդների մասին

1) Գաւ. Ժ. Տ. Խ. հանդիսանում են Հ. Ժ. Խ-ի գործադիր օրգաններ:

2. Գ. Ժ. Խ. տե՛ս) գաւառի Ժողովրդական տնտեսութեան ղեկավարող և կազմակերպող օրգանն է Հայաստանի Ժող. Տնտ. սովետի Սորհրդի որոշումների և հրահանգների սահմաններում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. Ընդհանուր պետական նշանակութիւն ունեցող առանձին ձեռնարկութիւնները կարող են հանել Գ. Ժ. Տ. Սորհրդի իրաւասութիւնից Հ. Ժ. Տ.-Սորհրդի որոշմամբ, ըստ որում տեղական Ժ. Տ. Խ-ին մնում է իրաւունք հանել այդ ձեռնարկութիւնների վրա, չխանելով նրանց աշխատանքների մէջ:

3. Գ. Ժ. Տ. Խ-ը իրեն ենթարկւող տեղիաւորիայի սահմաններում նախորդած թոյլաւութեամբ, Հ. Ժ. Տ. Սորհրդի Խնար-

ուկցիանների համաձայն իրաւունք ունի ընդադրւել հում, կիտաւորաւոր և պատրաստի նիւթեր, նոյնպէս և արտադրութեան համար գործիքներ, որոնք ունեն գուտ տեղական նշանակութիւն այն չափով, ինչ չափով այդ Հի խանդարում ընդհանուր պետական կարգաւորման և մատակարարման գործին:

4. Գ. Ժ. Տ. Խ-ը իրաւունք ունի միջնորդութիւն յարուցել Հ. Ժ. Տ. Խ-ի տաջ, ձեռնարկութիւնները ազգայնացնելու, ներկայացնելով տե՛ս) ձեռնարկութեան ֆինանսական և տեխնիքական զրութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւններ և փաստացի պատճառաբանութիւն ազգայնացնելու անհրաժեշտութեան մասին:

5. Գ. Ժ. Տ. Խ-ը իրաւունք ունի տեղական խնդիրների նկատմամբ հրատարակել պարտադիր որոշումներ Հ. Ժ. Տ. Խ-ի որոշած ընդհանուր դեկրետների սահմաններում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.— Պարտադիր բոլոր որոշումներն ուղարկւում են Հ. Ժ. Տ. Խ. մատենադրելու համար:

6. Գ. Ժ. Տ. Խ-ները համաձայն Հ. Ժ. Տ. Խ-ի ցուցմունքների մշակում են իրենց իրաւասութեան տակ գտնւած ձեռնարկութեան համար արտադրողական ծրագրեր և ինքնուրոյն կերպով կազմակերպւում են ձեռնարկութիւնների համապատասխան վարչութիւններ:

7. Գ. Ժ. Տ. Խ-ները Հ. Ժ. Տ. Խ-ի պատւերի համաձայն իրաւունք ունեն իրենց շրջանի սահմաններում կատարել գնումներ հում նիւթերի և վառելիքի:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. Հ. Ժ. Տ. Խ-ը իրաւունք ունի գնումներ կազմակերպելու և հում նիւթեր ու վառելիք պատրաստելու համար ուղարկել իւր ներկայացուցիչներին, որոնց Գ. Ժ. Տ. Խ-ները ցոյց են տալու օժանդակութիւն:

Այդպիսի պաշտօնական գործերով ուղարկւած անհատների աշխատանքը կատարւում է Հ. Ժ. Տ. Խ-ի հրահանգների համաձայն:

8. Բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, ինչպէս են կազմակերպական և այլ ծախսերը, ստացւում են Հ. Ժ. Տ. Խ-ի հաստատմամբ:

9. Գ. Ժ. Տ. Խորհուրդները գրամական միջոցներ են հայթայթում գործող օրէնքի համաձայն:

10) Գ. Ժ. Տ. Խ-ների գլուխ կանգնած է նախագահութիւնը 3 անգամից բաղկացած, որոնցից նախագահը նշանակւում է Հ. Ժ. Տ. Սորհրդի կողմից, իսկ անդամները հաստատւում են Հ. Ժ. Տ. Խ-ի կողմից, բայց նշանակւում են Գ. Ժ. Տ. Խ-ներից:

11) Նախագահութիւնը ղեկավարւում է Գ. Ժ. Տ. Խորհրդների ընդհանուր աշխատանքը և կեանքի մէջ իրականացնում Հ. Ժ. Տ. Խ-ի և նրա օրգանների որոշումները:

12) Գ. ժ. Տ. Խորհուրդները բաժանում են արտադրողական բաժանմունքների և սեկցիաների, համակերպելով տեղական արդիւնաբերութեան պահանջներին:

13) Աշխատանքի շտապները և նախաձեռնների ընդհանուր բոլոր ծրագրերը հաստատում են Հ. ժ. Տ. Խ. ի նախագահութեան կողմից:

14) Գ. ժ. Տ. Խորհուրդները ենթարկւում են անմիջականօրէն Հ. ժ. Տ. Խորհրդին. դաւ յեղիսներին տրւում է միայն կոնտրոլի իրաւունք Գ. ժ. Տ. Խորհուրդների գործունէութեան վրա առանց խառնուելու նրանց տեխնիքական աշխատանքներին:

15) Այս հրամանի ամեն մի խախտումը կպատժւի յեզափոխական օրէնքների ամբողջ խտութեամբ:

Հ. ժ. Տ. Խ. նախագահի՝ տեղակալ Ակունեան

Հր. կոմ. 21 թ. Փետր. 12 № 54

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

144 Գ. Մ. Էսապեանի կոնսերւի գործարանի պէտականացման մասին

Գ. Մ. Էսապեանի երեսնում, Գուրբերնական փողոց № 9, դուռը կոնսերւի գործարանը յարակից հողամասով, շէնքերով, ինֆենտարով և ամբողջ շարժական ու անշարժ գոյքով յայտարարում է պետական սեպհականութիւն և յանձնում Գիւղատնտեսական Ժողովրդական կոմիտեի անունով:

Նախնայեցիկումի՝ Ս. Կասեան

Գիւղժողկոմի Տեղակալ՝ Ս. Կամսարական

1920 թ. Դեկտ. 28

Հր. հոմ. 1920 թ. դեկտ. 30 № 20.

Դ Ե Կ Ր Ե Տ

145 Էսապեանի պէտականացում գործարանին ժողովարարի յանձնելու մասին

Էսապեանի նախկին կոնսերւի գործարանը, որը գտնւում է Գիւղատնտեսութեան Ժողկոմի իրաւասութեան տակ, իր ամբողջ ունեցւածքով յանձնում է Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհրդին:

1921 թ. Փետր. 3

Հր. կոմ. Փետր. 5 № 48

Հայեցիկումի նախագահ՝ Ս. Կասեան

Գիւղժողկոմի փոխանորդ՝ Ս. Կամսարական

ԲՈՎ ԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

1	Հայաստանը Խորհրդային Հանրապետութիւն յայտարարելու մասին	1
2	Հայաստանի բանակի վերակազմութեան մասին.	5
3	Պետական լեզուի մասին	7
4	Նախկին կառավարութեան դիւանագիտական ներկայացուցիչների և միսիոնարների վերացման մասին	7
5	Արտակարգ յանձնաժողով հիմնելու մասին	7
6	Պարենաւորման միջոցների և այլ նիւթերի յայտարարութեան մասին	8
7	Ներքին գործերի ժողովրդական կոմիտեի անունով իրաւասութեան մասին	8
8	Դրամատների ազգայնացման մասին	9
9	Երկաթուղիները զօրական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին	10
10	Հ. Ս. Խ. Հ. Կարմիր Բանակին կից քաղվարչութիւն հիմնելու մասին	10
11	Հին վարչական հիմնարկութիւնների և պաշտօնականների լիկվիդացիայի մասին	11
12	Զօրական տնտեսների փոխանցման մասին	12
13	Կարմիր բանակի համար փոխադրական միջոցներ տրամադրելու մասին	12
14	Խտացած կաթը «մանկանց սննդի» ֆօնդին յանձնելու մասին	12
15	Ֆիլիզերների և գիթութեան քոյրերի մասնակի զօրացման մասին	13
16	Աւտո-տրանսպորտը զօրական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին	13
17	Ուսուցիչներին, աշակերտներին և ուսանողներին զինուորական ծառայութիւնից ազատելու մասին	14
18	Կնիքներ և դրոշմներ պատրաստելու մասին	14
19	Սոցիալական ապահովութեան տեղական բաժիններ հիմնելու մասին	15
20	Զինուորական համազգեստների յանձնման մասին	15

21	Հոգևոր հաստատութիւններին պատկանող կուլտուր-կրթա-կան հիմնարկութիւնների պետականացման մասին	16
22	Հոգևոր հաստատութիւններին պատկանող կուլտուր-կրթա-կան հիմնարկութիւնների պետականացման մասին	16
23	Կուլտուր-կրթական գործերի վերակազմութեան մասին	17
24	Երեանի Համալսարանի վերակազմութեան մասին	17
25	Նախկին Շուստովի էլեկտրակայարանի փոխանցման մասին	18
26	Ռադիօ կայարանը զօրական կացութեան մէջ յայտարարելու մասին	18
27	Փաստ-հեռագիրը և հեռախօսը զօրական կացութեան մէջ յայ-տարարելու մասին	19
28	Պարենաւորման գործերի կանոնաւորման մասին	19
29	Դպրոցական կանոնաւոր պարապմունքները վերահսկելու մասին	20
30	Հին դատաբանների լուծման մասին	20
31	Հարկերի և ինքնապաշտպան. միանալ տուրքի դանձման մասին	21
32	Պետութեան հասանելիք գումարների հաւաքման մասին	21
33	Հայրենակցական միութիւնների կանոնադրութիւնների մասին	21
34	Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Հ. դրամանիշների պարտադիր շրջանառութեան մասին	22
35	Ներման մասին	23
36	Սահմանալին բաժնի փոխանցման մասին	24
37	Առևտրա-արդիւնաբերական բաժնի փոխանցման մասին	24
38	Բաղաքացիական ակտերի գրանցման մասին	24
39	«Հաւաք օրինաց»-ի վերացման և Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Հ. դեկրետների պարտադրականութեան մասին	25
40	Որբանոցները Լուսժողովին յանձնելու մասին	26
41	Նեցուկների մասին	26
42	Ժողովրդական առողջապահութեան կոմիտարիատ կազմակեր-պելու մասին	26
43	Ժողովրդական դատարանների մասին	27
44	Նախնական քննութեան գործերի վերաքննման մասին	28
45	Դժբախտ գէպքերի հազորդադրման մասին	28
46	Նահանգների ու շրջանների վերացման մասին	29
47	Պահանջագրերի ստորագրութիւնների մասին	29

48	Պետական բանկը ժողովրդական անւանելու մասին	29
49	Մասնաւոր բանկերը Հ. Ս. Ֆ. Հ. Պետական բանկի հետ ի մի ձուլելու մասին	30
50	Հոգերի պետականացման մասին	31
51	Կարմիր բանակայինների բնագրաւումների մասին	31
52	Բանկային գործառնութիւնների կանոնաւորման մասին	32
53	Որբանոցները ընդունելու մասին	32
54	Հ. Ս. Ֆ. Հ. Պետական բանկի կազմակերպութեան մասին	33
55	Լուսաւորութեան ժողովրդական կոմիտարիատին կից ժողո-վրդական լուսաւորութեան կոլեգիա հիմնելու մասին	33
56	Երեանի ժողովրդական համալսարանի ժամանակաւոր կանո-նադրութեան մասին	34
57	Երեանի ժողովրդական համալսարանի ժամանակաւոր կանո-նադրութեան մասին	35
58	Կարմիր զօրքերի շրջով տեսակի բաւարարումների հաւասար-ման մասին	39
59	Պարժողկոմին կից Ռադմական բաժնի կազմակերպման մասին	39
60	Ինքնապաշտպանութեան միանալ տուրքի վերացման մասին	40
61	Բանկային բնոյթ կրող գործառնութիւնների զաղարման մասին	41
62	Հնդկա-եւրոպական հեռագրալարի պետականացման մասին	41
63	Տեխնիկ մասնագէտների գրանցման մասին	41
64	Վերահսկիչ տեսուչների, գաւառային (շրջանային) և քաղո-քային գալրոցների տեսուչների պաշտօնների վերացման մասին	42
65	Միջնակարգ և տարրական դպրոցների վերափոխումների, տեսուչների, աւագ ուսուցիչների, վերակացունների, դասա-բանական դաստիարակների պաշտօնների և կրթական հոգա-բարձութիւնների ու ծնողական խորհուրդների վերացման մասին	42
66	Դպրոցներում կրօնական աղարկա դասաւանդելու արգելքի մասին	43
67	Սովորողների գիտութեան չափը թւանշաններով արտայայ-տելու կարգի վերացման մասին	43
68	Հոգևոր դասին պատկանող անձանց դպրոցներում պաշտօնա-վարելու արգելանքի մասին	44
69	Ձինւորական ծառայութիւնից ազատւած դպրոցական աշխա-տաւորների մասին	44

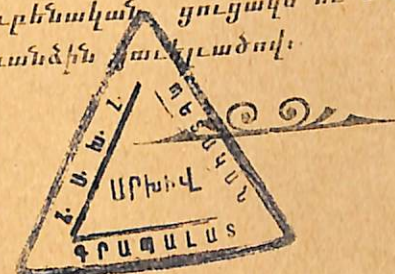
70	Երաժշտական գործիքների ցուցակագրման, հաշվառքի և բա- նագրաման մասին	45
71	Դասընթացի համ կուրսու մասին	45
72	Ջրաղացներն ու դինգերը Պարժոպկոմին փոխանցելու մասին	46
73	Բանւորական ուժերի հաշվառութեան և բաշխման բաժնի կազմակերպութեան մասին	47
74	Նամակներն ու հեռագրների վճարի վերացման մասին	49
75	Միակ նեցուկների տղաման մասին	49
76	Պետական վերահսկողութիւնն Հ. Ս. Խ. Հ. Բանւորա-Փիւղաց- իական Տեսչութեան վերակազմելու մասին	49
77	Կարմիր բանակայինների ընտանիքների ապահովման մասին	51
78	Լքեալ գիւղերի փայտերի մասին	53
79	Շրջանային սպառողական կենտրոնական կօօպերատիւ միու- թիւնների լուծման մասին	53
80	Ռազմական հիմնարկութիւնների և պաշտօնեաների հաշիւ- ները բան-գիւղտեսչութեան ներկայացնելու մասին	54
81	Գերի մնացած ռազմական պաշտօնէութեան նպաստաւոր- ման մասին	55
82	Երևանի փողոցները տանեակառնների բաժանելու մասին	55
83	Թուղթը և լինդէումը հաշի առնելու և բնագրաւելու մասին	56
84	Մասնաւոր անձանց և հաստատութիւններ հնազանդական արժէք ունեցող յուշարձանների ցուցակագրման, հաշի առ- ման և պահպանման մասին	57
85	Բոլոր տեսակի կոոպերատիւ կազմակերպութիւնների միաց- ման մասին	59
86	Քաղաքացիական հիմնարկութիւններում ծառայող նախկին սպաների ռազմական իշխանութեան իրաւասութեանը փո- խանցելու մասին	60
87	Անտառների պետականացման մասին	61
88	Հեռախօսային ապարատների ցուցակագրութեան մասին	62
89	Աւթերի ազգայնացման մասին	62
90	Խճուղու պաշտօնեաների գինակոչի մասին	63
91	Էլիկտրական ուժից ու լոյսից օգտւելու մասին	63
92	Դասալքութեան դէմ պայքարելու մասին	64
93	Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան պատասխա- նատու աշխատաւորների տարիքի մասին	66

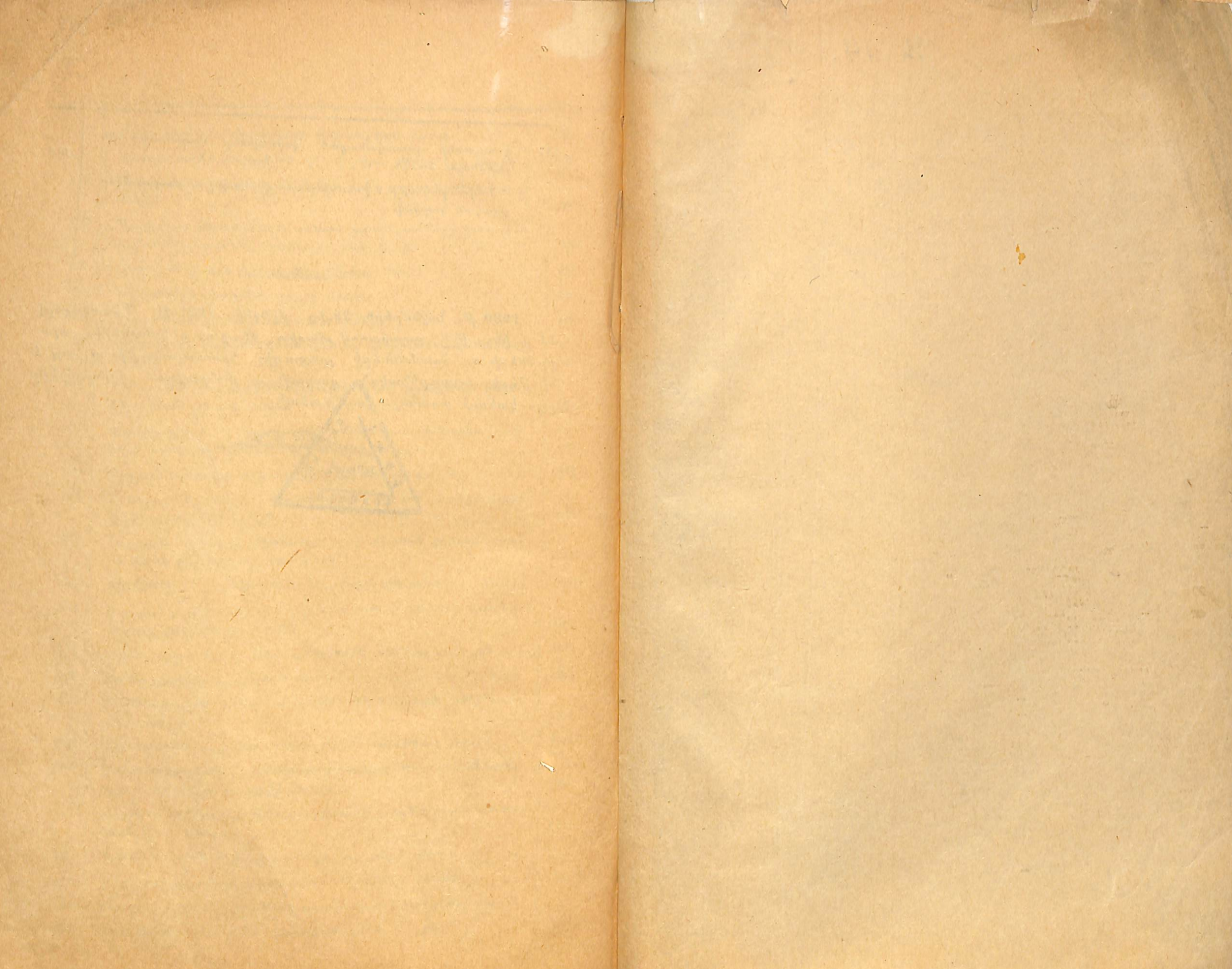
94	Խորհրդային Հայաստանի պատասխանատու աշխատաւոր- ների տարիքի մասին	68
95	Տօների մասին	69
96	Գերադոյն Յեղափոխական և Յեղափոխական տրիբունալի մասին	70
97	Հեռագրա-հեռախօսային իրերի ներկայացման մասին	71
98	Սիրմանման պահեստների մասին	72
99	Տօն օրերի լրացման մասին	72
100	Երաժշտական գործիքների բնագրաման մասին	73
101	Կարմիր բանակայինների ընտանիքների ապահովութեան կար- գաւորման մասին	73
102	Բնակարանների բնագրաման ու խտացման մասին	75
103	Վաղակէտ արձակման մասին	80
104	Վաղակէտ արձակման ժամանակաւոր դրութեան մասին	81
105	Վառելանիւթի մասին	82
106	Թատերական պիտոյքների ցուցակագրման և հաշվառութեան մասին	82
107	Աշխատանքի կազմակերպման և գլխաւոր ճարտարապետա- կան բաժանմունքների փոխանցման մասին	83
108	Նեցուկութեան վերացման մասին	83
109	Ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդ կազմակերպելու մասին	84
110	Յեղափոխական կարգի և հասարակական ապահովութիւն հաստատելու մասին	85
111	Դասերի և քաղաքացիական աստիճանների վերացման մասին	86
112	Օրով աշխատանքների վաքձատրութեան մասին	86
113	Ձեռնարկութիւններին ու հիմնարկութիւններին օրապահիկ տալու կարգի մասին	87
114	Տարիքա-գնահատողական Յանձնախմբերի կազմակերպու- թեան և գործառնութիւնների մասին	88
115	Բանւորների և ծառայողների աշխատավարձի վճարման մասին	91
116	Օրապահիկ հացի արժէքի հատուցման մասին	92
117	Պարենաւորման գործերի միացման մասին	92
118	Վաքակիչ և սուր հիւանդութիւնների յայտարարման մասին	93
119	Գրաշար բանւորների գօրական կացութեան մէջ յայտարա- րելու մասին	94

120	Կառուցման Յանձնաժողովի փոխանցման մասին	94
121	Բժաւոր տիֆի տարածման դէմ կուելու միջոցների մասին	95
122	Ժողովրդական կոմիտաների խորհրդի/զբաղմունքների կարգի մասին	96
123	Մասնաւոր անձանց մօտ դանդաղ զբաղւորւմների ցուցակա- գրման, հաշւառման և բնագրաւման մասին	97
124	Լեւոնային բաժանմունքի փոխանցման մասին	98
125	Պաշտօնների միացման կարգի մասին	98
126	Դեղատների պետականացման մասին	100
127	Հայաստանի սահմաններում գտնուող ջրերի պետականացման մասին	101
128	Բանւորա-Գիւղացիական Տեսչութեան կից բողոքների ընդու- նելութեան բւերօրի մասին	101
129	Խորհրդային և առեւտրա-արդիւնաբերական հիմնարկութիւն- ների աշակերտ—բանւորների տարիֆի մասին	102
130	Փոքրահաւակների աշխատանքի կիրառման մասին	104
131	Շրջագայութիւնների, պաշտօնական գործով առաքու- մների վարձատրութեան մասին	105
132	Լրացումն շրջագայութիւնների, պաշտօնական գործով առա- քումների վարձատրութեան մասին	107
133	Էջմիածնի գոյքերի մի մասը Լուսժողովին յանձնելու մասին	107
134	Խտացած կաթի, կակաօի և սպիտակ ալիւրի պաշարը հիւանդ- ներին յատկացնելու մասին	108
135	Բնագրաւած իրերը Սոցապետկոմին յանձնելու մասին	109
136	Իրաւաբանների գրանցման մասին	109
137	Պարենաւորման աշխատաւորների զօրահաւաքի շնութե- ւելու մասին	110
138	Արտաժամեա աշխատանքների վարձատրութեան մասին	110
139	Արհեստակցական կազմակերպութիւնների պատասխանատու աշխատաւորների տարիֆի մասին	111
140	Հաշմանդամ Կարմիր Բանակայինների սօցիալական ապա- հովութեան մասին	114
141	Պարենաւորման աշխատաւորների հաշւառքի մասին	119
142	Միլիցիան զօրական կացութեան վերածելու մասին	119
143	Ժողովրդական Տնտեսութեան գաւառական Խորհրդների մասին	119
144	Կապեանի գործարանի պետականացման մասին	122

145	Կապեանի պետականացած գործարանը Ժողտնտիսորհին յանձնելու մասին	122
	Բովանդակութիւն ըստ նիւթերի վերնագրի և ժամանակա- շրջանի կարգով	

1920 թ. նոյեմբերի 29-ից մինչևի 1921 թ. Դեկտեմբերի
31 ը ինչ—ինչ պատճառով անտիպ մնացած գեղերեաների, որո-
շումների ու հրամանների լրացուցիչ հրատարակութիւնը, այլ և
նիւթերի այրուքնական ցուցակն ու մանրամասն վերլուծները
լոյս կտեսնի առանձին տպւածով:

14.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0926141

111

2096